ERSKINE CALDWEL

DRUMUL TUTUNULUI

FORUM

ERSKINE CALDWEL

DRUMUL TUTUNULUI

ROMAN

FORUM

ERSKINE CALDWELL

DRUMUL TUTUNULUI

Roman

Erskine Caldwell s'a născut în 1903, în sudul Statelor-Unite, ca mulţi dintre fruntaşii prozei moderne americane. Cea mai mare parte a existenţei şi-a petrecut-o în ţinuturile păduroase, cu farmec aspru, ale statului Maine. Se spune că le-a părăsit pentru întâia oară abia târziu după consacrarea sa literară, în 1937, când piesa făcută după romanul de faţă, a constituit un succes fără precedent pentru teatrele din Broadway, succes de care Caldwell s'a arătat, de altfel, foarte mirat.

Opera lui Caldwell se împărtăşeşte din vigoarea şi simplitatea ce pot fi socotite drept un factor comun al tinerei literaturi americane. La Caldwell, această forţă se accentuează, ca o înfăţişare colţuroasă, telurică, mergând până la violenţă, înfăţişarea oamenilor din cărţile sale, cu patimile şi reacţiile lor brutale, elementare.

Autorul *Drumului Tutunului* nu-şi priveşte personagiile dela distanţă. Dacă în acţiunile acestor oameni reduşi la o existenţă primitivă, tragicul şi asprimea sălbatecă alternează cu grotescul, dacă purtările lor nasc adesea comicul, în creiarea acestor personagii nu intervine deloc caricatura. Simpatia autorului pentru aceşti oameni, — simpatie tradusă pe alt plan prin încadrarea şi acţiunea sa politică progresistă, ca de altfel, a celor mai mulţi dintre fruntaşii literelor americane contemporane — această simpatie servită de o forţă neobişnuită de a crea viaţa — îl situează pe Caldwell printre scriitorii de mare valoare umană.

1563 ❦

Titlul original: TOBACCO ROAD

ERSKINE CALDWELL

DRUMUL TUTUNULUI

ROMAN

In românește de SILVIAN IOSIFESCU

F O R U M

I.

Lov Bensey se întorcea acasă, purtând în spinare un sac cu gulii. Păşia greoi pe drumul tutunului, cu picioarele în stratul des de nisip alb, schimbat, din pricina ploilor, într'o mocirlă adâncă. Sacul de gulii îl costase multă osteneală. Dura vreme îndelungată să te duci la Fuller şi să te înapoiezi, iar drumul era obositor.

In ajun, Lov auzise că un om vindea acolo gulii de iarnă, cu cincizeci de cenţi legătura. Plecase din zori să cumpere, cu o jumătate de dolar în buzunar. Făcuse până acum cincisprezece kilometri şi mai avea vre-o trei, până să ajungă la magazia de cărbuni unde locuia.

In picioare, în curte, patru-cinci dintre membrii familiei Lester îl priviră pe Lov cum, oprindu-se în faţa casei, îşi aşeză sacul pe pământ. Il supravegheau din clipa în care îl zăriseră, cu un ceas mai înainte, pe dună, la vre-o trei kilometri de ei. Şi acum, când se afla la îndemână, aveau de gând să-l împiedice să-şi ducă guliile mai departe.

Lov avea de hrănit nu numai pe sine, ci şi pe nevastă-sa şi se străduia din răsputeri să nu-i

lase pe Lesteri să se apropie prea mult de sacul cu gulii. De obiceiu, când ajungea în preajma lor cu gulii, patate sau alte lucruri de-ale gurii, părăsia şoseaua cam la cinci sute de metri de casă, făcea un ocol mare prin câmp şi nu o lua din nou pe şosea, decât atunci când depărtarea îi asigura o protecţie îndestulătoare. Dar astăzi voia să vorbească cu Jeeter despre o afacere foarte însemnată şi se încumetase mai aproape de casă, decât o făcea de câte ori avea la el gulii sau patate.

Nevasta lui Lov, Pearl, era fata cea mai tânără a lui Jeeter Lester. Când o luase, vara trecută, avea doar doisprezece ani.

Toţi Lesterii îl priveau atent pe Lov, care stătea în picioare, pe drum. Lăsase sacul de pe umăr, dar ţinea încă deschizătura, cu amândouă mânile. Vreme de zece minute, nimeni din curte nu se mişcă. Se cuvenia ca Lov să înceapă vorba.

Lov se oprise în faţa casei, pentrucă avea motive serioase. Altminteri, n'ar fi cutezat să se apropie atât de mult. Voia să stea de vorbă cu Jeeter în privinţa lui Pearl.

Pearl nu voia să vorbească. Lov încercase de toate, rugăminţi, mânie, dar ea se încăpăţâna să nu scoată o vorbă. Mai mult, se ascundea, când Lov se întorcea dela magazie şi după ce o descoperia, îi scăpa printre degete şi fugia în pădure. Câteodată rămânea acolo toată noaptea şi se întorcea la casă abia dimineaţa, după ce Lov plecase la lucru.

De altfel, Pearl nu vorbise niciodată. Nu că nu putea, ci numai pentrucă nu voia. Inaintea nunţii, când locuia la părinţi, nu se amesteca între

ceilalţi Lester şi zile întregi nu deschidea gura. Numai mama ei, Ada, putuse vorbi cu ea şi chiar cu aceste prilejuri, Pearl se mărginise totdeauna la încuvinţări sau tăgade scurte. Dar şi Ada însăşi era tot aşa. Abia de zece ani vorbia de bunăvoe. Inainte, Jeeter avusese cu ea aceleaşi greutăţi, pe care le avea acum Lov cu Pearl.

Lov îi punea întrebări lui Pearl. Ii dădea câte un picior, îi arunca apă în cap, asvârlia după ea cu cu pietre şi beţe, făcea tot ce credea potrivit ca s'o facă să vorbească. Ea plângea tare, mai ales când Lov o lovia mai rău, dar Lov nu socotia că plânsul e o convorbire. Ar fi vrut ca Pearl să-l întrebe dacă îl dor şalele, când o să se tundă, de crede că va ploua. Dar Pearl nu scotea o vorbă.

Impărtăşise adesea lui Jeeter necazurile pe care i le pricinuia Pearl, dar Jeeter nu ştia ce are fata. Aşa a fost dela naştere — spunea el — şi până acum câţiva ani, nici Ada nu vorbea. Ceeace Jeeter încercase zadarnic să învingă în Ada, vreme de patruzeci de ani, isbutise foamea. Foamea îi deslegase limba şi de-atunci, nu înceta să se plângă. Jeeter nu cuteza să-l sfătuiască pe Lov s'o silească pe Pearl prin foame, căci ştia ca ea şi-ar căuta de mâncare în altă parte şi că ar găsi.

— Uneori, cred că-l are pe dracul în ea, spunea adesea Lov. Pare-mi-se că n'are nici un pic de credinţă. Când o muri, se duce să ardă în iad — fără îndoială.

— Poate că nu-i mulţumită de cum o duce la tine, presupusese Jeeter. Poate că nu e mulţumită deloc de ce faci tu pentru ea.

— Am făcut tot ce-am putut ca să fie îndestulată şi fericită. In fiecare săptămână, de ziua plăţii, mă duc la Fuller şi-i cumpăr câte ceva. Ii aduc tutun de mestecat; nu vrea. Ii aduc o bucată de pânză. Nu vrea s'o coasă. S'ar spune că vrea ceva pe care nu-l am şi nu-l pot găsi. Măcar de-aş şti ce e. E o fetiţă atât de drăguţă. Cârlionţii ăia blonzi, care-i atârnă pe spate, mă înebunesc uneori. Nu ştiu ce o să se întâmple. Nu se mai găsesc mulţi bărbaţi, care să aibe atâta nevoe de nevestele lor ca mine.

— Eu cred că e prea fragedă ca să-şi dea seama, spusese Jeeter. Nu e un om în toată firea ca Ellie May, Lizzie Belle, Clara şi celelalte fete ale mele. Pearl e abia un copil. Nici nu arată a femeie.

— De ştiam că o să fie aşa, nu mă ostenecam atât să mă însor cu ea. Puteam să iau pe alta, care m'ar fi vrut. Dar acum, n'aş vrea ca Pearl să plece dela mine. Sunt, cum s'ar zice, obişnuit s'o am pe lângă mine. Şi sigur că mi-ar lipsi cârlionţii ei blonzi. Mă fac să mă simt singur, părăsit. Negreşit că e o fetiţă drăguţă, chiar când se poartă aşa cum face toată vremea.

In ziua aceea, Lov îi repetase lui Pearl, la întoarcere, tot ce spusese Jeeter de ea. Dar Pearl rămăsese pe scaunul ei, fără să dea nici un semn că vrea să răspundă. Şi Lov nu mai ştiuse ce să facă. Dar, de atunci, îşi dădea seama că e doar o fetiţă. De opt luni, de când se măritase, ea crescuse cu câţiva centimetri şi se îngrăşase cu şase kilograme. Nici acum nu cântărea mai mult de patruzeci de kilograme, cu toate că în fiecare zi creştea şi se îngrăşa.

Astăzi, Lov voia să-i spună lui Jeeter că Pearl nu vrea să se culce cu el. Era măritată de peste un an şi tot mai dormia singură, ca în prima zi. Se culca singură pe o saltea întinsă pe jos şi nu-l lăsa pe Lov s'o sărute, sau măcar s'o atingă. Cu toate astea, Lov îi explicase că o vacă e bună, doar când s'a lăsat gonită de taur şi că se însurase cu ea ca s'o poată săruta, să-i mângâie cârlionţii blonzi şi să se culce cu ea. Dar Pearl se prefăcea că nu aude şi că nu ştie de ce-i vorbeşte. Pe lângă dorinţa s'o sărute şi să stea de vorbă cu ea, Lov avea poftă să-i vadă ochii. Şi ea nu-i îngăduia nici măcar plăcerea asta. Îşi întorcea privirea ochilor albaştri deschişi, de cum îl vedea sosind şi îndreptându-se spre ea.

Lov stătea mereu în mijlocul drumului. Îl privia pe Jeeter şi pe ceilalţi Lesteri din curte. Ei aşteptau ca el să facă primul pas. Nu le păsa de vine ca prieten sau duşman, de vreme ce avea gulii în sac.

Jeeter se întreba de unde găsise Lov guliile. Nici nu-i trecea prin minte că le putuse cumpăra. De mult ajunsese Jeeter la credinţa că nu poţi face rost de mâncare decât şterpelind. Dar anul acesta nu putuse afla vre-un câmp de gulii pe o rază de zece kilometri. Anul trecut, fusese un câmp de două pogoane la Peabody, dar cei de-acolo îndepărtaseră pe trecători cu puşca, iar acum nici nu mai semănaseră gulii.

— De ce stai în drum, Lov şi nu intri în curte? spuse Jeeter. N'are nici un rost să stai aşa. Intră de te odihneste!

Lov nu răspunse şi nu se mişcă. Chibzuia asu-

pra primejdiei de a intra înăuntru şi socotia că e mai ferit, rămânând în drum.

De mai multe săptămâni, Lov se gândia să ia fringhii şi s'o lege pe Pearl, noaptea, de saltea. Incercase toate mijloacele ce-i veniseră în minte, în afară de forţă şi era hotărît s'o facă sa se poarte aşa cum socotea el că se cuvine pentru o femeie măritată. Ajunsese într'o stare, în care avea nevoie de părerea lui Jeeter, mai înainte de a se încumeta să meargă mai departe. Se gândia că Jeeter o să ştie să-i spună dacă planul lui poate folosi, căci Jeeter avusese de-aface cu Ada o viaţă întreagă, sau aproape. Şi Lov ştia că o vreme, Ada se purtase cum se purta acuma Pearl. Totuşi, Jeeter nu fusese tratat ca el, căci Ada îi dăduse şaptesprezece copii, pe când Pearl nici nu începuse măcar unul.

Dacă Jeeter o să găsiască bun planul s'o lege pe Pearl de pat, atunci o s'o facă. In lucrurile astea, Jeeter se pricepea mai bine ca el. Era însurat de patruzeci de ani cu Ada.

Lov nădăjduia că Jeeter o să-i propună să vină cu el la magazia de cărbuni, ca să-l ajute s'o lege pe Pearl de pat. Pearl se sbătea atât de aprig de câteori încerca să pună mâna pe ea, încât se temea că n'o să poată face nimic, dacă Jeeter nu-i dă o mână de ajutor.

In curte şi pe prispă, Lesterii aşteptau să vadă ce va face Lov. Nici astăzi n'au mâncat mare lucru. La masă, avuseseră doar pâine de mălai şi ciorbă sărată, pe care Ada o făcuse, fierbând câteva bucăţi de şoric. Nu fusese măcar de-ajuns pentru toţi şi când bătrâna bunică încercase să intre în bucătărie, o dăduseră afară.

Ellie May se ascunsese îndărătul unui pom şi-l privia pe Lov. Işi scotea capul de-o parte şi de alta a trunchiului de arbore, cu nădejdea că va atrage atenţia lui Lov.

Ellie May şi Dude erau singurii doi copii care mai locuiau încă la Lester. Toţi ceilalţi plecaseră şi se căpătuiseră. Câţiva plecaseră liniştiţi, ca şi cum s'ar fi dus la magazia cu cărbuni să se uite la trenul de marfă. Când, după două-trei zile, vedeau că nu se mai întorc, înţelegeau că părăsiseră casa pentru totdeauna.

Dude asvârlea de zidul casei o minge de baseball, jerpelită de tot şi o prindea în clipa când săria înapoi. Mingea lovia casa cu un sgomot de tunet, făcând să vibreze atât de tare grinzile şubrede, că toată cocioaba se clătina dela dreapta la stânga. Cu desăvârşită regularitate, mingea pe care o asvârlea necontenit, săria înapoi spre el, pe de-asupra curţii cu nisip.

Casa, care cuprindea trei încăperi, era aşezată în echilibru nestabil, pe grămezi de pietre subţiri şi calcaroase, puse la cele patru colţuri. Pietrele fuseseră aşezate unele peste altele, grinzile şi casa pironite împreună. Uşurinţa şi simplitatea acestui mod de construcţie apăreau acuma limpede. Centrul casei se lăsase mai jos de prag; prispa, îndoindu-se se desprinsese de casă şi acuma se afla cu jumătate metru mai jos decât la început. Acoperişul, de pe urma potrivirii greşite a grinzilor, era umflat la mijloc. Cele mai multe scânduri putreziseră şi la fiecare suflare a vântului se risipiau din ele bucăţi prin toată curtea. Când ploua în casă, Lesterii se mutau dintr'o parte a camerei în cealaltă, până

ce înceta ploaia. Casa nu fusese niciodată văruită.

Jeeter se muncia să lipească o cameră găurită de automobil. Anunţase că dacă va putea repara cele patru cauciucuri ale automobilului vechiu, va merge la Augusta, să vândă o încărcătură de lemn de stejar negru. Tăietorii de lemne luau doi dolari pe câte un transport de lemn de brad uscat; dar stejarul negru, pe care Jeeter încerca să-l vândă în oraş ca lemn de foc, nu-i aducea niciodată mai mult de cincizeci până la şaptezeci şi cinci de cenţi. De cele mai multe ori, când izbutea să ducă un transport la Augusta, nu-l putea vinde. Nimeni nu era atât de nătâng să cumpere un lemn mai tare ca un tub de fontă. Oamenii vorbiau cu Jeeter care, încăpăţânat ca un catâr, stăruia să vrea să vândă lemnul de stejar negru. Incercau să-l convingă că lemnul acesta nu-i deloc bun de ars. Dar Jeeter spunea că vrea să-şi cureţe pământul de stejari negri, pentrucă are de gând să-l lucreze din nou.

Intre timp, Lov se apropiase cu câţiva paşi şi se aşezase pe drumul tutunului, cu picioarele în şanţ. Ţinea strâns în mână deschizătura sacului, de partea unde era legat cu un capăt de sfoară.

Ellie May continua să-l pândească de după pom, în nădejdea că Lov o va observa. Totuşi, de fiecare dată când el privia în direcţia aceea, îşi trăgea capul înapoi, ca să n'o poată vedea.

Ei, Lov, ce ai în sac? strigă Jeeter, din capătul curţii. Te-am văzut de departe cu sacul în spate. Tare mi-ar plăcea să ştiu ce ai în sac.

Am auzit vorbindu-se că sunt unii, care au semănat gulii, anul ăsta.

Lov strânse mâna de gura sacului şi-i privi pe Lesteri pe rând, unul după altul. O văzu pe Ellie May, cum îl pândeşte de după pom.

— Ţi-a venit greu să faci rost de ce-ai în sac? întrebă Jeeter. Arăţi tare ostenit.

Jeeter, am să-ţi spun ceva, rosti Lov. Despre Pearl.

— Ce-a mai făcut mititica? Iar îţi face necazuri?

— Se poartă tot ca şi înainte, numai că eu am început să mă satur. Nu-mi plac purtările astea. Nu mi-au plăcut niciodată, dar merge din ce în ce mai rău. Toţi negrii îşi râd de mine, de felul cum mă batjocoreşte.

Pearl seamănă cu maică-sa, spuse Jeeter. La vremea ei şi maică-sa făcea multe lucruri ciudate.

— De câte ori vreau s'o am pe lângă mine, o şterge şi nu se întoarce, oricât aş striga-o. Păi atunci, să-ţi spun. La ce-am mai luat nevastă, dacă nu pot să trag nici un folos. Dumnezeu n'a vrut asta. El nu vrea ca un bărbat să fie batjocorit aşa. Înţeleg ca femeia să se răsfeţe puţin, ca bărbatul să-i facă voia, dar cu Pearl parc'ar fi altceva. Ea n'o face să se răsfeţe şi pe mine mă necăjeşte. Chiar acum, simt, cum s'ar spune, nevoe de femeie şi asta nu s'ar fi întâmplat, dacă...

— Da' ce-ai în sac, Lov? întrerupse Jeeter. E mai mult de un ceas de când te-am văzut sus pe colină.

— Gulii, ce naiba! spuse Lov, privind pe femeile Lester.

— Unde le-ai găsit?

— Ai vrea să ştii, ai?

— Mă gândiam că noi doi, Lov, am putea încheia un târg. Aş putea merge până la tine şi să-i spun lui Pearl că trebue să se culce cu tine. De asta voiai să-mi vorbeşti, aşa-i? Ai vrea să te culci cu ea, e drept?

— Nu s'a culcat niciodată în patul meu. Doarme în fiecare noapte pe jos, pe o afurisită de saltea. Ce zici, Jeeter, crezi că ai putea să schimbi lucrurile?

— Mi-ar plăcea să o pot face să facă ce nu face. Adică, dacă tu cu mine ne înţelegem pentru gulii.

— De aia am trecut pe-aici, ca să-ţi vorbesc de Pearl. Dar asta nu înseamnă că o să-ţi dau gulii. A trebuit să plătesc cincizeci de cenţi pentru sacul ăsta şi am făcut drumul dela mine la Fuller, dus şi întors. Eşti tatăl lui Pearl şi trebue s'o faci să asculte, fără plată. Nici nu-i pasă de ce spun.

— Să fie al dracului, Lov, toate guliile pe care le-am pus anul ăsta sunt mâncate de viermi. In primăvară se face un an de când n'am mai văzut o gulie cum-se-cade. Toate guliile mele sunt stricate de afurisiţii ăia de viermi verzi. Mă întreb de ce-a mai făcut Dumnezeu viermii guliilor! Mi se pare că are pică pe lume. Toată toamna trecută am desţelenit o bucată de pământ, ca să semăn gulii şi nici nu crescuseră cât să le smulgi şi să le mănânci şi uite că afurisiţii de viermi se vîră înăuntru şi le crapă miezul. Dumnezeu are

pică pe lume. Dar eu, Lov, nu mă plâng. Zic: „Bunul Dumnezeu ştie ce face cu guliile". Intr'o zi o să ne trimită bogăţiile lui şi noi, bieţii oameni, o să avem de mâncat pe săturate, şi o să avem cu ce să ne îmbrăcăm. Nu poate să mai ţină aşa, din rău în mai rău, cum s'a întâmplat în toţi anii, dela războiu încoace. Doamne Sfinte! Zilele astea, El o să pună capăt răului şi o să-i silească pe bogaţi să dea înapoi tot ce-au luat dela săraci. Domnul o să facă dreptate. Nu poate să lase lucrurile să mai meargă aşa. Dar trebue să ne ferim de a păcătui cu numele Său sfânt, când n'avem ce mânca, Mai mult nu-I trebue ca să trimită pe un om în iad, la diavol.

Lov îşi trase sacul peste şanţ şi se aşeză pe el. Jeeter puse camera pe jos şi aşteptă.

II.

Lov deschise sacul, alese o gulie mare şi ştergând-o cu mâna, muşcă de trei ori din ea, una după alta. In curte şi pe prispă, femeile Lester îl priviau pe Lov cum înfulecă. Ellie May ieşi de după pom şi veni să se aşeze pe un trunchiu de pin, aproape de Lov. Ada şi bunica rămăseseră pe prispă şi priviau gulia, care se micşora în mâna lui Lov la fiecare muşcătură.

— Dacă Pearl ar semăna puţin cu Ellie May, nu s'ar purta aşa, spuse Lov. Aş fi luat-o pe Ellie May, dacă n'ar avea faţa aia. Dar ştiu că n'aşi putea să dorm liniştit cu ea în pat, noaptea, dacă mi-aşi închipui cum e faţa ei ziua. Pearl e frumoasă, fără îndoială că-ţi faci poftă să te culci cu ea, dar noaptea nu pot s'o fac să-şi lase salteaua aia afurisită. Jeeter, trebue să vii şi s'o hotărîşti să se poarte altfel. E un an de când m'am însurat cu ea şi la fel ar fi fost dacă rămâneam zi şi noapte la magazie, să răscolesc cărbunii cu lopata, fără să mai dau şi pe-acasă. Nu se cuvine să se întâmple aşa. Când vine noaptea, un bărbat are dreptul să ceară nevestei sale să vină la el în pat. N'am mai auzit niciodată de o femeie

căreia să-i placă mai bine să doarmă tot anul pe jos, pe saltea. In lucrurile astea, lui Pearl îi lipseşte o doagă.

— Pe toţi dracii, Dude, spuse Jeeter, n'ai mai isprăvit cu asvârlitul mingii? Ai mişcat aproape toate grinzile. Dacă urmezi aşa, într'o zi cocioaba asta prăpădită o să se clatine şi o să se prăbuşească.

Jeeter reluă camera şi încercă să lipească bucata de cauciuc. Automobilul vechiu, de care se sprijinia, era singurul lucru ce-i mai rămăsese. Cu un an înainte, vaca murise. Până atunci, se lăuda mereu cu ce are, dar după moartea vacii, nu mai pomeni nici de automobil. Incepuse să-şi dea seama că s'a afundat cu adevărat în sărăcie. Nu-i mai rămânea nimic pe care să poată lua cu împrumut, când, primăvara, venia vremea să cumpere guano şi seminţe de bumbac. Negustorii de fiare vechi din Augusta nu voiseră să-i cumpere automobilul. Dar mai avea de vânzare lemn: stejarii noduroşi ce creşteau în dosul casei. Acum se străduia să repare camera, ca să poată duce o încărcătură de lemn la Augusta, într'una din zilele următoare. Ada îi spusese că nu mai este nici făină, nici carne. De mai multe zile trăiau numai din câteva felii de şoric. După ele nu va mai fi nimic. O încărcătură de lemne îi aducea cincizeci sau şaptezeci şi cinci de cenţi, dacă putea găsi, la Augusta, pe cineva să i-o cumpere. Când vaca bătrână murise, Jeeter dusese stârvul la uzina de îngrăşăminte şi luase pe el doi dolari şi un sfert. Acum nu-i mai rămânea de vânzare decât lemne.

— Dude, opreşte mingea aia afurisită, spuse

el. Nici nu-ţi pasă de ce spun. Nu aşa trebue să te porţi cu bătrânul tău tată, Dude. Ar trebui să cauţi să mă ajuţi, în loc să faci totdeauna pe dos.

— Du-te naibii, netot bătrân, nu te-a întrebat nimeni nimica, spuse Dude, asvârlind mingea cu putere de un colţ al casei şi prinzând-o, aproape de pământ, în clipa când săria înapoi.

Bătrâna — mama lui Jeeter — se târî pe prispă, pentru ca să ia din casă sacul, în care strângea surcele. Apoi trecu drumul tutunului şi se îndreptă spre pădurice să adune vreascuri.

Nu se tăia niciodată lemne pentru maşina din bucătărie, nici pentru sobă. Nu se aduceau niciodată lemne în casă. Bătrâna Lester ştia că nu e nimic de gătit şi că-şi pierde vremea adunând vreascuri ca să aprindă focul. Dar îi era foame şi îşi închipuia totdeauna că Domnul îi va dărui cu ceva, dacă aprinde focul în bucătărie la ora meselor. Foamea aproape o înebunise, de când văzuse guliile din sacul lui Lov. Uneori isbutia să rabde junghiurile stomacului, când ştia că nu e nimic de mâncare, dar atunci când Lov stătea în faţa ei şi scotea gulii din sac, ea nu putea suferi vederea hranei, de care nimeni nu i-ar fi îngăduit să se atingă.

Bătrâna trecu drumul, schiopătând şi intră în câmpul de bumbac, care nu mai era lucrat de vreo şase-şapte ani. Dela început, câmpul se acoperise cu bălării şi acuma puieţii tari şi tăioşi de stejar negru începeau să năpădească pământul. Se împiedică şi căzu în mai multe rânduri, înainte de a ajunge în pădurice. Vesmintele i se sfâşiaseră de atâtea ori, încât găurile noui ale bluzei şi fustei nu se puteau deosebi de cele vechi. Bluza şi

fusta fuseseră sfâşiate de bălării şi de puieţii stejarilor, în desişurile de unde strângea vreascuri pentru foc şi niciodată nu i se cumpăraseră haine noui. Văzând-o ţopăind printre ierburi, ai fi luat-o, cu zdrenţele sale, drept o sperietoare bătrână.

Vântul de Februarie sufla printre bucăţile de pânză neagră, le flutura în jurul ei, încât părea pradă unui dans frenetic. Işi făcuse ciorapi, înfăşurând în jurul picioarelor cele mai lungi dintre sdrenţele sale negre, ale căror capete le înodase. Pantofii erau făcuţi din bucăţi de curea, tăiate pătrat şi legate de picioare cu sfori. Ea se ducea să strângă vreascuri dimineaţa, după masa şi seara. Şi de câte ori se întorcea, aprindea focul şi se aşeza, aşteptând.

Ada îşi trecu scobitoarea dintr'un colţ al gurii într'altul şi privi cu poftă pe Lov şi sacul său de gulii. Işi strângea de piept rochia fluturândă pentru a se apăra de vântul rece de Februarie ce se năpustia prin acoperiş. Ceilalţi erau aşezaţi, sau stăteau în picioare, la soare.

Ellie May coborî de pe trunchiul de pin şi se aşeză pe jos. Puţin câte puţin, ea se apropia de Lov, târîndu-se pe nisipul aspru şi alb.

— Vrei să facem târgul cu guliile astea? întrebă Jeeter pe Lov. Am nevoe de gulii. Dumnezeu ştie cât de mare nevoe.

— Nu vreau nici un târg, răspunse Lov.

— Ascultă, Lov, nu se vorbeşte aşa. In primăvară se face un an de când n'am mai văzut o gulie ca lumea. Toate pe care le-am mâncat erau pline cu viermii ăia verzi afurisiţi. Aşi avea poftă

acum de câteva gulii bune. Guliile stricate nu sunt făcute pentru un creştin.

— Du-te de cumpără la Fuller, spuse Lov, înghiţind ultima bucată dintr'a patra gulie. Acolo le-am cumpărat eu până acum.

— Ascultă, Lov, nu m'am purtat eu totdeauna bine cu tine? Nu se vorbeşte aşa, de! Ştii că n'am nici un gologan şi că habar n'am de unde să găsesc bani. Tu ai o meserie bună, unde ţi se plăteşte mii şi mii. Ar trebui să faci târgul cu mine, ca să am şi eu ceva de mâncare şi să nu mor de foame. N'ai vrea să mă vezi murind de foame în faţa ta, nu-i aşa, Lov?

— La magazie nu câştig mai mult de un dolar pe zi. Chiria mă costă jumătate şi ce rămâne, se duce pe mâncare.

— Nu-i nimic, Lov. Eu n'am un gologan şi tu ai.

— Ce vrei să fac? Domnul ne iubeşte pe toţi la fel, cum se spune. Mie-mi dă ce mi se cuvine Dacă te uită, trebue să te înţelegi cu El. Nu e treaba mea. Am destule ale mele. Pearl nu vrea niciodată..

— Ei, Dude, nu te opreşti cu mingea aia păcătoasă? strigă Jeeter. Sgomotul ăsta îmi sparge capul.

Dude asvârli mingea cu toată puterea de scândurile şubrede. Aşchii de lemn sburară în curte şi bucăţi mari de scândură putredă căzură în faţa casei. De fiecare dată, Dude părea că asvârle mingea mai tare şi în câteva rânduri s'ar fi spus că mingea va trece prin peretele subţire al cocioabei.

— De ce nu te duci undeva să furi un sac de

gulii? spuse Dude. Nu eşti bun de nimic. Stai aici şi înjuri, pentrucă nu ai nimic de mâncat, nici o gulie. De ce nu te duci să furi ceva? Nu cumva crezi că Dumnezeu o să vină să-ţi aducă la nas. N'o să-ţi arunce gulii din cer. N'are vreme de pierdut cu tine. De n'ai fi atât de leneş ai face ceva, în loc să stai aici şi să înjuri.

— Copiii mei dau vina pe mine, pentrucă Dumnezeu a vrut să mă arunce în sărăcie, spuse Jeeter. Işi trec timpul, împreună cu mama lor, strigând la mine pentrucă nu avem nimic de mâncat. Eu nu pot face nimic. Nu e vina mea. Căpitanul John a hotărît să nu ne mai dea mâncare şi tutun. Am muncit la câmpul lui mai vârtos decât oricare din cei patru negrii ai săi. Şi uite că într'o bună zi, se iveşte într'o dimineaţă aici şi-mi zice că nu mai poate să-mi dea voe să iau mâncare şi tutun dela prăvălie şi pe urmă îşi vinde catârii şi se duce să trăiască la Augusta. Nu pot câştiga bani, fiindcă nu e nimeni să-mi dea de lucru. Nimeni nu are nevoe de arendaşi. Nu văd unde m'aş putea tocmi. Nici nu pot să-mi lucrez pământul, mai întâiu pentrucă nu am catâr şi apoi pentrucă nimeni nu vrea să-mi dea grăunţe şi guano pe credit. Aşa că n'am cum să fac rost de mâncare şi tutun, doar din vreme în vreme, când pot să duc lemne la Augusta. Căpitanul John a spus negustorilor din Augusta să nu-mi mai dea nimic pe socoteala lui şi nu ştiu unde aş putea găsi. Aş putea să cultiv ceva, dacă aş găsi pe cineva să-mi semneze poliţele pentru guano, dar nimeni nu vrea. Mai ales asta aş vrea să fac acum. Uite, la

sfârşitul iernii, când vine vremea să dai foc bălăriilor de pe câmp, mirosul de iarbă arsă mă înebuneşte. Şi acum, în curând, toţi fermierii o să înceapă lucrul. Asta mă turbură mai mult. Când simt mirosul de pământ răscolit de curând de plug, mă îmoiu de tot şi mă apucă tremuriciul. Am asta în sânge: să ard ierburile şi să ar la vremea asta. De cincizeci de ani o fac. Tatăl meu şi tatăl tatei erau la fel ca mine. Nouă, Lesterilor, ne place să răscolim pământul şi să semănăm în el grâu. Nu pot să lucrez la filatură, ca alţii. Pământul mă ţine legat preatare.

Şi după toate, o droaie de copii şi de femei care-şi trec trupul sbierând după tutun şi mâncare. Nu le pasă că n'am cu ce să cumpăr. Tot cer. Pare-mi-se, Lov, că trebue să aştept până ce Bunul Dumnezeu o să se îndure de nevoile noastre. Se spune că are grije de făpturile Sale. Aştept să aibe bunătatea şi să vadă că sunt aici. Nu cred să mai stea cineva atât de prost ca mine, de-aici până la Augsuta. Şi nici în altă parte, de-aici până la Mc-Coy. S'ar părea că sunt singurul care n'am nici de mâncare, nici credit. Nu ştiu care e pricina, pentru că, oricum, eu mi-am făcut mereu datoria faţă de Cel-de-Sus. El şi cu mine ne-am înţeles totdeauna bine. Ar fi vreme să vadă în ce nevoe mă aflu. Văd că n'am altceva de făcut decât să aştept să mă zărească. Nu ajută la nimic să încerc să cerşesc tutun şi de mâncare, pentrucă nimeni nu mi-ar da. Am încercat peste tot, dar nimeni nu ia seama la ce spun. Toţi îmi răspund că n'au nimic de prisos, dar văd eu cum stau lucrurile. Nu se

poate să trăieşti în lipsă, numai pentrucă stai la ţară şi nu lucrezi la uzină. Să zicem că am păcătuit, zău că nu-mi amintesc ce voiu fi făcut! Nu-mi aduc aminte de nicio faptă deosebit de vinovată. Şi apoi, n'a fost totdeauna aşa. Nu e multă vreme de când negustorii din Fuller erau foarte mulţumiţi când le ceream credit şi aveam mereu buzunarul plin cu bani. Bumbacul se vindea cu şaptezeci de cenţi kilogramul şi nimeni nu venia să te hărţuiască pentru datorii. Şi uite că deodată, negustorii din Fuller nu mi-au mai vândut pe credit şi într'o zi s'a înfiinţat şeriful şi mi-a luat aproape tot ce am. Mi-a luat tot, în afară de automobilul vechiu şi de vacă. A spus că vaca nu mai foloseşte, fiindcă nu mai poate făta, iar cauciucurile automobilului sunt prea uzate.

Şi acum nu mai găsesc credit şi nu mă pot tocmi la nimeni pentrucă nu e nevoe de arendaşi. Dacă Bunul Dumnezeu nu se grăbeşte să-mi vină în ajutor, n'o să-mi mai fie de nici un folos".

Jeeter se opri să vadă dacă Lov îl ascultă. Lov întorcea capul într'altă parte. O privia pe Ellie May. Ea isbutise în cele din urmă să-i atragă atenţia.

Ellie May se apropia încet de Lov. Inainta prin curte, când ridicându-se în mâini şi picioare, când alunecând pe nisipul alb şi aspru. Ii zâmbia lui Lov şi se silea să-l ispitească cât mai tare. Nu putuse aştepta mai mult să se apropie de ea, aşa că venia acum la el. Botul său de iepure i se deschidea deasupra dinţilor şi părea că nu are buza de sus. De obiceiu, bărbaţii nu se ocupau de Ellie May; dar ea împlinise optspre-

zece ani şi începuse să-şi dea seama că, în ciuda feţei sale, nu era cu neputinţă să cucerească un bărbat.

— Ellie May se poartă ca dulăul tău bătrân, când îl apucă, spuse Dude lui Jeeter. Ia te uită la ea cum se freacă de nisip. Dulăul tău mârâia şi el la fel. Ca un purcel care guiţă, nu-i aşa?

— Fir'ar a dracului de treabă, Lov, spuse Jeeter, aşi vrea câteva gulii bune. Toată iarna am mâncat numai făină şi puţin slănină şi am mare poftă de gulii. Toate ale mele sunt pline de scârbele de viermi verzi. Da' unde ai găsit guliile, Lov? Am putea face un târg amândoi. Eu am fost totdeauna cinstit în afaceri cu tine. Ar trebui să mi le dai mie, pentrucă n'am niciuna. O să viu mâine dimineaţă la tine şi o să-i spun lui Pearl să isprăvească cu maimuţăriile. Ar trebui să-i fie ruşine că se poartă aşa cu tine. O să-i spun să te lase să-ţi iei ce ţi se cuvine. N'am auzit niciodată de o femeie care să vrea să se culce pe saltea, pe pământ, în loc de patul pe care bărbatul ei i l-a pregătit. Nu te te porţi aşa cu un bărbat, după ce s'a ostenit să se însoare cu tine. E vremea să ştie. Mâine dimineaţă mă duc şi-i spun să se culce cu tine.

Lov nu-l mai asculta deloc pe Jeeter. O privia pe Ellie May, care se târa spre el. Când ea a-junse mai aproape, Lov vârî mâna în sac şi mai scoase o gulie, din care muşcă cu toată gura. De astă dată nici nu se mai osteni să şteargă nisipul ce o acoperia.

Ada îşi mută scobitoarea în gură şi-i privi pe Ellie May şi pe Lov cu gura căscată.

Dude o observa şi el pe Ellie May.

— Dacă urmează aşa, Ellie May o să se umple cu nisip, spuse el. Dulăul nu făcea asta, atât de multă vreme. Nici nu mârâia tot timpul, cum face ea.

— Fir'ar a dracului de treabă, spuse Jeeter. Vreau nişte gulii. Aproape că aş putea să mănânc tot sacul, până seara.

III.

Rugăminţile stăruitoare şi repetate ale lui Jeeter produceau din ce în ce mai puţin efect asupra lui Lov. Nici nu-şi dădea măcar seama că i se vorbeşte. Nu se mai interesa decât de Ellie May.

— Ellie May se munceşte grozav pentru Lov, nu-i aşa? spuse Dude, făcând semn cu piciorul lui Jeeter. Dacă nu bagă de seamă o să-şi rupă maţele.

Camera, pe care Jeeter încerca iar s'o repare, era pe cale să se rupă în bucăţi. Cauciucurile erau într'o stare şi mai proastă. Iar Fordul, vechiu de patrusprezece ani, părea că nu e în stare să se ţină pe cele patru roate destulă vreme, cât era nevoe ca Jeeter să poată înlocui camera. Părea şi mai puţin probabil ca să poată aştepta până ce Jeeter îl va umple cu lemne, ca să-l ducă la Augusta. De şapte, opt ani, capota dispăruse şi singura aripă rămasă era legată de caroserie printr'o bucată de sârmă ruginită. Toate arcurile şi părul pieriseră de pe perne; copiii desfăcuseră scaunele, ca să vadă din ce sunt făcute şi nimeni nu încercase să le pună la loc.

Cu câţiva ani mai înainte, radiatorul fusese lăsat la o margine de drum şi acest lucru nu înfrumuseţa maşina. Jeeter îl înlocuise printr'o cutie mare de conserve, ce conţinuse slănină. Făcuse o gaură în fund şi legase cutia de tubul de apă din vârful motorului. Cutia de conserve nu înlocuia exact radiatorul, dar tot era mai bine decât nimic. Când Jeeter voia să se ducă undeva, umplea cutia până în vârf, săria în automobil şi mergea cu el, până ce apa se vărsa sau până ce motorul, supraîncălzit, se oprea. Atunci cobora şi căuta un pârâu, unde să-şi umple din nou cutia. Tot restul automobilului era asemănător. Găinile se adăpostiseră în el, în vremea când la Lesteri existau găini şi maşina era pestriţă ca o bibilică. Acuma, când nu mai existau găini la fermă, nimeni nu se obosise s'o spele. Lui Jeeter nu-i trecuse prin minte şi nici celorlalţi.

Ellie May se târîse dela un capăt al curţii la celălalt. Acum se afla lângă Lov, care rămăsese aşezat pe sacul cu gulii. Devenise mai îndrăzneaţă şi isbutise ca Lov s'o privească fără să fie turburat de vederea botului ei de iepure. Buza de sus a lui Ellie May era tăiată în două părţi de lungime inegală, printr'o crăpătură de jumătate centimetru. Crăpătura se opria deodată, cam dedesuptul nării stângi. Gingia de sus cobora foarte mult şi cum ea avea, în general, gingiile de un roşu aprins, dădea mereu impresia că gura îi sângerează tare. De cincisprezece ani, Jeeter repeta că o să pună să se coasă buza lui Ellie May, dar încă nu o făcuse.

Dude luă o bucată de scândură putredă, care

se desprinsese dela casă şi o aruncă înspre tatăl său, fără să părăsească din ochi pe Ellie May şi pe Lov. Mişcările lor şi purtarea lui Ellie May îl înmărmuriau.

— Ce mai vrei, Dude? spuse Jeeter. Ce te-a apucat? Să arunci în mine cu bucăţi de lemn!

— Uită-te la Ellie May. Vrea să petreacă, spuse Dude.

Jeeter privi spre capătul celălalt al curţii, spre Lov şi Ellie May, aşezaţi foarte aproape unul de celălalt. Un trunchiu de arbore îl împiedica să zărească ce se petrece, dar putea vedea că ea se se aşezase pe picioarele întinse ale lui Lov, călare pe genunchii săi şi că el îi oferia una din gulii, pe care o scosese din sac.

— Ellie May ar avea poftă să petreacă, aşa-i tată?

— Mi se pare că m'am înşelat când am măritat-o pe Pearl cu Lov, spuse Jeeter. Pearl nu e făcută să fie nevasta lui Lov. Nu-i pasă de ce pofteşte el şi nici de ce-o să spună lumea. Nu e fata care-i trebuia lui Lov. E ciudată. Uneori cred că i-ar plăcea mai bine să meargă la Augusta, cum au făcut surorile ei. Nu le place aici. Nu sunt ca mine, pentrucă eu ţin mai mult la pământul meu decât la toate blestematele de filaturi. Acolo nu poţi să miroşi iarba arsă şi când vine vremea să ari, te simţi ca o cârpă şi nu ştii ce te doare. De nu ştiu câte ori am auzit vorbindu-se de boala primăverii în uzini. Dar când un om rămâne la ţară, nu suferă niciodată primăvara de boala asta, pentrucă a rămas pe loc şi simte fumul focurilor de ierburi şi mirosul pământului arat de curând, simte cum îi pătrund până în

adâncul trupului. Aşa că, în loc să se simtă bolnav înăuntru, cum se întâmplă în uzine, aici, la ţară, omul se simte mai bine ca oricând. Primăvara nu suferă să-ţi baţi joc de ea, ascunzându-te într'o uzină murdară. Ştie că dacă vrei să-ţi păstrezi sănătatea, trebue să rămâi la ţară. Şi asta se întâmplă pentrucă pe uzine le-au făcut oamenii. Dumnezeu a făcut pământul, dar niciodată n'o să-L vezi clădind o afurisită de filatură. De aia, eu nu sunt aşa nătâng ca alţii şi n'o să mă vâr într'o uzină. O să rămân unde mi-a făcut Domnul un locşor.

— Ellie May se poartă ca şi cum ar fi nevasta lui Lov, spuse Dude.

Ada îşi schimbă greutatea corpului de pe un picior, pe altul. Stătea în picioare, lângă casă, în acelaş loc unde se afla, când Lov intrase în curte. Ii observa de multă vreme pe Lov şi Ellie May, fără să-şi întoarcă nici o clipă capul.

— Poate că Domnul a vrut ca lucrurile să se petreacă astfel, spuse Jeeter. Se pricepe mai bine decât noi muritorii! Domnul e un şmecher bătrân. Pe El nu-l poţi înşela. Se gândeşte la mărunţişuri, pe care muritorii de rând nici nu le iau în seamă. De asta nu vreau să-mi părăsesc locul şi să plec la Augusta, ca să trăiesc într'o afurisită de filatură. El m'a aşezat aici şi niciodată nu mi-a spus să mă duc şi să trăiesc aiurea. De asta rămân pe pământul meu. Dacă m'aşi apuca să mă mut şi să mă duc într'o filatură, s'ar putea supăra şi m'ar trăzni de moarte. Poate că m'ar lăsa să pier de moarte bună, dar m'ar hărţui necontenit cu tot soiul de drăco-

venii. Uneori, aşa pedepseşte El pe oameni. Te lasă în viaţă, dar te hărţuieşte la fiece pas, că nu mai ai decât o singură dorinţă, să fii mort şi îngropat. De aia nu vreau eu să mă bag în uzine, cum au făcut oamenii de pe lângă Fuller. S'au dus acolo şi pe toţi îi roade dorul de pământ şi nu se mai pot întoarce. Trebue să rămână acolo. Aşa i-a pedepsit Bunul Dumnezeu, ca să-i înveţe minte să nu mai părăsească pământul. N'o să-i lase în pace până la moarte.

— Ia te uită la Ellie May cum mai petrece, spuse Dude. Aşa nuntă mai rar.

— Fir'ar a dracului de treabă, Lov, strigă Jeeter către capătul celălalt al curţii, ce-i cu guliile alea? Au şi ele păcătoşi de viermi verzi, ca ale mele? Din primăvara trecută, mi-e poftă de nişte gulii bune. De nu şi-ar fi vândut catârii căpitanul John şi mi-ar fi lăsat creditul pentru guano, aşi fi putut avea anul ăsta gulii cu ghiotura. Dar când şi-a vândut catârii şi a plecat la Augusta, a spus că n'are de gând să se ruineze lăsându-şi arendaşii să cumpere guano pe socoteala lui, la Fuller. A spus că pe timpurile astea, e fără de folos să încerci să lucrezi pământul, cu un plug sau cu cincizeci. A spus că el ar putea câştiga mai mulţi bani din ferma lui, fără nici un plug. Şi de asta nu mai avem nici de mâncare, nici tutun. Ada spune că are nevoe din când în când, să mestece puţin tutun, fiindcă asta, cum s'ar spune, înşeală foamea şi de adevărat, e adevărat. De fiecare dată când vând o încărcătură de lemne, cumpăr câte douăsprezece cutii cu tutun, chiar dacă n'am destui bani pentru făină şi carne, pentrucă tutunul e un lucru

de care omul nu se poate lipsi. Când mă frământă burta tare, mestec numai puţin tutun şi nu mai simt toată ziua foamea. Nimic nu ţine pe un om în viaţă, mai bine ca tutunul.

Dar anul ăsta n'am putut pune gulii. N'aveam catâr şi n'aveam guno. Ei, mai erau câteva brazde, colo, pe câmp, dar nu poţi să cultivi o fermă fără catâr pentru arat. Cu sapa merge la bumbac şi la porumb. Dar să nu încerci să semeni gulii cu sapa. Pare-mi-se că de asta afurisiţii de viermi verzi s'au băgat în guliile mele. N'aveam catâr să le îngrijesc. De asta s'au vârît în ele.

Lov, ai ascultat tot ce-am spus? Încă nu mi-ai răspuns nimic despre gulii. Mi-e aşa poftă de gulii, că mă înţeapă în burtă. Mi se pare că-mi plac guliile de iarnă, tot cât le place negrilor pepenii verzi. Nu văd nici o deosebire. Nu e nimic mai bun decât gulia.

Lov nu ridica ochii. Spunea ceva lui Ellie May şi asculta ce-i răspundea ea.

Lov îi spusese totdeauna lui Jeeter că nici nu vrea să audă de Ellie May, pentrucă are un bot de iepure. Când încheiase târgul cu Jeeter pentru Pearl, îi spusese că, la nevoe, ar lua-o pe Ellie May, dacă Jeeter ar duce-o la un doctor din Augusta, ca să-i coasă buza. Jeeter cântărise lucrurile îndelung şi în cele din urmă hotărîse că e mai bine să-l lase pe Lov s'o ia pe Pearl. Cheltuiala cusutului botului de iepure ar fi, fără îndoială, cu mult mai mare decât ceeace ar primi el din târgul acesta. Era mai de folos să i-o lase lui Lov pe Pearl. Lov îi dăduse nişte pături şi aproape un decalitru de uleiu de maşină, fără mai pune la socoteală leafa lui pe o săptămână,

adică şapte dolari. Banii îl atrăgeau mai ales pe Jeeter, deşi mai avea nevoe şi de altele.

Din vremea când Ellie May avea trei, patru ani, Jeeter se tot gândia s'o ducă la un doctor, ca să nu aibe greutăţi, când cineva va voi să se însoare cu ea. Dar, ba dintr'o pricină, ba dintr'alta, nu o făcuse. Totuşi, într'o zi o s'o ducă la doctor. Aşa îşi spunea de câte ori se gândea la aceasta.

Când Lov se însurase cu Pearl, spusese că i-ar plăcea mai bine Ellie May, dar că nu vrea o nevastă cu bot de iepure. Ştia că negrii ar râde de el. Asta se întâmplase vara trecută, cu multe săptămâni înainte să fi început s'o iubească pe Pearl atât de tare, încât nu ştia ce să mai născocească, pentru ca s'o împiedice să se culce pe jos pe saltea. Buclele lungi şi blonde ale lui Pearl, care-i cădeau pe spate, şi ochii ei albaştri deschis, îi întorseseră capul. Socotea că nu există pe lume fată mai frumoasă. De altfel, toţi cari avuseseră prilejul s'o vadă pe Pearl plecau spunând **acelaşi lucru**. I-ar fi fost cu neputinţă să treacă neobservată, oricum s'ar fi îmbrăcat şi pocit. Se făcea din zi în zi mai frumoasă.

Dar ei nici nu-i păsa de dorinţele lui Lov. Pearl era din ce în ce mai hotărîtă să stea departe de el. Şi iată că acum, când Ellie May i se aşezase pe genunchi, Lov nu se mai gândia la Pearl. In afară de botul ei de iepure, Ellie May era la fel de ispititoare ca orice fată, pe care o puteai întâlni pe dune, prin împrejurimile lui Fuller. Lov îşi dădea bine seama. Le încercase pe toate, albe sau negre.

— Lov nu se gândeşte la gulii, spuse Dude

tatălui său. Lov ar avea poftă să petreacă cu Ellie May. Acuma nu-i pasă de loc de faţa ei. N'are poftă s'o sărute. Nu prea cred s'o sărute vreodată cineva, dar asta nu înseamnă că multora nu le-ar place să petreacă cu ea. Nu e mult de când am auzit pe nişte negri vorbind de asta pe drum, lângă ferăstrăul vechiu. Spuneau că ea ar putea avea câţi bărbaţi ar vrea, numai dacă şi-ar acoperi faţa.

— N'ai mai isprăvit cu asvârlitul mingii? spuse Jeeter mânios. Dacă urmezi aşa, o să despici zidul în două. Cocioaba asta n'o să mai ţină mult. După felul cum arunci mingea, o să se clatine bine într'o zi şi o să se prăbuşească Tare-aş vrea să te văd cu mai multă minte.

Şontâc, şontâc, bătrâna bunică veni dinspre câmp, cu sacul de vreascuri în spinare. Îşi târî picioarele prin praful des de pe drumul tutunului şi le frecă apoi de nisipul grunţuros al curţii. Nu privia nici la dreapta, nici la stânga. Lângă trepte, ea îşi lăsă jos povara şi se aşeză să se odihnească puţin, înainte de a intra în bucătărie. Gemea mai tare ca de obiceiu, frecându-şi şalele. Aşezată pe prima treaptă, cu picioarele în nisip şi pieptul la înălţimea genunchilor ascuţiţi, semăna, mai bine ca oricând, cu un sac de sdrenţe vechi, legat prea larg. Ea nu dădea nici o atenţie oamenilor din jurul său şî doar întâmplător, ei băgau de seamă că vine sau pleacă. Dacă nu s'ar fi întors vreodată din pădure, ar fi trecut mai multe zile până să se observe ca a murit.

Jeeter îl urmăria pe Lov cu coada ochiului, în timp ce încerca să lipească un alt petec de camera ciuruită. Observase că Lov se află la

câţiva metri depărtare de sacul cu gulii şi aştepta cu nerăbdare, în timp ce depărtarea creştea din minut în minut. Lov uitase câtă însemnătate avea protecţia sacului. Cât timp Ellie May continua să-i sburlească părul cu amândouă mâinile, uita că are gulii. Ea îl făcuse să uite totul

— După asta, ce crezi că o să facă? întrebă Dude. Poate că Lov o s'o ia cu el la magazia de cărbuni şi o s'o ţină toată ziua acolo.

Ada, care rămăsese tot timpul acesta pe prispă, nemişcată ca un stâlp, îşi strânse deodată bluza de piept. La soare, vântul rece de Februarie abia se simţia, dar la umbră, te străbătea până la oase. De mai mulţi ani, Ada suferia de pelagră şi spunea că-i este mereu frig, în afară doar de toiul verii.

— Lov o să se culce cu ea, de bună seamă, spuse Dude. E aproape gata. Ia te uită la chipul în care se târăşte... S'ar spune că e un armăsar bătrân. Niciodată n'a lăsat-o să se apropie atât. Spunea mereu că nici n'ar vrea să se apropie de Ellie May, cât s'o poată atinge cu un vârf de băţ, pentrucă nu-i place să-i vadă gura. Dar acuma nu mai bagă de seamă, nu-i aşa? Pun rămăşag că nici nu-şi mai aminteşte că are un bot de iepure. Sau, dacă-şi aminteşte, nu-i pasă câtuşi de puţin.

Câţiva negri veniau pe drum. Se îndreptau spre Fuller. Zăriră de departe, în curte, pe Lesteri şi pe Lov, dar abia când ajunseră în faţa casei îşi dădură seama de ce făceau lângă pom Lov şi cu Ellie May. Se opriră din râs şi vorbă şi încetiniră atâta pasul, încât aproape că nu se mai mişcau.

Dude îi strigă cu glas tare, îi chemă pe nume.

Dar niciunul dintre ei nu scoase o vorbă. Se opriră şi priviră.

— Bunăziua, domnu' Lov, spuse unul dintre ei.

Lov nu-l auzi. Nici Lesterii nu luară în seamă pe negri. Negrii care treceau prin faţa casei, îi priviau, de obiceiu, pe Lesteri, dar cei mai mulţi dintre ei nu le vorbiau. Intre ei, îşi băteau joc de Lesteri. Vorbiau cu alţi albi, se opriau la ei ca să palavrăgească. Lov era unul dintre albii cu care le plăcea să stea de vorbă.

Jeeter înşurubă pompa de ventil şi încercă să umfle camera. Pompa era ruginită, pistonul defect şi cauciucul găurit la bază. Aerul se risipia, înainte de a pătrunde în ventil. In chipul acesta, i-ar fi trebuit opt zile lui Jeeter ca să pompeze treizeci de litri de aer în cameră. Mai mult aer ar fi putut pompa, de-ar fi încercat s'o umfle cu gura.

— Incep să cred că o să trebue să aştept până săptămâna viitoare, dacă vreau să-mi duc lemnele la Augusta. De-aş avea măcar un catâr. Aş putea duce câte o încărcătură aproape în fiecare zi. Ultima dată când am mers cu rabla asta de automobil la Augusta, toate blestematele de cauciucuri au pleznit, mai înainte să ajung acasă. Mi se pare că cel mai bine ar fi să le umplu cu păstăi şi să merg aşa. Aşa m'a sfătuit cineva şi cred că nu s'a înşelat. Camerele şi cauciucurile astea nu mai fac două parale.

Cei trei negri făcură câtiva paşi pe drum şi se opriră din nou. Rămaseră cu ochii spre curte, observând ce făcea Lov. Când, prima oară

după ce-i vorbiseră, văzuseră că nu le răspunde, şi-au dat seama că nu vrea să fie turburat.

Dude îşi lăsă mingea şi se apropiă de Ellie May şi de Lov. Era aşezat pe jos, foarte aproape de ei şi aştepta să vadă ce se va petrece. Lov încetase să-şi mănânce guliile, iar Ellie May mâncase doar jumătate dintr'una.

— Negrii ăştia îşi închipuie că Lov n'o s'o facă, spuse Dude. Jos, la moară, spuneau că nimeni n'ar vrea să se culce cu Ellie May, afară doar pe beznă. Eu gândesc că şi Lov o să spună la fel, după ce-o termina.

IV.

Jeeter își puse cu grije pompa la o parte și se strecură tiptil până în colțul casei. Se propti pe picioare și aștepta, cu spatele sprijinit de scândurile putrede. De unde stătea, putea vedea totul. Când Jeeter privia înainte, vedea drept în fața lui pe Ellie May și pe Lov, și de voia s'o vadă pe Ada, n'avea decât să întoarcă ușor capul, ca s'o zărească în picioare pe prispă. Nu-i mai rămânea decât să aștepte. Lov se îndepărta din ce în ce mai mult de sac.

Ada își mai mută odată scobitoarea în gură. Ii privia pe Ellie May și pe Lov de când începuseră și cu cât se apropiau mai mult unul de altul, cu atât se simția mai liniștită. Și ea aștepta. Voia să-i spună lui Lov s'o trimită curând pe Pearl s'o vadă. Pearl nu venise la casa părintească din ziua în care se măritase.

Pearl semăna atât cu Ada, la înfățișare și fire, încât recunoșteai ușor că sunt mamă și fată. Când Pearl s'a măritat cu Lov, Ada i-a spus să fugă înainte ca el să aibe vreme să-i facă un copil și să se ducă la Augusta, ca să lucreze în fabrică. Totuși, Pearl nu cutezase să plece

singură. Îi era frică. Nu ştia ce-o să i se întâmple într'o filatură şi era prea tânără ca să priceapă lucrurile ce le auzise despre viaţa de-acolo. Deşi avea aproape treisprezece ani, tot se mai temea de întuneric şi adesea plângea toată noaptea, tremurând pe salteaua ei. Lov era lângă ea în cameră şi uşile erau închise, dar bezna îi pricinuia un simţământ înăbuşitor, de nesuferit. Niciodată nu spusese nimănui cât de frică-i este de nopţile întunecoase. Lov credea că pricina e că are ceva stricat la creier. Dude nu prea era deştept şi alţi doi copii fuseseră la fel ca el. Lov se gândia, prin urmare, că Pearl suferia de aceiaşi slăbiciune. De fapt, Pearl era cu mult cea mai deşteaptă dintre toţi Lesterii. Moştenise aceasta, împreună cu părul şi ochii, dela tatăl său. Acesta trecuse într'o zi prin ţinut şi nu se mai întorsese niciodată. Adei îi spusese că vine din Carolina şi se duce în Texas. Era tot ce ştia ea despre dânsul.

Totuşi, de câtăva vreme, Pearl începuse să se mai desbere de frică. După opt luni de trai împreună cu Lov, ea se întărise puţin câte puţin şi începea să creadă că va avea într'o zi inima să fugă la Augusta. Nu voia să trăiască în dune. Vederea mlaştinilor fluviului Savannah sau praful negru dela magazia de cărbuni, nu se puteau măsura în frumuseţe cu ce văzuse într'o zi la Augusta. Fusese odată la Augusta, cu Jeeter şi Ada şi văzuse cu ochii ei feţe râzând fără grije. Nu ştia dacă ele lucrau la filaturi, dar nu-i păsa. Unde trăia ea, pe drumul tutunului, nimeni nu râdea. Unde trăia

ea, fetele trebuiau să prăşiască bumbacul vara, să-l culeagă toamna şi să taie lemne iarna.

Jecter, încetând de a se mai rezema de colţul casei, începu să străbată încet curtea. Ridica piciorul, îl ţinea câteva clipe în aer, înainte de a-l reaşeza pe pământ. Tot astfel pândise de multe ori iepuri în păduri şi hăţişuri. Stăteau în vre-un trunchiu scobit, sau într'o groapă şi Jeeter se apropia de ei atât de tiptil, încât niciodată nu puteau prinde de veste. Acum se apropia de Lov. Ajuns în mijlocul curţii, Jeeter se repezi deodată şi, într'o clipită, se aruncă asupra sacului. Ar mai fi putut aştepta câteva minute şi să-l ia tot atât de uşor cum prindea iepurii; dar n'avea vreme de pierdut şi ţinea mai mult la gulii, decât la orice iepure ce prinsese vreodată.

Strânse cu desnădejde sacul în braţe, apăsându-l atât de tare, încât zeama guliilor se împroşcă în toate părţile, prin pânza rară a sacului. Zeama îi sări în ochi, orbindu-l, dar pentru Jeeter era tot atât de plăcută cât o ploaie pe arşiţă şi mult mai dorită.

Ada făcu un pas înainte, lovindu-se de un stâlp al prispei. Dude sări deodată în picioare, ţinându-se de pomul din spatele lui.

Lov se întoarse şi-l văzu pe Jeeter înhăţând sacul şi strângându-l în braţe. Ellie May se întoarse tocmai la vreme pentru a-i apuca brutal piciorul, în mijlocul unui pas şi el se întinse, cât era de lung, pe pământul întărit.

Fără să fi schimbat o vorbă, toţi Lesterii erau gata să acţioneze împreună, fără a pierde o clipă. Dude străbătu curtea ca o săgeată şi se duse

lângă tatăl său. Ada coborî treptele prispei, urmată de bunică. Toţii se strânseră împrejurul lui Jeeter şi sacului şi aşteptară. Ellie May rămăsese agăţată de piciorul lui Lov şi-l trăgea înapoi, de câte ori el isbutea să se desprindă şi să se apropie de Jeeter. Vârful degetelor lui Lov nu ajungeau niciodată la mai puţin de un metru de sac.

— Ei! Aşa-i că n'am minţit în privinţa lui Ellie May? spuse Dude. Aşa-i, tată, că am avut dreptate?

— Ţine-ţi gura, bombăni Ada. Nu vezi că tatăl tău are altceva de făcut decât să stea la taifas?

Jeeter îşi înălţă capul peste marginea sacului şi-l privi pe Lov. Ochii lui Lov, injectaţi, păreau pe cale să-i iasă din cap. Se gândea la cei cincisprezece kilometri pe care-i făcuse dimineaţa, ca să meargă până hăt, la capătul lui Fuller, şi să se întoarcă, şi cele ce vedea acum îl înebuniau.

Ellie May îşi dădea toată osteneala să-l facă pe Lov să se întoarcă la locul unde se găsia cu câteva minute mai înainte. El căuta să se libereze, ca să poată sări după gulii şi să-i îndepărteze pe Lesteri de sac. Tocmai de ce încercase el să se ferească cu atâta grije, când se oprise la Lesteri, se petrecuse atât de repede, încât nici nu ştia ce să creadă. E drept că asta fusese înainte ca Ellie May să fi început să-şi frece fesele goale de nisipul curţii, apropiindu-se de el. Acum îşi dădea seama cât de prost fusese că-şi pierduse capul şi guliile pe de-asupra.

Cei trei negri îşi suceau gâtul, ca să nu piardă nimic din toată scena. Se uitaseră la Ellie May cu bucurie crescândă, până'n clipa când Jeeter se repezise pe neaşteptate asupra sacului şi acuma încercau să ghicească ce se va petrece.

Ada şi bătrâna bunică găsiseră două beţe groase şi se străduiau să-l întoarcă pe Lov pe spate, pentru ca Ellie May să se poată pune din nou pe treabă. Lov lupta din toate puterile să-şi apere sacul, căci ştia prea bine că dacă Jeeter va isbuti să se îndepărteze cu câţiva metri, toate guliile vor fi mâncate, când îl va ajunge. Jeeter era bătrân, dar ştia să alerge ca un iepure, când avea nevoe

— Lov, nu te teme de Ellie May, spuse Ada. N'o să-ţi facă nici un rău. E tare aţâţată, dar nu e femeie care să se poarte aspru. N'o să-ţi facă nici un rău.

Ada îl înţepa cu bâtul şi-l împiedica să se svârcolească pentru a scăpa de Ellie May. Il pocnia în coaste cu toate puterile, muşcându-şi buza de jos.

— S'ar zice că negrii au poftă să intre în curte şi să-l ajute pe Lov, spuse Dude. Dacă se apropie, le arunc un pietroiu în cap. Nu e treaba lor să-l ajute pe Lov.

— N'au poftă să vie, spuse Ada. Negrii sunt prea şireţi ca să se amestece în treburile albilor. N'ar îndrăzni.

Negrii nu se apropiară. Le-ar fi plăcut să-l ajute pe Lov, pentrucă era prietenul lor, dar preferau să vadă ce va face Ellie May, decât să salveze guliile lui Lov.

Ellie May asuda ca un plugar la arat. Lov

era acoperit de nisip, pe care ea încerca să-l şteargă cu un colţ al rochiei, ca să se pună din nou pe lucru. Cu o sforţare desnădăjduită, Lov încercă să se repeadă încă odată la sac. Reuşi să se apropie cu câţiva centimetri, dar Ada îi dădu cu bâtul o lovitură atât de violentă în cap, încât recăzu ameţi la pământ, scoţând un geamăt înăbuşit. Dintr'o săritură, Ellie May se aruncă asupra lui. Speriat de agilitatea ei felină şi furioasă, Lov îşi pierdu aproape capul. Ellie May îi tăiase suflarea lăsându-se cu toată greutatea pe pântecele lui, pe care nu-l apăra nimic. Ii înfigea genunchii în corp şi o durere asemănătoare cu cea a unei lovituri de copită, îl împiedica pe Lov să respire, căci, de fiecare dată, simţea în plămâni înţepături ascuţite. El îi aparţinea fără putinţă de scăpare. In timp ce Ellie May îl ţinea ţintuit cu braţele de pământ, Ada era aplecată asupra lui cu bâtul ei gros, gata să-l pocnească în cap, dacă ar fi încercat să se ridice, sau să se întoarcă cu faţa în jos. Bătrâna îl pândia de cealaltă parte, legănându-i ameninţător bastonul deasupra capului. Ea mormăia fără încetare, dar nimeni nu dădea atenţie la cele ce spunea.

— Ei, Lov şi în guliile tale sunt afurisiţi de viermi din ăia verzi? spuse Jeeter. Fir'ar a dracului să fie, dacă sunt stricate, nu ştiu ce-s în stare să fac. M'am săturat să tot mănânc gulii stricate şi mai că-mi vine să vorbesc cu păcat. Domnului ar trebui să-i fie ruşine să lase afurisiţii ăştia de viermi să strice guliile. Noi sărmanii, am fost totdeauna traşi pe sfoară — mie aşa mi se pare. Poate că El nu vrea ca oamenii

să mănânce guliile. Poate că vrea să le dăm porcilor. Numai că El n'a pus nimic în locul lor pe pământ. In afară de gulii, iarna nu creşte nimic.

Ellie May şi Lov se rostogoliseră de câteva ori, ca nişte cărăbuşi. Când, în cele din urmă, se opriră, Lov era pe deasupra. Ada îi urmase prin toată curtea, împreună cu bunica şi stăteau acolo, gata să-l lovească pe Lov cu beţele, dacă dădea cel mai mic semn că încearcă să se ridice, mai înainte ca Ellie May să vrea să-i dea drumul.

Pe când ceilalţi se găseau în colţul cel mai depărtat al curţii, Jeeter îşi făcu vânt şi strângând la sine sacul, trecu drumul tutunului şi o luă la fugă în spre pădurea de după câmpul de bumbac. Se opri doar după ce străbătuse mai bine de cinci sute de metri şi privi înapoi, peste umăr. După o clipă, dispăru în pădure.

Negrii râdeau atât de tare, încât erau încovoiaţi în două. Nu râdeau de Lov, ci purtările Lesterilor le păreau grozav de caraghioase. Seriozitatea Adei şi încăpăţânarea furioasă a lui Ellie May le oferiau un spectacol, pe care nu-l puteau privi, fără să râdă. Aşteptară până ce se liniştiră cu toţii, apoi porniră înspre Fuller, vorbind de cele ce văzuseră în curtea Lesterilor.

Ada şi bunica se întoarseră din nou pe prispă şi se aşezară pe trepte, ca să supravegheze pe Ellie May şi pe Lov. Nu mai era pericol ca el să fugă. Nici nu încerca să se ridice.

— Ei, Lov, câte lopeţi de cărbune trebue să arunci în fiecare dimineaţă în cuptorul locomotivei trenului de marfă, numărul 17? Eu cred că trenurile de marfă au nevoe de două ori mai

mulţi cărbuni decât cele de călători. În trenurile de marfă, fochiştii îşi petrec vremea aruncând bucăţi mari de cărbune în faţa colibelor de negri, dealungul liniei. De aia cred că le trebue mai mulţi cărbuni decât trenurilor de călători. Trenurile de călători merg mai repede şi negrii fochişti nu pot să arunce bucăţi de cărbune în faţa colibelor de negri. Am văzut cum aruncau, dintr'odată, lopeţi pline din trenurile de marfă. La calea ferată nu se ştie asta, ai? Dacă ar şti, i-ar opri pe fochişti. Pun rămăşag că ei aruncă mai mulţi cărbuni dealungul liniei, decât arde cuptorul. De aia negrii n'au niciodată nevoe să taie lemne. Ard cu toţii în colibe cărbuni dela calea ferată.

Lov era prea istovit, ca să poată răspunde.

— Lov, de ce nu arzi şi tu acasă cărbune în loc de lemne? Nimeni n'ar şti. Dacă ai face-o, nu eu te-aş denunţa. E mult mai uşor, decât să tai lemne în fiecare zi.

Bătrâna Lester, aşezată lângă sacul ei cu surcele, reîncepu să geamă, frecându-şi şalele cu amândouă mâinile. Apoi se sculă, îşi aruncă sacul pe umeri şi intrând în casă, se îndreptă către bucătărie. Aprinse focul şi se aşeză lângă el, aşteptând să ardă toate lemnele. Era sigură că Jeeter n'o să-i aducă să mănânce nici o gulie. Va rămâne în pădure şi le va mânca singur pe toate. Aşteptând să se stingă focul, ea se uită în cutia de tutun de pe poliţă, dar era mai totdeauna goală. De mai bine de opt zile, nu se mai găsia nici un pic de tutun înăuntru şi Ada nu voia să-i spună unde e ascunsă cutia plină. Bătrâna nu putea face rost de tutun decât

în zilele în care, descoperind din întâmplare ascunzătoarea cutiei, putea să ia şi ea puţin, mai înainte ca cineva să o fi putut împiedica. Jeeter o bătuse de mai multe ori din această pricină şi îi spusese că o va ucide, dacă o va mai prinde furând tutun. Uneori, ar fi primit bucuros să moară, numai să i se îngăduie, măcar odată, să ia tot tutunul pe care îl poftea.

— Lov, de ce nu dau drumul mecanicii mai des la sirenă? întrebă Dude. Nu fluieră aproape deloc. Eu, dacă aş fi mecanic, mi-aş trece timpul trăgând de frânghia sirenei. Face un sgomot aproape la fel de frumos ca şi trompa automobilelor.

Dude rămase aşezat pe trunchiul de pin, până în clipa când Lov se ridică şi merse clătinându-se, prin curte, până la drumul tutunului. Lov privi în toate părţile, în speranţa că-l va zări pe Jeeter ascuns prin apropiere. Era sigur că Jeeter se ascunsese în păduricea de după câmpul cu bumbac şi ştia că şi-ar pierde vremea încercând să-l prindă. Acum era prea târziu. Nu-l mai putea opri.

Ellie May rămăsese culcată în acelaşi loc, întinsă pe spate, pe pământ. Părul lipit de sudoare îi atârnă pe frunte şi pe gât şi rochia ei de stambă, ridicată până la umeri şi înfăşurată sub cap, îi făcea un fel de pernă, pe care se odihnea. S'ar fi spus că gura îi era sfâşiată. Gingiile, de un roşu aprins, semănau cu o rană, dureroasă şi sângerând, sub nara stângă. Buza ei despicată palpita şi tot trupul îi tremura.

— Când n'o să mai ai nevoe de salopetă, ai face bine să mi-o dai mie, spuse Dude. N'am

avut niciodată o salopetă nouă, pe cât îmi amintesc. Tata spune că o să ne cumpere la toţi câte una, într'una din zile, când o să vândă multe lemne, dar nu mă încred deloc în ce spune. N'o să-şi vândă niciodată lemnele, oricum, niciodată mai mult de o încărcătură. Nimeni nu-l întrece la minciuni. Eu cred că i-ar place mai mult să mintă în privinţa lemnelor, decât să le ducă la Augusta. E aşa de leneş că, uneori, nici n'are curajul să se ridice, când cade jos. L-am văzut rămânând pe jos câte un ceas, până să se scoale. Al naibii pui de lele! Nu mai ştiu pe altul atât de leneş.

Lov merse spre mijlocul drumului şi se opri şovăind, cu picioarele depărtate, pentru a se ţine în echilibru. Se clătina înainte şi înapoi, ca un beţiv. Începu să-şi şteargă hainele şi să-şi cureţe părul de nisip. Avea nisip în buzunare şi în pantofi. Chiar şi urechile îi erau pline.

— Lov, când ai de gând să-ţi cumperi o maşină? întrebă Dude. Acuma câştigi bani berechet la magazie. Ar trebui să-ţi cumperi un automobil mare, ca bogătaşii din Augusta. O să te învăţ eu să conduci. Mă pricep la maşini Fordul ăla vechiu al tatei s'a rablit acum de tot, dar când era bun, îi dădeam drumul, câteodată, că mai să sboare roţile. Ar trebui să-ţi cumperi o maşină cu o trompă mare şi frumoasă. Fluerele şi trompele sună frumos, aşa-i, Lov? Când îţi cumperi o maşină?

Lov rămase mai bine de un sfert de oră înfipt în mijlocul drumului. Privea pe deasupra buruienilor roşiatece şi încolăcite, în spre hăţişul unde se ascunsese Jeeter. Când obosi de

aşteptat şi nu mai ştiu ce să facă, se hotărî să se întoarcă acasă. Reluă, clătinându-se, drumul spre magazia cu cărbuni, Când va sosi, Pearl o să fie acasă, dar cum îl va auzi intrând, o să fugă pe uşa din dos şi o să se întoarcă numai după plecarea lui. Chiar dacă n'o să plece din odaie, n'o să se uite la el şi n'o să-i spună o vorbă. O să poată privi părul ei lung şi blond, care-i cădea în bucle pe spate. Nimic altceva. N'o să-l lase măcar să se apropie destul, ca s'o privească în ochi. Dacă ar încerca, desigur că ar tuli-o în pădure.

Ada şi Dude îl urmăriră cu privirea, până ce dispăru după vârful colinei. Apoi se întoarseră şi o priviră pe Ellie May, în curte.

Dude se aşeză pe trunchiul de pin şi se uită cum se caţără furnicile roşii pe pântecele şi pe sânii sorei lui. Muşchii picioarelor şi şalelor ei mai tresăriau nervos. Incet, svâcnirile se potoliră şi dispărură şi ea rămase întinsă, liniştită de tot. Gura îi era întredeschisă şi buza de sus părea şi mai despicată ca de obiceiu. Sudoarea i se uscase pe frunte şi pe obraij, şi dungi de nisip îi brăzdau pielea albă.

Ea dormi adânc, aproape un ceas, în soarele cald de Februarie şi când se deşteptă, mai avea braţul drept pus pe gură, aşa cum îl aşezase Dude când ieşise din curte, pentru ca să-şi facă rost de câteva gulii mai înainte ca tatăl său să le fi mâncat pe toate.

V

Ascuns în hăţiş, Jeeter începea să aibe remuşcări. Perdeaua de buruieni, înaltă de un metru şi jumătate, împiedica să fie văzut de pe drum sau din casă. Işi potolise pentru moment foamea şi avea buzunarele pline cu gulii, dar gândul ce se ivise încet, că furase hrana ginerelui său, îl chinuia tare. Nu era întâia oară când fura mâncare şi tot ce-i cădea pe sub mână, dar, de fiecare dată, ca şi acum, îi părea rău de ce făcuse, până în clipa când îşi dădea seama că fapta sa nu era chiar atât de rea. Uneori erau destul câteva minute ca să ajungă la asta. Alteori, avea nevoe de zile întregi, ba chiar de săptămâni, până ce să se convingă că Dumnezeu îl iertase, că nu-l va pedepsi prea aspru.

Sunetul glasului lui Dude, în pădure, în spatele lui, i se păru glasul Domnului, chemându-l să-l pedepsească. De mai mult de jumătate oră, Dude răscolia cu bătul hăţişurile şi tufişurile, în nădejdea să-l găsească pe Jeeter, înainte ca guliile să fie mâncate toate.

Intre fiecare strigăt al lui Dude, domnia în pădure împrejurul lui Jeeter tăcere adâncă şi

el se simţea umilit şi plin de căinţă. Şterse cu grije lama cuţitului, care îi servise să taie guliile şi-l băgă în buzunar. Apoi se ridică deodată şi ieşind din desiş, se strecură printre buruieni. Putea vedea acoperişul casei şi vârfurile pomilor, dar nu putea şti dacă Lov plecase acasă.

Dude îl văzu de cum ieşi din desiş.

— Ei! unde te duci acum? îl strigă Dude, alergând pe câmp, pentru a tăia calea tatălui său.

Jeeter se opri, ca să-l lase pe Dude să se apropie. Scoase din buzunar câteva gulii mai mici şi le puse în mâna întinsă a lui Dude.

— De ce-ai fugit? Ca să mănânci totul fără să-mi dai nimic? întrebă Dude. Nu-ţi plac numai ţie guliile. Nici eu n'am mâncat săptămâna asta mai mult ca tine. Câteodată eşti mai veninos ca un şarpe bătrân. De ce nu voiai să-mi dai?

— Domnului nu-i place când se fură, spuse Jeeter. Nu mai are grije de viitorul acelor care fură. Trebue să se descurce singuri pe lumea cealaltă. Acum trebue să mă împac cu Bunul Dumnezeu şi să-mi mărturisesc păcatele. Astăzi am făcut o faptă rea. Domnului nu-i place ca făpturile Sale să facă asemenea lucruri. Îşi întoarce faţa dela păcătoşi. Şi furtul e aproape tot ce se poate face mai rău pe lume.

— Aşa te-aud vorbind, ori de câte ori furi ceva, spuse Dude, dar sfinţenia nu ţine niciodată multă vreme. Vrei numai să nu-mi dai gulii. Degeaba încerci să mă înşeli.

— Faci rău că vorbeşti aşa de un om care toată viaţa s'a trudit să se înţeleagă cu Domnul. Domnul îmi e prieten. Nu-i place să se vorbească

aşa de mine. Dude, nu-i frumos să vorbeşti aşa. N'ai minte de loc?

— Mai dă-mi altele, spuse Dude. Nu mai încerca să le ţii pentru tine, spunându-mi gogoşi. Nu foloseşte la nimic. Nu-mi pasă de ce povesteşti. De astă dată, nu mă las păcălit.

— Ţi-am dat cinci, nu-i aşa? spuse Jeeter, numărând guliile care-i rămăseseră. Nu mai ai nevoe de altele.

Dude vârî mâna în buzunarul tatălui său şi scoase câte gulii putu apuca. Jeeter îi dădu lovituri cu cotul, dar Dude nu se sinchisi. Jeeter nu era destul de puternic ca să-l lovească tare.

— Gata, nu-ţi dau mai multe, spuse Jeeter, Păstrez pe cele care-mi rămân, ca să le dau Adei şi lui Ellie May, Trebue să le fie tot aşa foame ca şi mie. Se vede că mă aşteaptă acolo. Lov a plecat?

— S'a întors de mult la magazie, spuse Dude.

Ø luară înspre casă. Cu mult înainte de a ajunge la şosea, putură vedea pe Ada şi pe Ellie May, care îi aşteptau în curte. Ne îndrăznind să se apropie mai mult, bunica se ghemuise pe prag.

— Mi se pare că şi femeilor le e foame, spuse Dude. Lui Ellie May i-au chiorăit maţele toată noaptea. Sgomotul ăsta m'a deşteptat dimineaţă.

Când îi zăriră pe Dude şi pe Jeeter, Ellie May şi Ada se aşezară pe trepte. Aşteptară răbdătoare, în timp ce ei îşi croiau drum printre buruieni. Când ajunseră lângă casă, Ada se ridică şi apoi se aşeză pe o treaptă mai sus. Bătrâna era ghemuită pe prag, strângând cu amân-

două mâinile pervazul uşii. Ea era cea mai flămândă.

Pe prispă se afla încă o femeie. Ea se legăna într'un jilţ, cântând din toate puterile un imn religios. De câte ori ajungea la sunetul cel mai ascuţit pe care-l putea atinge, îl lungia cât îi îngăduia suflarea. Apoi o lua dela început.

Jeeter trecu dintr'un salt şanţul şi intră în curte, urmat de Dude. Cum văzu pe femeia aşezată, faţa i se lumină. In grabă, fu cât pe-aci să cadă.

— Domnul fie lăudat, strigă el, văzând-o pe Bessie aşezată pe prispă. Ştiam eu că Dumnezeu o să-mi trimită pe îngerul Său, ca să mă cureţe de păcate. Soră Bessie, sigur că Domnul îmi cunoaşte nevoile. Vrea să mă las de viaţa asta păcătoasă, aşa-i?

Ada şi Ellie May trăgeau cu desnădejde de buzunarele lui Jeeter, ca să scoată din ele cele câteva gulii rămase. Jeeter aruncă trei mai mici pe prispă, înspre uşe. Bunica se aruncă în genunchi şi le strânse cu lăcomie la piept. Apoi începu să le ronţăie, cu gingiile ei fără dinţi.

— Domnul mi-a spus să mă duc la Lesteri, spuse evanghelista. Eram acasă şi măturam prin bucătărie, când El mi s'a arătat şi mi-a spus: „Soră Bessie, Jeeter Lester e pe cale să facă în clipa asta ceva urât. Du-te la dânsul şi roagă-te pentru el, până nu e prea târziu. Şi caută să-l faci să se lase de obiceiurile lui rele. Atunci L-am privit pe Domnul drept în faţă şi i-am spus: „Doamne, Jeeter Lester e un mare păcătos, dar o să mă rog pentru el până ce diavolul se

va întoarce înapoi în iad. Aşa I-am spus şi iată-mă. Jeeter Lester, am venit să mă rog pentru tine şi pentru ai tăi. Poate că nu e prea târziu, ca să intri în voia Domnului. Oamenii ca tine ar trebui să fie buni, în loc să îngăduie diavolului să-i împingă la multe fapte rele.

— Ştiam eu că Bunul Dumnezeu n'o să mă lase să alunec în ghiarele Satanei! urlă Jeeter, sărind împrejurul scaunului pe care şedea Bessie.

— Ştiam eu! Dumnezeu a fost totdeauna de partea mea, chiar când lucrurile mergeau mai rău şi ştiam că o să mă scoată din gura iadului, înainte de a fi prea târziu. Eu, soră Bessie, nu sunt păcătos din fire. Numai că, uite, diavolul mă hărţuieşte toată vremea şi mă împinge la multe rele. Dar n'o să mai fac. Vreau să mă duc după moarte în raiu.

— Nu-mi dai şi mie o gulie, Jeeter? spuse Bessie. N'am prea mâncat în ultima vreme. Timpurile sunt grele şi pentru cei buni şi pentru cei răi, cu toate că uneori mă gândesc că nu e drept. Cei buni n'ar trebui să fie pedepsiţi mereu, aşa cum se cuvine pentru păcătoşi.

— Desigur, Bessie, spuse Jeeter, dându-i câteva gulii, pe care le alesese dintre cele mai mari. Ştiu că-ţi place să mănânci cât şi nouă. Aş fi vrut să am ceva să-ţi dau pentru acasă. Când eram bogat, dădeam fratelui Rice braţe pline de patate şi de pui. Acum n'am altceva decât un pumn de gulii, ca vai de ele, dar nu mi-e ruşine. Domnul le-a făcut să crească. Ce face El, e bine pentru mine. Şi pentru tine, nu-i aşa?

Sora Bessie arunca lui Jeeter şi familiei sale zâmbete fericite. Era totdeauna mulţumită, când

putea să se roage pentru un păcătos şi să-l smulgă din ghiarele Satanei, căci ea însăşi fusese o mare păcătoasă, până în ziua când fratele Rice o smulsese Diavolului şi se însurase cu ea. Dar acuma, bărbatul ei murise şi ea îi continua opera pe întinsul dunelor de nisip. Vara trecută, după moartea lui, asigurarea îi plătise lui Bessie opt sute de dolari, pe care ea îi păstra pentru ziua când va avea nevoe de ei, ca să-şi urmeze munca de misionară. Depusese banii la o bancă din Augusta.

Erau unii oameni pe dune, care pretindeau că felul religiei pe care o propovăduia Bessie nu se potrivea deloc cu ceea ce vrea Domnul să facă şi să spună cei care îi sunt închinaţi. De câte ori auzia spunându-se asta, Bessie răspundea că, în ce priveşte religia, oamenii nu se pricepeau mai mult decât evangheliştii care vorbiau aşa. Cei mai mulţi dintre ei nu făceau parte din nici o sectă, iar ceilalţi erau toţi baptişti. Şi Bessie ura pe baptişti, tot cât ura şi pe diavol.

Bessie nu avea biserică, unde să-şi adune credincioşii şi nicio sectă organizată nu o sprijinea. Mergea din poartă'n poartă pe dune, mai ales dealungul crestei pe unde trecea vechiul drum al tutunului şi se ruga pentru cei care aveau nevoe de rugăciuni şi le doriau. Avea între treizeci şi cinci şi patruzeci de ani şi, în afară de nas, era mai arătoasă decât cele mai multe dintre femeile de pe dune.

Nasul lui Bessie nu putuse creşte cum trebuia. N'avea os şi prin urmare, nici cartilagiu. Nările erau căscate şi Dude spusese odată că atunci când i se uită în nas, i se pare că priveşte în

gura unei arme cu două ţevi. Bessie era foarte simţitoare, în privinţa asta şi încerca totdeauna să împiedice pe oameni s'o privească în faţă şi să vorbească de ce vedeau. Ada îi povestise că Jeeter furase guliile lui Lov. Bessie venise pregătită să se roage pentru toate păcatele lui Jeeter, dar era fericită că are un anumit păcat, de care să pomenească în rugăciune. Rugăciunea face totdeauna mai mult bine — spunea ea — când ai săvârşit un lucru de care te ruşinezi.

Începu, mai întâiu, să mănânce toate guliile pe care i le dăduse Jeeter.

— Aş vrea ca Lov să se afle aici pentru ca să-i pot cere iertare, spuse Jeeter. Cred că mâine dimineaţă, de cum s'o lumina, o să trebue să mă duc până la el, ca să-i spun cât îmi pare de rău. Nădăjduiesc că nu va mai fi atât de mânios, ca să mă primească cu băţul, Când se înfurie, are o fire afurisită.

— Să spunem o mică rugăciune, spuse Bessie, înghiţind ultima îmbucătură de gulie.

— Domnul fie binecuvântat, spuse Jeeter. Tare sunt mulţumit că ai venit, soră Bessie, pentrucă niciodată n'am avut atâta nevoe de rugăciuni. Astăzi am păcătuit. Dumnezeu nu se mai îngrijeşte de cine fură. Nu ştiu ce m'a împins în păcat. Pare-mi-se că diavolul s'a legat iar de mine.

Toţi îngenunchiară, în afară de Ellie May şi de Dude. Ei erau aşezaţi pe trepte şi mâncau, privind la ce se petrece.

— Ştiţi, spuse Bessie, sunt oameni cărora nu le place să îngenunchieze şi să se roage afară. Nu le place să mă rog pentru ei pe prispă sau în curte. Spun: „Soră Bessie, n'am putea să

intrăm în casă, în loc să stăm aşa, în văzul lumii? Rugăciunile ar folosi tot atât". Şi ştiţi ce le răspund? Le spun: Dragii mei fraţi, dragile mele surori, mie nu mi-e ruşine să mă rog aşa, de faţă cu toţi. Vreau ca toţi oamenii care trec pe drum să vadă că sunt sub paza Domnului. Nu mi-e ruşine că oamenii mă văd rugându-mă. Satana ne sfătueşte mereu să ne ascundem în case. Aşa lupt eu voia Domnului. Îngenunchiez şi încep să mă rog, în mijlocul drumului, la fel de tare ca şi când m'aş ruga într'o într'o şcoală sau într'o adunare pe stradă. Nu mi-e ruşine să predic într'o curte, sau pe prispă. Satana împinge pe oameni să se ascundă în casă.

— Domnul fie lăudat! spuse Jeeter.

— Să ne rugăm, spuse ea.

Ada şi Jeeter îşi aplecară capetele, închizând ochii. Bătrâna Lester îngenunchie pe prag, fără a închide ochii. Privia drept înaintea sa, peste câmp.

— Doamne, tot eu viu să-ţi aduc o mică rugăciune pentru nişte sărmani păcătoşi. Jeeter Lester şi familia lui vor iar să mă rog pentru ei. Ultima oară i-a ajutat mult şi de n'ar fi căzut astăzi Jeeter în ghiarele Diavolului, n'ar avea nevoe aşa curând de rugăciunile mele. Dar Jeeter a îngăduit Diavolului să pună stăpânire pe el şi s'a lăsat împins să făptuiască un păcat mare. A furat toate guliile lui Lov şi n'a vrut să i le dea înapoi. Iată că acum sunt toate mâncate şi e prea târziu ca să le mai dea înapoi lui Lov. De aceea ne rugăm pentru Jeeter, Doamne, împiedică-l să fure, cum tot face. In viaţa mea n'am mai văzut un om aşa hoţ. S'ar spune că

fură tot atât de firesc cum beau alţii un pahar cu apă. Dar, deşi s'ar părea că reîncepe, de cum încetăm rugăciunea, Jeeter vrea să se îndrepte. De astă dată, ar trebui să-l opreşti, odată pentru totdeauna. N'are nici un rost să laşi un om să facă mereu acelaş păcat. Ar trebui să-l opreşti, să-l împiedici să cadă din nou. Nu vrei să-l laşi pe Satana să-ţi spună ce ai de făcut, nu-i aşa? Altfel trebue să facă Dumnezeu. El trebue să-i spună Diavolului să piară şi să nu ispitiască pe oamenii de treabă.

Şi iată că pe sora Ada a apucat-o iar tusea. Ar trebui, de astă dată, să faci ceva pentru ea. Ultima oară n'a prea folosit.' Când suferă de piept, nu se mai ploate ocupa de casă. Dacă o vindeci, o să se depărteze fără îndoială pentru totdeauna de Satana, nu-i aşa, soră Ada?

— Da, Doamne!

— Şi bunica Lester are dureri de şale. Suferă neîncetat. Astăzi a îngenunchiat, dar suferă atât de tare, că, în curând n'o să mai poată îngenunchia.

Ar trebui s'o blagosloveşti şi pe Ellie May. Ellie May are botul ei de iepure, care n'o face plăcută la vedere. Dacă ai putea s'o faci să...

— Soră Bessie, nu uita să te rogi şi pentru Pearl, spuse Jeeter. Pearl are nevoe de rugăciuni pentru un păcat greu.

— Ce păcat a făcut, frate Jeeter?

— Păi, tocmai de asta voia să-mi vorbească azi Lov. A spus că Pearl nu vrea să-i vorbească şi că nu-l lasă să pună mâna pe ea. Când se face noapte, se culcă pe o saltea, pe jos. Lov trebue să doarmă singur în pat şi nu isbuteşte s'o facă

să-l ia în seamă. Nu-i frumos pentru o femeie să făptuiască asemenea lucruri şi Domnul ar face bine s'o silească să sfârşească cu purtările astea. Lov are drepturile sale. Nu e treabă pentru o femeie să doarmă aşa, pe o saltea, pe jos.

— Poate că ştie ea ce face, frate Jeeter, spuse Bessie. Poate că Bessie aşteaptă un copilaş şi ăsta e felul ei să spună fratelui Lov.

— Nu, nu-i aşa, soră Bessie. Lov spune că nici nu s'a culcat încă cu ea. Spune că nici n'a atins-o măcar. De asta e atât de supărat. Ar vrea ca ea să se culce cu el, să nu mai doarmă în fiecare noapte pe afurisita de saltea, după cum face. Pearl are nevoe să ne rugăm pentru ea, ca să nu se mai culce, aşa, singură, pe duşumea.

— Frate Jeeter, fetiţele ca Pearl nu ştiu să trăiască cu un bărbat, cum ştim noi, femeile coapte. Aşa că dacă i-aş vorbi eu singură, în locul lui Dumnezeu, poate că şi-ar schimba purtarea. Eu cred că aş şti mai bine ca El ce trebue să-i spun, pentru că am fost femeie măritată, până vara trecută când mi-a murit răposatul. Domnul n'ar şti ce să-i spună.

— Poate că ar fi de folos, dar dacă eu aş fi din tagma celor care se roagă, cred că aş pune o vorbă pe lângă Bunul Dumnezeu. Şi poate că El ar ajuta. Poate că a mai văzut El fete de felul ăsta, cu toate că eu nu-mi închipui să se mai găsească în toată ţara o fată atât de încăpăţânată ca Pearl, care să nu vrea să se culce în pat.

Dude îşi reluă mingea şi începu s'o arunce în acoperiş, ridicând-o, când cădea în curte. Mingea desprindea scândurile putrede, din care săriau ţândări în curte. Ellie May, aşezată pe

trepte, aştepta alte rugăciuni, după ce Bessie şi Jeeter vor fi sfârşit de vorbit despre Pearl.

— Poate că n'ar fi rău să-i spun, încuviinţă Bessie.

— Neapărat, spuse Jeeter. Spune-i Domnului. Împreună, poate ajungeţi la ceva.

— Acuma, Doamne, am o rugăciune specială să-ţi aduc. Nu-ţi cer binefaceri decât pentru lucrurile pe care le doresc mult şi de astă dată îţi cer harul tău pentru Pearl. Aş vrea s'o împiedici să doarmă pe jos, pe saltea, în vreme ce fratele Lov e nevoit să doarmă singur în pat. N'are drep să doarmă pe saltea, pe jos, când Lov a pregătit un pat pentru ea. Aşa că împiedic'o să se poarte, cum a făcut până acum şi pune-o în pat, când vine noaptea. Eu am fost totdeauna o nevastă bună pentru răposatul meu bărbat. Niciodată nu m'am culcat pe jos. Sora Ada, care se află aici, n'a făcut-o nici ea, vreodată. Şi când o să mă mărit din nou, tot n'o s'o fac. O să fiu în pat, de câte ori se va afla acolo şi bărbatul meu. Aşa că spune-i lui Pearl să nu se mai poarte astfel. Noi, femeile, ştim ce avem de făcut, dar Pearl e prea tânără ca să ştie. Trebue să-i spui să nu se mai poarte aşa. Dacă ar...

— Ce-ai spus, soră Bessie, vrei să te măriţi iar? întrebă Jeeter. Parcă aşa am auzit, că vrei să iei alt barbat? Cu cine vrei să te măriţi?

— Păi, încă nu m'am hotărît. M'am uitat eu prin ţinut. Până acum, ce să spun, încă nu m'am hotărît. Aş vrea să găsesc un bărbat cu ceva avere, dar s'ar spune că oamenii de pe-aici nu mai au nimic. Toţi sunt săraci.

— Eu, dacă n'ar fi Ada, de colo... spuse Jeeter.

— Frate Jeeter, ţine-ţi gura, se alintă sora Bessie. Mă turbură când te aud vorbind aşa! Şi pe urmă, de unde ştii că mi-ai plăcea? Nu mai eşti prea tânăr, aşa-i?

— Cred că am face mai bine să ne sfârşim rugăciunea, spuse Jeeter. Ada se cam supără de câte ori vorbesc să mă însor cu alta.

— ..Fereşte-ne de cel viclean şi păstrează-ne un loc în sfântul Tău raiu. Amin!

VI.

— Ai uitat să ne spui şi o rugăciune mică pentru Dude, spuse deodată Jeeter. L-ai trecut cu vederea şi Dude e tot atât de păcătos ca şi ceilalţi Lesteri.

Bessie se repezi în curte. Il apucă pe Dude de braţ şi-l aduse pe prispă, lângă jilţul în faţa căruia îngenunchie. Il trase pe Dude, ca să-l silească să îngenunchieze lângă ea.

— Nu vreau, spuse Dude furios. Nu vreau să se roage pentru mine. N'am făcut nimic. Tata a furat toate guliile lui Lov. Le-a luat şi a fugit cu ele în pădure.

Bessie îi luă mâinile într'ale ei şi îi mângâie câteva minute braţele, fără să spună o vorbă Apoi se sculă în picioare, lângă el şi-i încon jură mijlocul cu braţele. Il strângea atât de tare, încât el simţia cum i se urcă sângele la cap.

— Dude, trebue să mă rog pentru tine. Dom nul mi-a spus că toţi Lesterii sunt păcătoşi. N'a spus altceva de tine şi nici de Ellie May.

Dude o privia. Ea pleda cu destulă căldură ca să-i insufle dorinţa să se roage pentru el,

dar nu se putea împiedica de a-şi aţinti privirea în nările ei.

— Ce te face să râzi, Dude? întrebă Bessie

— Nimic, rânji el, întorcând capul atât de tare, încât putea vedea ce se petrece în spatele lui.

— Nu e nimic de râs, Dude, spuse ea. Mai de vreme sau mai târziu, toţi avem nevoe de ele.

Dude nu se simţia la largul lui, strâns aşa, în picioare, lângă ea. Avea un chip de a-i mângâia braţele şi umerii care îl turbura şi-l făcea să nu poată sta locului.

— Când o să sfârşeşti de sărit aşa, Dude? spuse Jeeter. Ce, nu ţi-e bine?

Bessie îl strânse şi mai tare de mijloc şi-i zâmbi.

— Haide, aşează-te în genunchi lângă mine şi lasă-mă să mă rog pentru tine. Vrei, nu-i aşa, Dude?

El o luă de gât şi începu s'o mângâie, cum făcea şi ea.

— Ei, la urma urmei, ce-mi pasă? spuse el, rânjind iar.

— Ştiam eu că o să vrei tu să mă rog pentru tine, Dude, spuse Bessie. Te va ajuta să te speli de păcate, ca şi pe Jeeter.

Ingenunchiară pe prispă, lângă jilţ. Dude îi tot freca umerii lui Bessie, care, la rândul ei, îl ţinea înlănţuit. Jeeter se aşezase pe jos, îndărătul lor. Sprijinit de zidul casei, el se pregătia să asculte rugăciunea pentru Dude.

— Doamne, Te rog să-l fereşti pe fratele Dude de ispita diavolului şi să-i păstrezi un loc în sfântul Tău raiu. Asta-i totul. Amin.

Bessie încetă să se roage, dar ca şi Dude, nu păru că are de gând să se ridice.

— Domnul fie lăudat! spuse Jeeter, dar a fost o rugăciune prea scurtă pentru un păcătos ca Dude.

— Dude n'are nevoe de mai mult. E numai un copil şi nu-i atât de păcătos ca noi, oamenii mari. Nu-i atât de păcătos ca tine, Jeeter.

— Poate că e adevărat, spuse Jeeter, dar tot timpul îmi vorbeşte urât şi mamei lui la fel N'are nici un respect faţă de noi. Poate că aşa o fi bine, dar mi se pare că-mi amintesc că Biblia spune că un fiu nu trebue să vorbească urât cu tatăl şi mama sa, cum vorbeşte cu alţii. Nici odată n'am auzit altfel şi oricum, purtarea asta nu mi s'a părut niciodată frumoasă. L-am mai văzut necăjind-o pe Ellie May cu un băţ şi asta iar ştiu că nu e frumos. E un păcat şi i-ar trebui o rugăciune pentru el.

— Dude n'o să mai facă, spuse Bessie, mângâindu-i părul. Dude e un băiat drăguţ. S'ar putea face din el un predicator straşnic. Seamănă bine cu răposatul, când era tânăr. Nu e aproape nici o deosebire între ei, pe cât mi se pare.

Ada se întoarse ca să vadă ce făcea Dude pe prispă. Bessie şi cu el, unul în braţele celuilalt, stăteau în genunchi lângă jilţ.

— Dude a împlinit şaisprezece ani, spuse Jeeter. E cu doi ani mai mic decât Ellie May. Ei, eu cred că peste puţin o să-şi aleagă o nevastă. Toţi băeţii mei s'au însurat tineri, ca şi fetele. N'o să mai am nici un copil pe lângă mine, în afară de Ellie May. Ea mi se pare că n'o să-şi găsească niciodată bărbat, din pricina gurei sale.

M'am gândit de multe ori s'o duc la un doctor la Augusta, ca să-i coase buza. După asta, s'ar mărita repede, pentru că toate celelalte sunt bune. Nu e nimic greşit în ea, fără crăpătura dela buză. Fără aia, s'ar fi măritat la fel de repede ca şi Pearl. Oamenilor de pe-aici, la Fuller, le place să se însoare cu puştance de unsprezece ani, ca Pearl. Ada tocmai împlinise doisprezece ani, când am luat-o.

— Domnul vrea ca toţi oamenii să se împerechieze, spuse Bessie. Pentru asta ne-a făcut. Aşa spunea mereu şi răposatul. Când îi spuneam că un bărbat are nevoe de femeie, îmi răspundea că o femeie are nevoe de bărbat. In chestia asta, răposatul era la fel ca Cel-de-Sus. De câte ori era vorba de împerechiere, se înţelegeau dé minune.

— Da, se vede că Domnul doreşte ca toţi să se împerecheze, spuse Jeeter, dar el nu s'a gândit la cazul unei femei ca Ellie May, cu o crăpătură în gură. Nu cred că s'a arătat drept faţă de ea, când i-a despicat aşa buza. E singurul cusur pe care-l găsesc Domnului, dar aşa e. La ce poate sluji o asemenea crăpătură. Nu poţi să scuipi prin ea, nu poţi să fluieri cu ea, nu-i aşa? Din curată răutate a făcut-o El aşa pe Ellie May. Asta e... Curată răutate.

— Nu trebue să vorbeşti astfel de Cel-de-Sus. Ştie el de ce a făcut-o. El ştie toate. N'ar fi făcut-o, dacă n'ar fi avut în minte o pricină temeinică. Işi cunoaşte El ţelurile. Face pe bărbaţi şi pe femei. I-a dat lui Ellie May o astfel de faţă, pentru că avea un temeiu. Avea desigur cele mai bune temeiuri să facă asta.

— Ce temeiuri?

— Poate că ar fi mai bine să nu ţi le spun, Jeeter.

— Nu cumva e o taină între Domnul şi tine, soră Bessie.

— Nu, nu există taine între noi. Dar eu ştiu...

— Ce ştii?

— De ce i-a făcut buza crăpată.

— Şi nu vrei să-mi spui şi mie?

— Frate Jeeter, i-a făcut buza aşa, ca să-i apere curăţenia trupului împotriva bărbaţilor stricaţi.

— Ce vorbeşti? Aici nu e nici un bărbat, în afară de mine.

— Tocmai de tine e vorba, frate Jeeter.

— Nu sunt stricat. Mi se întâmplă să păcătuiesc câteodată, din întâmplare, dar nu-s stricat,

— Pentru Cel-de-Sus, e la fel. Nu face asemenea deosebiri.

— Dar ce-am făcut? Nu văd ce-are a face furtul câtorva biete gulii sau patate cu buza lui Ellie May.

— Frate Jeeter, Domnul i-a făcut buza aşa, ca să împiedice să-i fie pângărită curăţenia trupului de către tine. Ştia că făcând aşa, ea nu mai e în primejdie, în această casă. Ştia că a fost o vreme când făceai păcate grele şi că poate ai începe din nou, dacă...

— E drept, spuse Jeeter. Am fost, la vremea mea, un mare păcătos. Socot că, într'o vreme, am fost cel mai mare păcătos din ţinut. Astfel, uite, copiii Peabody, de colo, de la capătul câmpului, cred că, într'un chip sau altul, sunt toţi pe jumătate ai mei. Şi mi se mai întâmpla...

— Aşteaptă să sfârşesc să te învinovăţesc, Jeeter, înainte de a încerca să scapi cu minciuna.

— Nu e minciună Bessie. Tocmai îţi spuneam ce mare păcătos am fost o vreme. Intr'o zi, un bărbat cu femeia lui s'au aşezat prin locurile astea. Ei...

— Cum îţi ziceam, n'ai putut ascunde nimica Celui-de-Sus.

— Da, dar Henry Peabody nu ştia nimic, pe când...

— ...El ştia că îţi va veni poate în minte s'o pângăreşti pe Ellie May. Domnul ştie tot şi are temeiurile Sale. Ştia că înainte ai fost un mare păcătos şi că dacă ţi-ar fi cerut să-ţi scoţi ochii, fiindcă Lui nu-i sunt pe plac, nu L-ai fi ascultat.

— Să-i privesc buza crăpată cu ochii, nu e cu păcat. Ce-I pasă Lui de ochii mei? De ce-ar vrea să mi-i scot?

— Tocmai cum spuneam. Dacă Domnul ţi-ar fi cerut să-ţi scoţi ochii, pentru că nu-I sunt pe plac, tu n'ai fi făcut-o. Asta e dovada că erai un mare păcătos. Sau dacă ţi-ar fi spus să-ţi tai mâna ori urechile, din aceeaşi pricină, ca să laşi în pace pe Ellie May, n'ai fi tăiat răul dela rădăcină, cum ne învaţă El să facem. Şi de aceia a adus-o pe lume pe Ellie May cu un bot de iepure. Ştia că nu va avea să se teamă de un păcătos ca tine, pentrucă nu-ţi va plăcea faţa ei.

— Domnul fie lăudat, spuse Jeeter. Mi-ai deschis ochii la căile Domnului. Drept e că până azi, nu mi-aşi fi închipuit asta. De aşi fi ştiut, negreşit că-mi tăiam ceva, când mă duceam să petrec la Peabody. De-aşi fi făcut aşa, Ellie

May n'ar avea asemenea față, asta vrei să spui, nu-i așa, Bessie?

— Chiar așa cum am spus. Domnul cunoaște pe bărbați mai bine ca noi.

— Socot că, la vremea mea, am fost un mare păcătos. Dar eu nu știam că trebuia să-mi tai ceva. Și poate că nu e încă prea târziu. N'am deloc poftă să mă înhațe Diavolul.

Bessie reîncepu să se ocupe de Dude. Îi zâmbi și-i înlănțui și mai tare gâtul cu amândouă brațele. Dude nu știa ce să facă. Îi plăcea să o atingă, s'o pipăie și avea mare poftă ca ea să urmeze cu îmbrățișatul, cum făcuse până acum. Îi plăcea să se simtă strâns lângă ea, să se simtă mângâiat. Totuși, nu putea crede că Bessie îl strânge cu un țel precis. Trecuse un sfert de oră de când ea nu se mai ruga, dar nu părea că are de gând să-i dea drumul, ca să se poată scula în picioare.

— Ei, soră Bessie, spuse Jeeter, aplecându-se și clipind din ochi, pe sub sprâncenele sale groase și negre, ce naiba faceți acolo, tu cu Dude? Stați ghemuiți acolo de mai bine de o jumătate de ceas și vă pipăiți și vă frecați unul de altul.

Dude nădăjduia că ea nu-i va spune să se ridice, pentru că-i plăcea să se simtă apăsat strâns de pieptul ei, strâns în brațe.

Bessie încearcă să se scoale, dar Dude o reținu. Ea se reașează pe jos lângă el și-i trecu degetele prin păr.

— Să mă ia dracul dacă am mai văzut vreodată o evanghelistă purtându-se așa, spuse Jeeter, scuturând din cap. Pare-mi-se că pentru azi s'a sfârșit cu rugăciunea. Ei, nu spune că nu-i

aşa. Fir'ar a naibii de treabă, nu poţi să spui că nu-i aşa.

Bessie se ridică şi se aşeză în jilţ. Încercă să-l îndepărteze pe Dude, dar el rămase în faţa ei, în nădejdea că o să-l mai mângâie.

— Domnul îmi vorbia, spuse ea. Imi spunea că ar trebui să mă mărit din nou. Nu pot să mă plimb aşa, singură şi dacă mi-aş lua un bărbat, aş putea să predic şi să mă rog mai mult. Domnul ar face dintr'însul un predicator şi împreună, am putea să călătorim şi să predicăm Evanghelia.

— Nu ţi-a spus cumva să te măriţi cu Dude? Dude nu e predicator. Nu e destul de deştept să ajungă predicator. N'ar şti ce să predice când ar veni clipa să se ridice şi să spună ceva.

— Dude ar fi un predicator foarte bun, spuse ea, întrerupându-l. Ar putea să predice şi să se roage tot atât de bine ca răposatul, poate chiar mai bine. Domnul şi cu mine am putea să-l învăţăm cum să facă. Nu e greu, când ai prins meşteşugul.

— Dacă aş fi mai tânăr! Poate că aş fi putut să fac asta cu tine. Aş putea s'o fac şi acum, de n'ar fi Ada. Ea nu vrea să mă mai ţin de femei. Ştiu că aş putea să mă rog şi să predic tot atât de bine ca oricare altul. Nu asta mă opreşte. E Ada. I-a intrat în cap că într'o zi o să mă apuc de chef cu femeile. Nu zic că n'aş face-o, de-aş avea un prilej, cât de mic.

— Mie mi-ar trebui un bărbat mai tânăr, ca să mă mulţumească, spuse Bessie. Dude e tocmai ce-mi trebue, ca să predic şi să trăiesc cu el. Nu-i aşa, Dude?

— Vrei să mergem chiar acum la dumneata? întrebă Dude.

— Trebue să mă rog mai întâiu, ca să aflu, Dude, spuse ea. Data viitoare când vin, o să-ţi spun eu. Trebue să aştepţi, până ce-l întreb pe Cel-de-Sus. Uneori, are ideile Lui în chestiile astea cu predicatorii, mai ales când e vorba ca ei să se însoare cu evanghelistele Lui.

Bessie scoborî repede treptele şi străbătu curtea cu nisip alb. Când ajunse pe drumul tutunului, se întoarse şi mai privi odată toată familia Lester, strânsă în faţa casei.

Bessie locuia, lângă malul fluviului, într'o casă cu trei încăperi şi un hambar. Era un loc unde terenul cobora brusc în valea mlăştinoasă a râului Savannah. Casa, din scânduri, ce nu fuseseră vopsite niciodată, stătea în echilibru pe trei mormane de pietre subţiri. Al treilea morman se prăbuşise cu zece sau doisprezece ani mai înainte, astfel că unul din colţurile casei se înclina până la nivelul solului.

— Sora Bessie are ceva în minte, negreşit, spuse Jeeter. Mie mi se pare că ar vrea să se mărite cu Dude. N'am văzut niciodată oameni să se pipăie şi să se frece aşa. O să iasă ceva din asta. Negreşit că o să se întâmple ceva.

Dude chicoti şi rămase ascuns după un pom, de unde nimeni nu-l putea vedea. Ellie May îl supraveghia de după un trunchiu de pin. Şi ea zâmbia, pentrucă auzise vorbele lui Bessie.

Jeeter, aşezat pe trepte, privia ogorul bătrân, acoperit de buruieni şi se întreba dacă ar putea să împrumute de undeva un catâr şi să pregătească o recoltă. Sosise vremea aratului şi asta-l

frământa. Nu-i plăcea gândul să stea aşezat pe prispă, fără să facă nimic, să lase să treacă primăvara fără să ardă ierburile şi fără să are. Hotărîse că poate, oricum, să ardă buruienile de pe câmpul său, chiar dacă nu ştia cum să-şi facă rost de un catâr, de seminţe de bumbac şi de guano. Ar fi trebuit să se ridice şi să dea foc buruienilor, dar se simţia bine, aşa cum stătea şi arsul ierburilor mai putea să aştepte până a doua zi. Avea toată vremea. Când se va apuca, recolta va creşte repede.

Acum, când Bessie plecase, începea să-l muncească gândul pentru chipul cum se purtase cu Lov. Ar fi vrut să facă ceva să-şi răscumpere greşeala. Nădăjduia că dacă se va duce a doua zi la magazie ca să-şi arate părerea de rău şi să-i făgăduiască că nu-i va mai fura niciodată nimic, Lov o să-l ierte şi n'o să-l primească, asvârlind în el cu bucăţi de cărbune. Şi tot atunci, ar putea să se oprească la Lov şi să-i spună o vorbă lui Pearl. O să-i spună să înceteze a dormi pe jos, pe saltea, şi să aibe mai multă luare aminte faţă de dorinţele bărbatului ei. Ştia din experienţă, că nu e plăcut să trebue să-ţi suferi femeia pe cap toată ziua, dar că e şi mai rău să trebue să dormi singur noaptea.

— Nu duci lemne la Augusta? întrebă Ada. De nu ştiu câtă vreme nu mai am tutun. Făina s'a sfârşit şi carnea deasemeni. Nu mai e nimic de mâncare în casă.

— Am de gând să duc mâine sau poimâine, spuse Jeeter. Nu-mi place să mă piseze cineva. E nevoe de timp pentru o călătorie ca asta.

Trebue să mă gândesc la socotelile mele. Vezi-ţi de treabă.

— Eşti un trântor, asta eşti. Dacă n'ai fi un trântor, ai duce lemne în fiecare zi şi aşi avea şi eu tutun de câte ori mi-e poftă.

— Trebue să mă mai gândesc şi la fermă, spuse Jeeter. Eu nu-s pădurar. Sunt fermier. Pădurarii, care-şi petrec vremea ducând lemne la Augusta, n'au ca mine de gospodărit o fermă. Socotesc să fac vreo cincizeci de saci de bumbac anul ăsta, dacă pot găsi un catâr de împrumut şi să cumpăr pe credit seminţe şi guano. Sunt fermier, ce naiba. Nu-s pădurar.

— Aşa te aud vorbind în fiecare an, pe vremea asta, dar nu te-am văzut niciodată începând. De mai bine de şapte ani, n'ai săpat o brazdă. Te-aud de atâta vreme spunând că o să te ţii de fermă că nu te mai cred. Palavre. Toţi bărbaţii sunteţi la fel. Sunt peste o sută ca tine, prin ţinut. Să palavrăgiţi, asta-i tot ce ştiţi să faceţi. Ceilalţi mai se duc să cerşească, dar tu şi pentru asta eşti prea leneş.

— Ascultă, Ada, spuse Jeeter. Mâine dimineaţă mă apuc de treabă. Cum ard ierburile, împrumut nişte catâri. Dude şi cu mine putem să scoatem câte un sac de bumbac de pogon, dacă găsesc seminţe şi guano.

— Ptiu! spuse Ada, plecând de pe prispă.

VII.

Jeeter nu se duse să-l vadă pe Lov la magazia de cărbuni. Nu se duse nici să vorbească cu Pearl.

Pentru tot ce-avea de gând să facă, Jeeter își croia în minte planuri foarte amănunțite, dar dintr'o pricină oarecare, nu înfăptuia niciodată nimic. Zilele treceau și era mult mai lesne să lase totul pe a doua zi. Iar a doua zi, amâna totdeauna lucrurile pentru împrejurări mai prielnice. Intrebuințase metoda aceasta ușoară aproape toată viața, totuși, acuma se pregătia din nou să dea foc buruienilor de pe ogor și să-l are. Voia să cultive bumbac.

Operația lui Ellie May era unul dintre lucrurile pe care le amâna de cincisprezece ani. De mai multe ori pe an, spunea că o va duce la un doctor la Augusta. De fiecare dată, își dădea osteneala să se pună pe drum. Niciodată nu trecuse de prăvălia dela răscruce. Se întâmpla mereu câte ceva, care îl silia să-și schimbe planul.

In ultimii ani, el ajunsese chiar în două-trei rânduri la Augusta cu gândul să-și opereze fata,

dar, în ultima clipă, îi trecuse totdeauna prin minte ceva mai însemnat pentru el, decât operaţia lui Ellie May. Ba avea nevoe pentru a doua zi de sfoară pentru plug, deşi, fără catâr nu putea face nimic. Altădată îi trebuia tutun. Atunci se opria la prăvălie şi cheltuia puţinii bani ce avea. Şi se întorcea acasă fără să fi făcut nimic.

Ellie May nu se plângea. Niciodată nu crezuse că botul său de iepure poate fi cusut astfel, încât să nu rămână decât o cicatrice neînsemnată. Se obişnuise într'atâta cu crăpătura buzei sale, că nu i se părea cu putinţă să ajungă, într'o zi, să capete o altfel de gură decât avusese totdeauna.

Când, din întâmplare, Jeeter, se gândia să meargă la spital şi-i spunea lui Ellie May că o va lua cu el, ea se ducea cu un râs amar să se ascundă după colţul casei, sau după unul dintre numeroşii arbori din împrejurimi. Lesterii vorbiau atât de des de botul ei de iepure, că Ellie May ajunsese să creadă că făgăduielile lui Jeeter erau numai încă un mijloc să-şi bată joc de ea. Rămânea ascunsă după pom sau casă, până ce se schimba vorba. Nu se întorcea decât atunci când era sigură că nu se mai vorbeşte de ea.

— Nu-i un păcat să fii aşa, Ellie May, îi spusese Jeeter, Aşa te-a făcut Dumnezeu şi aşa a vrut El să fii. Uneori mă întreb de n'ar fi un păcat să vrem să-ţi schimbăm faţa, pentru că asta ar însemna să schimbăm ce a făcut El.

— Eu tot ce şitu, rostise Ada, este că tare-i păcat că nu i-a dat Domnul botul de iepure lui Dude, în loc să i-l dea lui Ellie May. O faţă ca asta nu se potriveşte pentru o fată. Femeile

nu sunt bune decât la una, să se mărite şi să muncească pentru bărbaţi şi când se găseşte una cu aşa faţă, nu ştiu nici un bărbat, pe care să-l poată ispiti. De ar fi avut Dude botul de iepure, n'ar fi fost nimic. Faţa bărbaţilor nu se ia în seamă, ca cea a femeilor.

Intr'o zi, trecuseră câţiva ani de atunci, Ellie May s'a dus la şcoală şi s'a inscris în clasa întâia. Dar s'a întors înainte de amiază şi nu s'a mai dus niciodată. Profesoara îi spusese că e prea în vârstă ca să înveţe cu copiii cei mici, dar adevărata pricină pentru care nu fusese primită, era că băieţii şi fetiţele râseseră atâta de botul său de iepure, încât nu-şi mai puteau învăţa lecţiile. Ellie May s'a reîntors deci acasă şi n'a mai mers niciodată la şcoală. Nici Dude nu fusese niciodată. Jeeter pretindea că are nevoe de el la lucru.

Dar, dacă Jeeter nu se prea sinchisise de operaţia lui Ellie May, exista ceva în viaţa lui pentru care îşi întrebuinţase totdeauna toate puterile trupului şi minţii. Era lucratul pământului său. In ultimii şase-şapte ani, nu încetase să se gândească la asta, să încerce a găsi un mijloc să cultive bumbac. Când, cu şapte ani înainte, căpitanul John se stabilise la Augusta, totul lăsa să se creadă că nu mai e nimic de făcut, dar el nu voia să părăsească lupta, să renunţe, în fiecare primăvară, la planul de a-şi desţeleni ogorul, cu gândul că va semăna bumbac.

De câte ori se gândia la pierderea pământului şi bunurilor sale, Jeeter nu vedea în ea numai o nenorocire de care singur omul e vinovat. Uneori îşi spunea că e în parte şi vina lui, dar niciodată

nu se îndoise că altuia i se datorește starea lui de astăzi. Totuși, nu pe căpitanul John îl socotia cel mai vinovat. Căpitanul John se purtase totdeauna drept cu el și făcuse pentru dânsul mult mai mult decât pentru alții. Când Jeeter cumpăra în magazinele din Fuller mai mult decât putea plăti, căpitanul John îl lăsa să cumpere mai departe și niciodată nu-i limitase creditul pe care i-l acorda. In chipul cu care își ținea ferma, căpitanul John nu putea nădăjdui să scoată vre-un câștig din cultura bumbacului. Fusese deci constrâns să-și părăsească ferma și să se stabilească la Augusta. Preferase să-și vândă vitele și mașinile decât să încerce să-și convingă pe fermierii săi de nevoia de a se folosi de metodele mai noui și mai economice ale agriculturii moderne. Aceasta i se păruse, dela început, cu neputință. Exploatarea inteligentă a pământului, vitelor și mașinilor sale i-ar fi îngăduit lui Jeeter și multor altora, care erau legați de căpitanul John să obțină recolte din care să se hrănească și recolte pe care să le vândă cu câștig. Cooperativele și asociațiile de fermieri i-ar fi salvat pe toți.

Jeeter căzuse în cea mai cruntă sărăcie. I se luaseră toate mijloacele de traiu și muria încet de foame.

Odinioară, tot ținutul din jurul fermei aparținuse bunicului lui Jeeter. Cu șaptezeci și cinci de ani mai înainte, era locul cel mai rodnic din tot vestul Georgiei. Bunicul său desțelenise cea mai mare parte din plantație ca să cultive tutun Pe vremea aceia, pământul se potrivia cel mai bine pentru cultura tutunului. Era alcătuit din

humă nisipoasă, cu straturile de sus uscate. Se mai putea vedea încă pe ceeace rămânea din plantaţie, resturile a sute de magazii pentru tutun, cu crăpăturile lipite cu lut. Unele se mai ţineau pe picioare, dar cele mai multe putreziseră şi se prăbuşiseră.

Drumul pe care locuia Jeeter era vechiul drum al tutunului, pe care-l construise bunicul său. Avea aproape treizeci de kilometri lungime şi se întindea înspre Sud-Est, dela poalele colinelor Piedmont de unde începeau dunele, până la malurile râului. Drumul slujia odinioară la transportul butoaielor cu tutun — butoaie în care se puneau frunzele, după ce fuseseră uscate şi preparate în magaziile lipite cu lut. Mii de butoaie se rostogoliseră astfel pe panta care lega dunele şi ele sfârşiseră prin a face un drum neted şi ferm, pe o lungime de treizeci de kilometri. Uneori, butoaiele erau împinse de echipe de negri, până la vaporaşele de pe fluviu. Alteori erau trase de catâri. Dar totdeauna se urma drumul care cobora creasta, căci altfel, butoaiele s'ar fi rostogolit în pârâiaşele ce curgeau paralel cu drumul, până la fluviu şi frunzele, udate, s'ar fi stricat şi n'ar mai fi fost bune de nimic.

De atunci, trecuseră şaptezeci şi cinci de ani şi drumul tutunului exista mereu, deşi ici şi colo se puteau vedea semne de prăbuşire. Apele scurse îl săpaseră adânc, şi drumul avea să dăinuiască tot cât şi dunele. Existau multe drumuri ale tutunului în partea de apus a văii fluviului Savannah. Unele aveau doar unul sau doi kilometri, altele se întindeau pe o lungime de cincizeci, şaizeci de kilometri, până la poalele colinelor

Piedmont. Oricine străbătea câmpurile, putea întâlni şase sau opt în cursul aceleiaşi zile. Topografic, regiunea semăna cu o frunză de palmier. Fluviul Savannah forma lujerul, lărgit la bază şi desfăcându-se în sus, în multe ramuri. Cursurile de apă se scurgeau la vale, ca nervurile frunzei de palmier. Intre fiecare curs de apă se ridicau dunele şi pe fiecare povârniş se întindeau drumurile tutunului.

Tatăl lui Jeeter moştenise cam jumătate din plantaţia Lester, dar pierduse aproape jumătate din partea lui. Dela început, nu putuse plăti impozitele şi fusese nevoit să vândă o mare parte din teren, ca să mulţumească fiscul. Restul îl exploata cât putea mai bine. Semăna numai bumbac, dar, din pricina solului argilos şi nisipos, trebuia, în fiecare an, să întrebuinţeze mai multe îngrăşăminte. In epoca marilor ploi de vară, pământul nisipos şi fărămicios nu putea reţine guano, care se risipia înainte să fi putut fi de folos rădăcinilor.

Când Jeeter ajunse în vârstă de muncă, pământul începuse să coste atâtea cheltuieli, încât cea mai mare parte din el era acoperit cu bălării. Cultura de fiecare an a bumbacului sărăcise pământul şi nu era cu putinţă să scoată din el mai mult de un sfert de sac de pogon. Cantitatea de guano răspândită pe câmp se măria necontenit şi era atrasă din ce în ce mai repede în adâncul nisipului fărămicios, înainte ca rădăcinile de bumbac s'o poată folosi.

Când muri, tatăl său îi lăsă lui Jeeter cât pământ şi câte datorii avea. El trebui să lichideze mai întâiu ipoteca. Pentru a-şi plăti datornicii,

puse să se taie toată pădurea şi mai vându altă parte a terenului. In doi ani, Jeeter era atât de plin de datorii, încât după ce le plăti, nu mai avea nici un hectar al lui. Ferma fu vândută la licitaţie unui anume căpitan John Harmon. Căpitanul îi îngădui lui Jeeter şi familiei sale să locuiască într'una din case şi să lucreze la el, ca arendaş. Acestea se petreceau cu zece ani înainte de războiu.

De atunci, în fiecare an Jeeter se înfundase mai mult în sărăcie. Cea mai mare nenorocire fu, negreşit, atunci când căpitanul John îşi vându catârii şi vitele, pentru a se duce să locuiască la Augusta. Astfel, Jeeter trebuia să renunţe la treimea ce i se cuvenia din recolta anului. Era, de-asemeni, nevoit să renunţe de a mai cumpăra, pe credit dela magazinele din Fuller alimente, tutun şi alte obiecte neapărat trebuincioase. Căpitanul John oprise creditul la plecare. Jeeter nu mai ştia ce să facă. La ce să mai trăiască, dacă nu mai avea nici de mâncare, nici tutun de mestecat.

In acea vreme, cea mai mare parte dintre copiii săi îl părăsiseră. Se duseseră la Augusta, sau prin alte părţi. Jeeter n'ar fi putut spune unde se aflau toţi.

Ada cu el avuseseră şaptesprezece copii. Cinci muriseră şi ceilalţi doisprezece, rămaşi în viaţă, se împrăştiaseră în toate direcţiile. Doar Ellie May şi cu Dude mai stăteau cu ei. Pearl era numai la douăzeci de kilometri depărtare, dar nu venia niciodată să-i vadă şi nici ei nu se duseseră să o vadă. Copii care muriseră fuseseră înmormântaţi în colţuri deosebite ale proprietăţii.

Dar, după moartea lor, pământul fusese arat şi cum mormintele nu erau însemnate, nimeni n'ar fi ştiut pe unde să le caute

In afară de Dude şi de Ellie May, toţi copiii erau căsătoriţi. Jeeter credea a şti unde se află Tom, dar nu era sigur. Auzise într'o prăvălie din Fuller că Tom, băiatul său cel mai mare, conducea în ţinutul vecin, la douăzeci de kilometri de fermă, un şantier de traverse de cale ferată.

Nimeni nu ştia ce se întâmplase cu ceilalţi. Nu se ştia nici măcar dacă sunt în viaţă. Lizzie Belle se dusese cea din urmă. Plecase cu câţiva ani mai înainte, spunând că merge să lucreze într'o filatură la Augusta, de cealaltă parte a fluviului. In Horsecreek Valley erau mai mult de zece filaturi, dar ea nu spusese unde se duce să lucreze. Jeeter auzise că trăia tot la Augusta, că se măritase acolo şi avea şapte copii. Nu ştia dacă e adevărat, pentru că nici el, nici Ada nu primiseră vreo scrisoare.

Intr'unele zile Jeeter se simţia singur, fără copii împrejurul său şi ar fi dorit să vină să-l vadă din vreme în vreme, sau să-i scrie. Drumul tutunului nu era vizitat de poştaş şi Jeeter nu avea cutie poştală, dar îşi spusese de multe ori că se va duce într'o zi la poşta din Fuller, să întrebe dacă n'a venit vre-o scrisoare pentru el dela Lizzie Belle, dela Clara, dela Tom, sau dela vre-un altul dintre copiii săi. Ştia că, de-ar primi o scrisoare, ar trebui să-l roage pe cineva să i-o cetească, pentru că nici el, nici Ada nu ştiau carte. Fusese la Fuller de sute de ori, de când îi trecuse

prin minte să întrebe la poştă, dar n'o făcuse niciodată.

Socotia să se ducă într'o zi până în districtul Burke, să-l vadă pe Tom. Plănuise călătoria asta de câţiva ani, dar mai întâiu, nu putuse pleca din cauza automobilului său vechiu, iar pe urmă îl ţinuseră acasă vremea rea şi drumurile noroioase.

Ar fi vrut să-l vadă pe Tom din două motive. Mai întâiu, desigur, dorinţa de a-şi vedea fiul şi de a sta de vorbă cu el, dar principalul scop al vizitei era convingerea că Tom îi va trimite regulat bani, când va vedea cât e de sărac şi cum duc lipsă, el cu Ada, de alimente şi tutun. După cele ce auzise în prăvăliile din Fuller, ştia că Tom i-ar putea da cu uşurinţă câţiva dolari pe săptămână. Se spunea că Tom are cincizeci, şaizeci de catâri şi un număr îndoit de vite şi că primeşte bani mulţi pentru traversele pe care le vinde căii ferate. Jeeter auzise povestindu-se asta de multe ori la Fuller şi se gândia că trebue să fie adevărat. Nu putea crede că Tom n'ar vrea să-i ajute, când ar afla în ce sărăcie o duc, Ada şi cu el. Acum, când iarna era pe sfârşite, Jeeter nădăjduia să facă drumul acesta în vară. Şoselele nu sunt desfundate, iar zilele sunt mai lungi.

Iarna ce se sfârşia şi ivirea înceată a primăverii îl turburau ca de obiceiu pe Jeeter, Dulceaţa ultimelor zile de Februarie îi aţăţase iar dorul să-şi cultive pământul. In fiecare an, pe la aceeaşi vreme, el făcea o nouă sforţare să desţelenească pământul şi să cumpere pe credit la Fuller, seminţe de bumbac şi guano. Străduinţele sale se isbiseră mereu de refuzul de a i se da credit,

măcar de un gologan. Cu toate astea, în fiecare primăvară dădea foc ierburilor, ici şi colo, curăţa pământul de buruieni, ca să fie gata de arat, dacă cineva i-ar împrumuta un catâr sau i-ar da puţine seminţe şi guano. Aşa se petreceau lucrurile de şase, şapte ani.

In Jeeter sălăşluia o dragoste de pământ, moştenită dela strămoşii lui. Şi toate nenorocirile pe care le întâlnise în viaţa sa de fermier, nu-i putuseră stinge această dragoste. Aici trăise toată viaţa, pe rămăşiţa plantaţiei Lesterilor şi deşi ştia că nu mai era a lui, simţia că ar muri, dacă ar trebui să plece vreodată dela fermă. Nici nu se gândia să-şi părăsească locul, chiar dacă i s'ar fi dat prilejul să lucrèze ca arendaş la alt proprietar. Şi nici nu i-ar fi fost cu putinţă să lucreze la Augusta, într'o filatură. Plecarea altor fermieri, care lucrau acum în filaturi, nu schimbase câtuşi de puţin hotărîrea lui Jeeter. O fi bine pentru unii, spunea el, dar în ce-l priveşte, mai bine să moară de foame, decât să-şi părăsească pământul. Nu-şi schimbase părerea în ultimii şapte ani. Dimpotrivă, era mai hotărît ca oricând să rămână cu orice preţ, unde se găsia.

După plecarea lui Lizzie Belle, Ada îi spusese că şi ea vrea să se mute la Augusta; dar Jeeter nici nu voise să audă. Nici o clipă din viaţă, nu simţise dorinţa să-şi părăsească pământul şi sa trăiască într'un oraş cu fabrici.

— Viaţa din oraşe n'a făcut-o Dumnezeu, răspundea Jeeter scuturând din cap. Nu se potriveşte cu un om, care s'a născut cu patima miresmei de ţară în el, să trăiască într'o fabrică. Poate că unora le stă bine, dar despre mine, Dumnezeu

nu s'a gândit niciodată să trăiesc aşa. A făcut să mă nasc pe pământul meu şi n'o să-l părăsesc. De-ar trebui să trăiesc toată viaţa într'o filatură, m'aş simţi ca un pui cu gâtul tăiat.

— Vorbeşti ca un nerod bătrân, spusese Ada mânioasă. Mai bine e să trăieşti într'o fabrică, decât să crapi de foame, aici, la marginea drumului tutunului. Acolo aşi putea să-mi cumpăr tot tutunul care-mi trebue. Aici n'am nici măcar cât să-mi înşel pofta.

— Dumnezeu are grije de nevoile noastre, răspunsese Jeeter. Sunt gata să-i primesc binefacerile. Le aştept dintr'o clipă într'altă. N'o să ne lase El să rămânem şi să crăpăm de foame. O să ne trimită El fără zăbavă tutun şi de mâncare. Am fost toată viaţa un om credincios şi El n'o să mă lase să mă chinuiesc multă vreme.

— Bine, aşteaptă aşa, cu şezutul pe scaun, fără să faci nimic şi o să vezi. Peste zece ani, dacă mai trăieşti, tot aşa o să fii. Până şi copiii au mai multă minte ca tine. Cum au crescut mai mari, n'au plecat ei cu toţii drept la uzine? Nu-s atât de proşti să stea aici, şezând şi să aştepte să le dai tu de mâncare. Ştiu ei că tu nu eşti bun decât să pălăvrageşti. Dacă n'aşi fi bătrână, chiar acum m'aşi duce la uzină, să-mi câştig viaţa acolo.

— Domnul trimite asupra mea toate nenorocirile ca să mă încerce. Se vede că păstrează pentru mine ceva tare bun, pentru că până acum nu m'a cruţat deloc. Socotesc că îşi închipuie, că dacă sunt în stare să-mi rabd familia, o să pot prea bine îndepărta ispita celui viclean.

— De! spusese Ada. De nu se grăbeşte să facă ceva, o să fie prea târziu. Toată ziua bietul meu pântece mă chinueşte, când n'am puţin tutun să-l liniştesc.

VIII.

Jeeter nu putea găsi de lucru, nici măcar cu câţiva cenţi pe zi. Pe o rază de patruzeci de kilometri, fermierii nu angajau pe nimeni, căci toţi erau cam în aceeaşi situaţie cu Jeeter. Ba unii o duceau şi mai rău. Şi pe drumul tutùnùlùi, nu se găsia nici-un ferăstrău, sau vreo distilerie la care să poată lucra. Un singur loc de lucru exista prin împrejurimi, la depozitul de cărbuni şi Lov îl ocupa, de când se înfiinţase drumul de fer *Augusta and Georgia Southern Railroad*. Chiar dacă ar fi putut să ia locul lui Lov, Jeeter n'ar fi fost în stare să facă o muncă atât de grea. Era nevoe de şale puternice şi de braţe şi mai puternice, ca să umpli toată ziua cărucioarele de fontă şi să le împingi până la tendere, unde erau golite. Lov putea face aceasta, pentru că era obişnuit. Dar pentru Jeeter, în starea de slăbiciune în care se găsea, ar fi fost o nebunie să încerce o asemenea muncă, chiar dacă societatea de cale ferată l-ar fi primit.

Singura rază de speranţă a lui Jeeter era să-l regăsească pe Tom. Credinţa că Tom îi va da ceva bani îi mai potolia teama că nu va avea o

haină mai ca lumea în care să fie îngropat. Trăia într'o groază crescândă că va muri în salopetă.

Ada doria deasemeni să-şi cumpere o rochie pe care să o poată avea la moarte. Voia o rochie de mătase. Să fie de orice culoare, roşie sau neagră, numai să aibe lungimea la modă. Ada avea, ce-i drept, o rochie, pe care o păstra de mulţi ani pentru înmormântare, dar se temea tot timpul că nu se va mai potrivi cu moda. Intr'un an, se purta o anumită lungime şi apoi, anul următor, rochiile se lungiau sau se scurtau, ca prin minune. Ea nu putuse să se ţină la curent cu toate schimbările, aşa că, deşi avea păstrată o rochie, se străduia să obţină din partea lui Jeeter făgăduiala că-i va cumpăra o rochie nouă, după ultima modă, pentru ziua morţii ei.

Ada credea că o să moară într'una din zilele apropiate. Dimineţile, la deşteptare, era cuprinsă de mirare că se mai află în viaţă. Pelagra, ce sugea încet viaţa trupului ei istovit, era o lungă agonie. Şi bunica suferia de pelagră, dar ea părea că nu poate muri. Trupul ei descărnat se lupta zi cu zi cu boala. De n'ar fi fost consumpţia lentă a pielei şi cărnii, nu s'ar fi putut spune că e pe cale să moară. Nu mai cântăria decât vreo treizeci şi cinci de kilograme, ea, care odinioară fusese foarte voinică şi cu douăzeci de ani înainte, cântăria aproape o sută de kilograme. Jeeter era furios pe ea că nu mai moare şi nu-i dădea de mâncare decât arareori. Totuşi, se învăţase să-şi găsească singură un fel de hrană. Nimeni n'ar fi putut spune exact ce făcea. Uneori fierbea

frunze şi rădăcini. Alteori mânca buruieni şi flori de câmp.

Jeeter dăduse sfaturi pentru înmormântarea sa. Arătase Adei lui Lov şi cât era de necesar ca planurile sale să fie aduse la îndeplinire. El nădăjduia că va trăi mai mult decât Ada; dar pentru cazul că va fi omorît de un automobil, pusese pe Ada să-i jure că-i va cumpăra un rând de haine. Dacă nu i-ar fi fost cu putinţă, ea trebuia să se ducă la Fuller şi să ceară vreunui negustor o haină veche de pomană. Şi Lov trebuise să jure să facă orice ca Jeeter să fie înmormântat nu în salopetă, ci într'un costum.

Dar în privinţa morţii lui, mai era ceva, tot atât de însemnat.

Lui Jeeter îi era mare scârbă de şobolani. Lucru ciudat, căci trăise toată viaţa alături de ei şi le cunoştea obiceiurile, tot atât de bine cum le cunoştea pe cele ale oamenilor. Ura aceasta de şobolani se trăgea dintr'o întâmplare din tinereţe, la moartea tatălui său.

Bătrânul Lester murise chiar în casa unde locuia acum Jeeter. Il înmormântaseră a doua zi. In timpul nopţii, pe când Jeeter şi ceilalţi bărbaţi din casă veghiau corpul, cineva propusese să se ducă la Fuller şi să cumpere rachiu şi tutun. Trebuiau să vegheze toată noaptea şi ei simţiseră nevoia să aibe ceva de băut şi de fumat. Fiindcă toţi — şi Jeeter deasemeni — aveau poftă să meargă la Fuller, au dus cadavrul în podul unde se păstra porumbul şi au închis uşa. Era singura încăpere din fermă unde puteai pune ceva şi să fii sigur că-l mai găseşti mai târziu întreg. Negrii şi albii îşi făcuseră obiceiu să vie noap-

tea la Lesteri şi să şterpelească tot ce nu fusese încuiat. Uşile casei nu aveau cheie, dar uşa dela pod avea. Aşezară cadavrul acolo, închiseră uşa, puseră bine cheia şi se duseră la Fuller să cumpere tutun şi rachiu.

S'au întors după vreo două ore. După ce au deshămat catârii şi i-au legat de roata căruţei pentru restul nopţii, ei deschiseră uşa podului, ridicară coşciugul şi-l aduseră înapoi în casă. Petrecură restul nopţii lângă sicriu, bând rachiu, fumând şi mestecând tutun.

A doua zi după masă, în timpul înmormântării, pe când se pregătiau să coboare sicriul în groapă, cineva ridică puţin capacul, pentru ca rudele şi prietenii să-l mai privească odată pe răposat. Capacul fu dat la o parte şi când sicriul fu deschis de tot, un şobolan mare sări afară şi fugi în pădure. Toţi se întrebau cum putuse pătrunde şobolanul în sicriu, când cineva zări o gaură în fund, pe care şobolanul o făcuse, câtă vreme sicriul stătuse în pod.

Oamenii trecură pe când prin faţa mortului şi de câte ori se apropia cineva, se putea zări pe faţa lui o expresie ciudată. Unele femei râdeau; bărbaţii se priviau unul pe altul, strâmbându-se. Jeeter se apropie repede de sicriu, şi văzu ce se întâmplase. Şobolanul devorase aproape toată partea stângă a feţei şi gâtului tatălui său. Jeeter închise la loc capacul şi puse să se coboare numaidecât sicriul în groapă. Nu uitase niciodată de ziua aceea.

Acum, când ziua morţii sale se apropia, Jeeter stăruia din ce în ce mai mult, ca să nu i se aşeze cadavrul în pod, sau în alt loc, unde să ajungă

prada şobolanilor. Lov îi făgăduise să veghieze ca şobolanii să nu-l atingă.

— Trebuie să-mi făgăduieşti că n'o să-mi laşi cosciugul unde să mă găsească şobolanii, îi spusese Jeeter de vreo douăsprezece ori. Domnul mi-e martor, Lov, că nu se cuvine să te porţi aşa cu un mort. Toată viaţa mi-a părut rău de ce i s'a întâmplat tatei şi ţi-o spun înaintea Domnului, nu vreau să mi se întâmple asemenea lucru, când oiu fi mort şi n'oiu mai putea face nimic.

— Nu te necăji pentru asta, i-a răspuns Lov. O să sap o groapă şi o să te bag înăuntru, de cum ţi-ai dat sufletul. Nici n'o să aştept măcar până a doua zi. O să te cobor în groapă, chiar în ceasul morţii, ca să zic aşa. O să am grije de trupul dumitale. Nu te mai necăji.

— Să faci ce ştii, Lov, dar să nu pui cosciugul în pod. Nu că mai sunt acuma şobolani acolo, căci de mai bine de cinci ani nu mai ţin porumb în pod, dar se mai întorc din când în când, dela locul unde se află, ca să vadă dacă n'am mai pus porumb. Înainte să plece, mi-au mâncat toate hăţurile catârilor şi tot ce-au mai găsit, de furie că nu mai era porumb. Degeaba le crăpam capetele cu băţul, tot se mai întorceau din vreme în vreme. Nu e mult de când m'am dus acolo să caut câteva spice şi m'a muşcat unul de picior, înainte să pot să fug. Negreşit că sunt furioşi pe mine, pentrucă nu mai pun acolo porumb, să-l poată mânca.

Şi Ada îi făgăduise că va veghia ca leşul lui să nu fie atins de şobolanii pe care-i ura atât. Dar pe ea, Jeeter nu o pisa ca pe Lov, pentrucă

el credea că o să trăiască mai mult decât Ada.

Se părea cu adevărat că Ada va muri înaintea lui Jeeter. Işi pierduse toţi dinţii. Dela vârsta de opt ani, obişnuia să mestece praf de tutun. Nu-şi păstrase dinţii mult după ce se măritase. Moartea era singurul lucru la care se gândea, în afară de pofta neîntreruptă de tutun. Gândul că ar putea muri fără să aibe o rochie la modă o turbura zi şi noapte. Nu era prea încredinţată că Jeeter o să-i cumpere una, când va sosi ceasul. Deaceea păstra toate rochile ei vechi, pentru cazul că el nu va avea grije să-i cumpere una mai la modă.

— Dacă aşi putea afla unde locuiesc fetele mele, spusese ea, poate că ele m'ar ajuta să găsesc o rochie la modă, pentru ziua morţii. Mi-aduc aminte că Lizzie-Belle ţinea mult la maică-sa. Ştiu că ea mi-ar ajuta să găsesc una, numai dacă aşi şti unde stă. Imi spunea totdeauna ce bine arătam, în dimineţele când aveam grijă să mă pieptăn, îmi puneam un şorţ curat şi o pălărie de paie. De celelalte nu ştiu dacă m'ar ajuta sau nu. De atâta timp nu le-am mai văzut, că aproape am uitat cum arătau la faţă. Câteodată mi se pare că nici nu-mi pot aduce aminte cum le chema.

— Poate că Lizzie Belle câştigă multe parale acolo la fabrică; spuse Jeeter. De-am găsi-o şi am ruga-o, poate că ar veni să ne aducă ceva bani. De Bailey ştiu că ne-ar aduce tutun şi de mâncare, de-aşi şti de unde să-l găsesc. Bailey era băiatul nostru cel mai bun. Se purta frumos cu mine, de când era mic. Nu fura niciodată zahăr, ca ceilalţi. Nu m'aş mira să fi

ajuns acuma negustor mare în oraş. Totdeauna spunea că vrea să câştige mulţi bani, ca să nu trebue să meargă iarna desculţ, ca Tom şi Clara, când au plecat.

De câte ori se pomenia de vre-un copil plecat, Ada vorbia cu Jeeter. S'ar fi spus că nimic altceva n'o interesează îndestul ca să-şi mai dea osteneala să vorbească. De cele mai multe ori, abia răspundea la întrebările lui Jeeter şi îl mustra când nu era nimic de mâncare în casă. Restul timpului, avea prea puţine de spus. Dar, de câte ori auzia pronunţându-se numele lui Bailey, Lizzie Belle, Clara, Walter, sau al altuia dintre copii, ochii ei îşi pierdeau privirea toropită şi ar fi stat de vorbă toată ziua. Nici unul dintre copiii plecaţi nu se întorsese. Nu scriseseră niciodată. Fiindcă Jeeter şi Ada nu primiseră niciodată vre-o scrisoare, credeau că toţi copiii sunt încă în viaţă. N'aveau nici un mijloc să afle dacă trăiesc sau au murit.

Jeeter spusese Adei: — Mă duc până în districtul Burke, să-l văd pe Tom. M'am hotărît să mă duc să-l văd înaintea morţii. Toţi îmi spun la Fuller că pune toată ziua să se încarce traverse în camioane. Se spune că are pe-acolo un şantier grozav de mare. Cum vorbeşte lumea, trebue să fie un om tare bogat. Sigur că o să-mi dea ceva bani. Cu toate că, de multe ori, bogaţilor nu prea le place să ajute pe săraci, în vreme ce săracii ar da tot ce au să ajute pe altul mai sărac decât ei. Mie aşa mi se pare. N'ar trebui să se întâmple astfel, da' pare-mi-se că bogaţii n'au vreme de pierdut cu nişte sărmani ca noi.

— Dacă-l vezi pe Tom, spune-i că bătrâna maică-sa s'ar bucura să-l vadă. Să-i spui că eu aşa am zis: din toţi şaptesprezece copii, el a fost cel mai bun. Cred că Clara şi cu Lizzie Belle au fost cele mai bune. Dar dintre băieţi, Tom şi Bailey au fost cei mai de treabă. Să-i spui lui Tom că eu am zis că a fost cel mai bun, poate că aşa o să-mi trimită ceva bani, să-mi cumpăr o rochie la modă.

— Pearl e cea mai frumoasă, spuse Jeeter. Celelalte fete n'aveau păr frumos bălaiu ca ea. Şi nici ochi albaştri. E cea dintâiu Lester cu păr bălaiu pe care am văzut-o. Ciudat că s'a născut astfel, aşa-i Ada?

— Eu cred că la Pearl ţiu cel mai mult, spuse Ada. Aş vrea să vină din când în când să mă mai vadă. N'am mai văzut-o de când a plecat vara trecută, să se mărite cu Lov.

— O să-i spun lui Tom să-mi dea ceva bani spuse Jeeter. Oamenii din Fuller spun că s'a îmbogăţit grozav.

— Să nu uiţi să-i spui că maică-sa ar vrea tare să aibe o rochie frumoasă pentru ziua morţii. N'o să se uite la o cheltuială mică pentru asemenea lucru.

O să-i spun când o să-l văd, dar nu ştiu dacă o să vrea. O fi având nevastă şi o droaie de copii de crescut. Dar poate că tot o să-mi dea ceva.

— Crezi că Tom are copii?

— Se prea poate.

— Tare aş vrea să-i văd. Ştiu că trebue să am mulţi nepoţi pe undeva. Negreşit, cu atâţia băieţi şi fete, care au plecat de acasă. De l-aşi vedea

pe Tom, nu m'ar mai supăra atât că nu-i văd pe ceilalţi. Atâta ştiu, că oiu fi având o grămadă de nepoţi pe undeva, prin ţară.

Cred că Lizzie-Belle şi Clara au şi ele mulţi copii. Totdeauna spuneau că vor să aibe. Şi la Fuller se spune că Lizzie-Belle are o droaie. Nu ştiu cum se face că străinii ştiu mai multe despre copiii mei decât mine. Drept ar fi ca eu să ştiu mai bine decât alţii ce fac copiii mei.

— Poate că o să-l hotărăşti pe Tom să vie cu copiii lui. Să-i spui că tare aş vrea să-mi văd nepoţii şi poate că va voi să-i aducă.

Ada vorbise de multe ori despre această vizită a lui Tom şi a copiilor lui. De câte ori Jeeter plănuia să meargă în districtul Burke, unde se găsia şantierul lui Tom, ea îi cerea să nu uite să-i repete lui Tom cele spuse de dânsa. Dar, cu trecerea anilor, cum Jeeter nu isbutia să se pună pe drum, ea se feria din ce în ce mai mult să mai pomenească de vizita nepoţilor. Jeeter nu se putea hotărî să plece. Anunţa că va pleca a doua zi, dar, în ultima clipă, amâna plecarea.

Aproape zilnic, Jeeter se pregătia să plece undeva. Ba vorbia de Fuller, ba de Mc Coy sau de Augusta; dar nu pleca niciodată. Dacă seara îi spunea Adei că a doua zi dis-de-dimineaţă va pleca la Mc-coy, în ultimul minut se hotăra să plece la Fuller sau la Augusta. De obiceiu se opria, apoi o lua pe câmpul de bumbac, cu ochii rătăcind la buruieni şi asta îi schimba gândurile. Când o lua printre buruieni, de cele mai multe ori se culca pe jos şi adormia. Doar prin minune mai isbutia să taie lemnele pe care

le ducea la Augusta. Uneori îi trebuia câte o săptămână să taie destul stejar negru, ca să umple automobilul.

Acum, mai ales schimbarea vremii îl făcea să-şi schimbe gândul atât de des. In fiecare zi, mirosul de iarbă arsă şi de pin tânăr umplea văzduhul. Colo, în depărtare, chiar se ara puţin. Şi Jeeter simţia dela câţiva kilometri, mirosul de pământ răscolit de curând. Mirosul de pământ arat proaspăt, pe care nimeni altul nu-l observa, umplea nările lui Jeeter. Era mireasma cea mai îmbătătoare ce se putea simţi în aer. Il cuprindea dorul să-şi ardă ierburile pe vechiul său câmp de bumbac şi să samene. In jurul său erau oameni care făceau asta, dar chiar de şi-ar fi făcut rost de un catâr, Jecter nu ştia de unde să găsească seminţe şi guano pe credit. Negustorii din Fuller îl auziseră atât de des, încât, îndată ce trecea pragul, ei ştiau ce vroia să ceară şi fără măcar să-i mai lase timp să deschidă gura, scuturau din cap şi se îndepărtau. Iar el nu mai ştia ce să facă.

Jecter amâna pe a doua zi aproape tot ce-i poate trece unui om prin minte să facă; dar, când era vorba de arat şi de semănat bumbac, se arăta cât se poate de stăruitor. Incepea, în fiecare zi, cu cel mai aprig avânt şi la căderea nopţii, era mai hotărît ca oricând să împrumute dela cineva un catâr şi să caute un negustor, care să-i vândă pe credit seminţe şi guano.

IX.

Soarele răsărise de o jumătate de oră când Bessie veni la Lester, a doua zi după ce plecase pe neaşteptate. Spusese că vrea să se întoarcă acasă, ca să-i ceară lui Dumnezeu s'o lase să se mărite cu Dude. Jeeter nu se aşteptase s'o vadă întorcându-se, decât abia peste câteva zile.

Nu întâlni pe nimeni când trecu prin curte şi se repezi la uşe, chemându-l pe Dude.

— Dude!... ei, Dude! Unde eşti, Dude? striga ea.

Jeeter, când o auzi, tocmai se deşteptase. Ea se repezi în cameră, unde, aşezat pe un scaun, Jeeter îşi trăgea ghetele.

— Ce ai cu Dude, Bessie? întrebă el, cu glas somnoros. Ce vrei cu el?

Bessie alerga prin cameră şi se uita prin paturi. Erau acolo trei paturi, în care dormia familia Lester. Ada şi cu Jeeter dormiau într'unul, Ellie May şi bunica într'altul. Dude dormia singur.

Trezită de sgomot, Ellie May se sculă în capul oaselor şi-şi frecă ochii. Bessie trase, dintr'o smucitură, pătura patului lui Dude şi trecu în fugă în camera cealaltă, al cărui acoperiş se

prăbuşise. Era altă cameră de culcare, unde dormiseră odinioară cea mai mare parte dintre copii. Trebuise s'o părăsească, pentrucă o bucată de tavan se prăbuşise. Era plină de moloz,

Bessie se întoarse şi căută sub patul Adei.

— Ce vrei, Bessie, cu Dude la ceasul ăsta? întrebă Jeeter.

Nici acum ea nu zăbovi să-i răspundă. Alergă în bucătărie, strigându-l pe Dude din toate puterile.

După ce isprăvi de încălţat şi îmbrăcat, Jeeter se duse după ea în curte. Avea pe cap pălăria lui neagră, pleoştită, căci pălăria era cel dintâiu lucru ce şi-l punea dimineaţa şi ultimul pe care-l scotea seara.

Dude scotea apă din puţ şi Bessie se repezi la el, fără să-i lase răgazul să aplece găleata şi să bea. Îi aruncă braţele după gât şi-l sărută cu patimă pe obraji. La început, Dude se sbătu puţin, dar când o recunoscu pe Bessie, îi zâmbi şi o cuprinse de mijloc.

Jeeter se apropie şi se holbă la ei. Bessie desprinse unul din pieptenii ce-i ţineau părul şi începu să pieptene părul negru şi ţepos al lui Dude şi să-l netezească cu palma. Dude avea părul aspru şi încâlcit şi cu toate că îl tot pieptăna şi peria, îi stătea tot timpul sburlit. Uneori isbutia să-l facă să stea câteva minute lins, cufundându-şi capul într'un lighean cu apă şi pieptănându-se apoi numaidecât dar, cum se usca, firele se sburliau îndată, de parcă ar fi avut arcuri. Părul lui Dude semăna cu cel de porc.

— Pentru întâia oară văd o evanghelistă purtându-se aşa cu un puştiu ca Dude. Da' ce-ai

cu Dude, Bessie? Iar vă frecaţi şi vă pipăiţi ca ieri, pe prispă.

Bessie zâmbi lui Dude şi lui Jecter. Ea se rezemă de colacul puţului şi îşi îndreptă părul. Dimineaţa nu avusese răbdare să şi-l aşeze.

— Mă mărit cu Dude, spuse ea. Domnul mi-a spus s'o fac. I-am cerut părerea şi El mi-a răspuns: „Soră Bessie, Dude Lester e bărbatul pe care vreau să-l iei. Scoală-te de vreme, du-te la Lesteri şi mărită-te cu Dude, fără să pierzi o clipă". Aşa mi-a spus El, ieri seara, chiar astea sunt cuvintele Lui, pe care le-am auzit cu urechile mele, pe când mă rugam în pat. Atunci, cum am văzut că se ridică soarele, m'am sculat şi am venit în grabă, pentrucă Celui-de-Sus nu-i place să se întârzie îndeplinerea poruncilor Sale. El vrea să mă mărit numaidecât cu Dude.

Dude privia împrejurul său cu o înfăţişare speriată, ca şi cum ar fi avut poftă s'o tulească şi să se ascundă în pădure. Uitase cât îl ispitise în ajun să se ducă cu Bessie, când ea vorbise prima oară de măritiş.

— Ai auzit, Dude? spuse Jeeter. Ţi-ar plăcea să faci asta cu sora Bessie.

— Păi, răspunse Dude, n'aşi putea.

— De ce? întrebă Jeeter. Nu eşti încă bărbat?

— Oiu fi, n'oiu fi... Mi-ar fi frică să fac asta cu ea.

— Ascultă, Dude, îi spuse tatăl său. N'ai de ce să-ţi fie frică. Bessie n'o să-ţi facă nici un rău. Lasă că ştie ea să te înveţe. Sora Bessie a mai fost măritată. E văduvă. Ştie ea cum să se poarte cu bărbaţii.

— Sigur că n'o să-ţi fac vreun rău, Dude,

spuse ea, trecându-şi braţul pe după gâtul lui şi silindu-l s'o strângă mai tare de mijloc. N'ai de ce să-ţi fie frică. Sunt ca sora ta, Ellie May şi ca maică-ta. Femeile nu sperie pe bărbaţi. O să fii mulţumit că te-ai însurat cu mine, fiindcă eu ştiu să mă port cum trebue cu bărbaţii.

Ada îşi făcu loc cu coatele între Dude şi Jeeter. Nu avusese timpul de a-şi împleti cozile, când auzise ce are de gând Bessie. Stătea lângă Bessie şi Dude, cu părul atârnând în două părţi pe spate. Işi împleti o coadă, pe care o legă cu un capăt de sfoară, apoi începu cu cealaltă coadă. Era la fel de turburată ca şi Bessie.

— Bessie, spuse ea, o să trebuiască să ai grije ca Dude să se mai spele din când în când pe picioare, căci, altminteri, o să-ţi murdărească toate păturile. Câteodată nu se spală o iarnă întreagă şi păturile se murdăresc aşa că nu mai ştii cum să le cureţi. Dude seamănă cu tată-său. De-ai şti cât a trebuit să lupt ca să-l deprind să se culce cu ciorapii în picioare, pentru că altfel nu puteam ţine păturile curate. Niciodată nu voia să se spele. Mi se pare că Dude o să fie ca tată-său, aşa că mai bine să-l obişnuieşti şi pe el să se culce cu ciorapii în picioare.

Ellie May ieşise din casă şi stătea ascunsă după un pom, ca să asculte şi să vadă ce se petrece lângă puţ. Şi bunica stătea în curte. Trăgea cu coada ochiului, de teamă să nu fie văzută şi isgonită.

— Poate că Dude şi cu tine o să mă ajutaţi să-mi cumpăr o rochie la modă, spuse Ada. Ştiţi amândoi cât doresc eu o rochie de lungime

potrivită, pentru ziua morţii. De mult mi-am luat orice nădejde să aştept una dela Jeeter. N'o va face la timp.

Stăteau cu toţii strânşi în jurul puţului şi se priviau unii pe alţii. Când privirile lui Dude şi lui Jeeter se întâlniau, Dude pleca ochii în pământ. Nu ştia ce să creadă. I-ar fi plăcut să se însoare, dar se temea de Bessie. Era cu aproape douăzeci şi cinci de ani mai mare ca el.

— Ştii ce-am de gând să fac, Jeeter? spuse Bessie.

— Ce?

— O să-mi cumpăr un automobil nou.

— Un automobil nou?

— Nou, nouţ. Mă duc chiar acum la Fuller să-l cumpăr.

Dude rămăsese cu gura căscată şi ochii îi luciau.

— Da' cu ce-o să-l cumperi, Bessie? întrebă Jeeter. Ai, care va să zică, bani?

— Am opt sute de dolari. Răposatul mi-a lăsat banii aceştia la moarte. Erau bani dela o asigurare şi când a murit, mi i-au dat mie şi i-am pus la bancă, la Augusta. Aveam de gând să mă slujesc de ei, pentru ca să urmez cu rugăciunile şi predicile, la care răposatul ţinea atâta. Dar totdeauna am avut poftă de o maşină nouă.

— Când îţi cumperi un automobil nou? întrebă Jeeter.

— Chiar azi. Mă duc acum la Fuller şi cumpăr unul. Dude şi cu mine o să ne folosim de el, mergând prin ţinut şi predicând.

— O să pot conduce? întrebă Dude.

— De asta îl cumpăr, Dude. Îl cumpăr ca tu să

poţi conduce de câte ori o să avem chef să mergem undeva.

— Când începeţi să mergeţi şi să predicaţi, tu cu Dude? întrebă Jeeter. Inainte sau după nuntă?

— Numaidecât, spuse ea. Ne ducem chiar acum la Fuller. Cumpărăm automobilul şi mergem la primărie să ne cununăm.

— Ai de gând să ceri autorizaţie de căsătorie, sau o să te lipseşti de ea? întrebă Jeeter, pe un ton de îndoială.

— O să-mi fac rost de un permis de căsătorie, răspunse Bessie.

— Costă pe puţin doi dolari, îţi aminti Jeeter. Ai doi dolari? Dude nu-i are! Dude n'are nici un gologan.

— Nu-i cer un ban lui Dude. Am eu grijă de toate, Am opt sute de dolari la bancă, fără să mai pun la socoteală şi ce mai am strâns. Am pus bani la o parte, cu nădejdea că se va întâmpla aşa ceva. De mult aştept eu asta.

De câteva minute, Dude asvârlia cu pietricele în puţ. Deodată se opri şi o privi pe Bessie în faţă şi vederea celor două găuri rotunde ale nărilor îl făcu să zâmbească. Nu-i vedea nasul pentru întâia oară, dar, de astă dată, găurile îi păreau mai mari şi mai rotunde ca oricând. Semăna grozav cu ceeace vezi când te uiţi într'o armă cu două ţevi. Nu se putu împiedica să nu râdă.

— De ce râzi? întrebă ea, încruntând sprâncenele.

— De găurile din nasul dumitale, spuse Dude. N'am mai văzut pe cineva cu un nas aşa pocit.

Bessie se făcu albă ca varul. Coborî capul, în-

cercând să-şi ascundă nările pe cât era cu putinţă. Era foarte simţitoare în această privinţă şi nu ştia ce să facă pentru a-şi înfrumuseţa nasul. Se născuse cu un os lipsă şi după aproape patru zeci de ani, osul nu crescuse încă. Ea îşi acoperi faţa cu mâinile.

— Ar trebui să-ţi fie ruşine, Dude, spuse ea, ştergându-şi lacrimile ce se iviseră în colţul ochilor. Ştii că nu e vina mea, dacă m'am născut astfel. De câtă vreme îmi pot aminti, tot aşa am fost. Se vede că nasul nu vrea să crească pe faţa mea.

Dude scormonia nisipul cu vârful ghetei, urmând să râdă. Dar aproape la fel de brusc, cum zâmbise privind faţa lui Bessie, el se opri şi se dojeni aspru în sine. Amintirea automobilului nou îl oprise astfel din râs. Dacă se gândia să-i cumpere un automobil nou, ce în semnătate mai avea cum arăta. Nu s'ar fi sinchisit, chiar dacă ar fi avut un bot de iepure ca Ellie May, din moment ce, de-acum încolo se va putea plimba cu maşina cât va voi. Nu condusese niciodată un automobil nou şi nimic nu-l ispitia mai mult pe lume.

— Nu voiam să te supăr, spuse el ruşinat. Zău că nu mint. Nu-mi pasă de nasul dumitale

Bessie reîncepu să zâmbească şi îi cuprinse mijlocul cu braţul. Ea îl privi din nou în ochi şi feţele lor se aflau atât de aproape una de alta, încât el putea simţi răsuflarea lui Bessie. Dude renunţă să-i mai privească nările, pentru că îi obosia ochii să se uite ţintă la un lucru aşezat doar la câţiva centimetri depărtare. Când stăteau aşa,

unul lângă altul, nările lui Bessie erau ca o pată închisă pe faţa ei.

— E adevărat că o să pot conduce automobilul nou? întrebă el încă o dată, de teamă ca Bessie să nu-şi fi schimbat gândul. O să mă laşi să conduc?

— De asta îl cumpăr, Dude. Îl cumpăr ca să te poţi plimba peste tot. Ne cununăm şi pe urmă o să ne trecem timpul plimbându-ne cu maşina, de câte ori vom avea poftă. N'o să te împiedic să mergi unde-ţi place. O să poţi conduce tot timpul.

— O să aibe şi o trompă?

— Imi închipui că da. N'au toate automobilele noui trompe gata instalate?

— Poate că da, spuse el. Dar trebue să bagi de seamă să aibe, când o să cumperi maşina. Pentrucă un automobil fără trompă nu face două parale.

— Dude e născut în zodie norocoasă, spuse Jeeter. Eu, când m'am însurat cu Ada, n'am căpătat nimic. N'avea nimic, în afară de câteva rochi vechi şi părinţii ei erau atât de săraci, că nu se puteau hrăni cu altceva decât cu făină şi şoric, ca şi noi acum. N'am primit nimic, când m'am însurat, doar o sumedenie de necazuri.

Ada se apropie de Bessie şi-i puse mâna pe braţ.

— Bessie, dacă ai atâţia bani, poate că tu şi cu Dude îmi cumpăraţi dela Fuller o cutie cu tutun. Nu-i aşa că o să faci asta pentru bătrâna mamă a lui Dude? Fiindcă Dude e băiatul meu, o să-mi cumperi tu măcar o cutie cu tutun. Sigur că mi-ar face plăcere, dacă ai putea să-mi

cumperi vreo trei-patru. Când n'am ce mânca, tutunul îmi potoleşte junghiurile la pântece.

— Bessie, spuse Jeeter, de multă vreme am eu nevoe de o salopetă. Zău că mă tem să plec de-acasă, fiindcă nu ştiu niciodată dacă hainele n'o să cadă depe mine, când mă aştept mai puţin. Dacă mi-ai putea aduce vreo două salopete dela Fuller, mi-ai face mare plăcere.

Bessie îl trase pe Dude de lângă puţ. Ocoliră casa şi când nimeni nu-i putu vedea ea se aşeză în spatele lui şi-l strânse atât de tare, încât el nu putu răsufla, decât după ce-i dădu drumul.

— De ce-mi faci aşa? întrebă Dude. Niciodată nu mi-a făcut nimeni asta.

— Dude, o să fim bărbat şi nevastă. Îţi dai seama?

El trecu în spatele ei, îi privi ceafa şi se întoarse din nou în faţa ei.

— Când cumperi automobilul nou?

— Indată, Dude. Mergem chiar acum la Fuller să-l cumpărăm.

De când se ştia, Dude nu fusese niciodată atât de turburat ca acum, la gândul să conducă un automobil nou. Toate automobilele pe care le văzuse erau vechi, ca cel al lui Jeeter, în afară de cele pe care le conduceau bogătaşii din Augusta. Nu putea crede că va conduce, cu adevărat, un automobil ca cele văzute la oraş. Ar fi vrut să plece chiar în acea clipă la Fuller.

— Haidem, spuse el, să nu pierdem vremea.

— Nu eşti mulţumit că te însori cu mine?, întrebă Bessie. Aşa-i că o să fie bine, Dude?

Toţi Lesterii îi urmaseră în curte şi aşteptau

lângă colţul casei, să-i vadă plecând la Fuller pe Bessie şi pe Dude. Ellie May se luă după ei cam vreo cinci sute de metri, apoi se întoarse spre casă.

Dude mergea înainte şi Bessie venea după el la câţiva metri înapoi. Când ajunseră în vârful primei dune, se opriră şi se întoarseră spre casă, ca să vadă dacă Jeeter şi Ada se uită după ei. Bessie le făcu semn cu mâna, până când Dude îi spuse să se grăbească, pentru ca să poată ajunge mai curând la Fuller.

Făcură aproape două ore până la Fuller, pentrucă Bessie fu nevoită să se oprească de câteva ori la marginea drumului, spre a se odihni. Soarele era acum foarte călduros, căci ei porniseră cam pe la zece. Mersul prin nisipul des era anevoios, mai ales pentru Bessie. Intr'unele locuri, nisipul avea peste treizeci de centimetri grosime. Picioarele lui Bessie se înfundau în nisip, care-i pătrundea în pantofi. Dude nu voia să se aşeze şi să aştepte până ce ea va fi în stare să pornească din nou. Stătea în picioare, la câţiva metri mai înainte şi o zoria.

La început, Dude mergea destul de agale, pentru ca Bessie să se poată ţine după el. Dar, pe măsură ce se apropiau de Fuller, Dude nu se mai putea stăpâni. Fugia câţiva metri înainte, apoi se întorcea s'o aştepte. Ar fi mers singur până la oraş, dar nu ştia ce să facă acolo fără ea. Se mai temea că, pierzând-o din vedere, Bessie să nu se întoarcă înapoi, fără să cumpere automobilul cel nou.

Nici unul din ei nu vorbi în tot timpul dru-

mului. Bessie îngâna un imn, ridicând din vreme în vreme glasul, până la nota ascuţită ce-i plăcea atât de mult; dar ea nu încercă să stea de vorbă cu Dude. Amândoi erau prea adânciţi în gânduri, ca să poată vorbi.

X.

Dude aşteptă în faţa garajului şi privi automobilele din vitrină. Bessie intrase înăuntru. Dude voia să mai rămână în stradă şi să se uite puţin la vitrină.

Bessie trebui să aştepte câteva clipe în mijlocul magazinului, înainte ca cineva s'o ia în seamă. In sfârşit, un vânzător se apropie de ea şi o întrebă ce doreşte. De cum o văzu, el observă ciudăţenia nasului.

— Am venit să cumpăr un Ford nou, spuse ea.

Vânzătorul era atât de adâncit în cercetarea nărilor ei, încât trebui să-i ceară să repete ce spusese.

— Am venit să cumpăr un Ford nou.

— Ai bani?

El aruncă o privire împrejur, spre a vedea de se mai află în sală alţi vânzători. Ar fi vrut să le arate nasul lui Bessie.

— Am destui ca să cumpăr un automobil nou, dacă nu costă mai mult de opt sute de dolari.

El o privi în ochi, pentru întâia oară. Văzând-o, nu prea s'ar fi putut spune că are bani.

— De unde ai banii aceştia? întrebă el.

— Domnul are grije de ce-mi trebue. Nu-şi părăseşte niciodată copiii.

— Mie nu mi-a trimis niciodată nimic şi sunt aici de mai bine de treizeci de ani. Se vede treaba că dumneata ai pile serioase.

Vânzătorul râse de gluma lui, apoi îşi aţinti din nou privirile în nările lui Bessie.

— Asta pentrucă n'ai destulă credinţă.

— N'ai atâţia bani, nu-i aşa?

Bessie scoase carnetul de cecuri din buzunarul rochiei şi i-l arătă.

In timp ce el citia numele băncii şi suma înscrisă la creditul ei, pe talonul ultimului cec, Bessie se îndreptă spre uşe şi-i făcu semn lui Dude să intre.

— Asta cine-i? întrebă vânzătorul. Băiatul dumitale?

— E Dude Lester. Pe drumul tutunului, toată lumea cunoaşte pe Leşteri. Dude şi cu mine ne cununăm azi. Cum cumpărăm automobilul nou, mergem la primărie şi ne luăm permisul.

Vânzătorul îi dădu înapoi carnetul de cecuri şi alergă la uşa biroului:

— Harry, vino repede încoace! spuse el. Vreau să-ţi arăt ceva, care face toate paralele.

Un bărbat în vârstă mijlocie ieşi din birou şi se apropie de locul unde se aflau Bessie şi vânzătorul.

— Ce s'a întâmplat? spuse el, privindu-i pe rând.

— Harry, femeia asta se mărită cu puştiul de colo... Ce zici? Ai mai văzut asemenea lucru?

Cel mai în vârstă dintre cei doi îl întrebă pe Dude câţi ani are.

Dude era pe cale să-i răspundă că are şaisprezece ani, dar Bessie îi făcu vânt la spatele ei.

— Vârsta lui nu e treaba voastră. Eu vreau să cumpăr un automobil nou. De aia am venit. Fără să mai pun la socoteală câţi kilometri am bătut de azi dimineaţă ca să ajung aici.

Când ea sfârşi de vorbit, cei doi bărbaţi îşi şoptiau la ureche. Cel mai vârstnic o privi în faţă şi când văzu cele două găuri rotunde din nasul ei, se apropie, în speranţa de a i se putea uita până în fundul nărilor. Bessie îşi acoperi faţa cu mâna.

— Ei drăcie! exclamă el.

— Ce zici de mutra asta? spuse vânzătorul.

— Are bani? întrebă Harry. Nu-ţi pierde vremea cu ea dacă n'are. Sunt multe ca ea, care vin dela ţară şi nu cumpără niciodată nimic.

— Are un carnet de cecuri dela Banca Fermierilor din Augusta şi spune că acolo sunt depuşi opt sute de dolari. Aşa scrie şi pe talon.

— Ar fi mai bine să telefonezi, ca să te asiguri, spuse Harry. Poate că spune adevărul, dar poate că şi minte. Ţăranii ăştia fac de multe ori lucruri ciudate. Poate că a găsit carnetul de cecuri şi l-a scris singură.

Ei se duseră în birou, continuând să vorbească despre nasul lui Bessie, şi închiseră uşa după ei. După ce vânzătorul telefonă la bancă, ieşi din birou şi se apropie de Dude şi Bessie.

— Cât vrei să cheltuieşti pentru maşină, întrebă el.

— Opt sute de dolari, spuse Bessie.

Harry îi făcu semn cu cotul vânzătorului.

— Uite una foarte bună, spuse el, arătând

spre aripa unui torpedo cu cinci locuri. Costă tocmai opt sute de dolari. Puteţi să plecaţi chiar acum cu ea. Nici nu e nevoe să aşteptaţi până ce se fac actele. O să mă ocup eu de formalităţi, săptămâna viitoare. Puteţi călători oriunde înăuntrul statului, timp de opt zile, până ce vin actele dela Atlanta.

Işi făcură cu ochiul unul altuia. De câte ori voiau să vândă ceva repede, minţeau astfel, în privinţa formalităţilor de înregistrare.

Dude se apropie de automobil şi clacsonă de mai multe ori. Ii plăcea cum sună şi o privi zâmbind pe Bessie.

— Iţi place, Dude?

— Păi, nu văd ce cusur are, răspunse el, apăsând din nou pe trompă.

— Atunci o luăm pe asta, spuse Bessie arătând maşina.

— Ia arată-mi carnetul de cecuri, spuse celălalt bărbat, smulgându-i carnetul din mâini, fără să-i mai lase timp să i-l dea singură.

Ii luă carnetul, desprinse un cec, pe care-l completă pentru opt sute de dolari.

In timp ce acesta scria cecul, pentru ca Bessie să-l semneze înainte să se poată răsgândi sau să plece, vânzătorul încercă din nou să i se uite în nări. Nu mai văzuse niciodată un asemenea lucru.

— Semnează aici, spuse primul.

— Sunt nevoită totdeauna să pun o cruce, răspunse ea.

— Cum îţi spune?

— Sora Bessie Rice.

— Eşti desigur evanghelistă, spuse vânzătorul. Aşa-i?

— Predic şi mă rog. Le fac pe amândouă.

Ea atinse capătul tocului, în timp ce ei însemnau o cruce pe cec, alături de numele ei.

— Automobilul e al dumitale, îi spuseră. O să conducă tânărul?

— Aşteptaţi puţin, zise Bessie. Am uitat să mă rog... Să îngenunchiem şi să ne rugăm puţin, înainte de a încheia târgul.

— Dar afacerea e încheiată, spuse unul dintre dânşii.

— Câtuşi de puţin, stărui Bessie. N'o să fie încheiată decât după ce Dumnezeu o va binecuvânta.

Stăruinţa ei îi făcu să râdă pe cei doi, dar Bessie şi îngenunchiase. Dude, deasemeni, îngenunchie lângă automobil. Ca să nu fie nevoiţi să facă şi ei la fel, cei doi vânzători rămaseră în spatele ei.

— Doamne, îngenunchiaţi în garajul acesta, îţi cerem, noi sărmanii păcătoşi, să binecuvântezi vânzarea acestui automobil, să încuviinţezi ceea ce facem, Dude şi cu mine. Automobilul ăsta noi o să-l întrebuinţăm, Dude şi cu mine, străbătând toate ţinuturile şi făcând ce vrei Tu să se facă în locurile astea pline de păcătoşi. Fereşte-ne de nenorociri, ca să nu ni se întâmple nici un rău. Nu ţi-ar plăcea să fim ucişi tocmai când vrem să plecăm, ca să predicăm Sfânta Ta Evanghelie. Şi pe aceşti doi oameni, care ne-au vândut automobilul, trebue să-i binecuvântezi deasemeni, ca să mai vândă şi alte automobile pentru folosul tuturor. Sunt şi ei păcătoşi ca noi, dar

ştiu că nu o fac cu voinţă. Şi Tu trebue să binecuvântezi munca lor şi să-i înveţi să vândă automobile în folosul tuturor, cum ai face-o şi Tu, dacă ai fi negustor de automobile aici la Fuller. Asta-i totul. Fereşte-ne de cel viclean şi păstrează-ne un loc în sfântul Tău rai. Amin.

Dude se ridică primul în picioare. Făcu un salt înainte şi claxonă lung, de şase şapte ori. Cei doi vânzători se aşezară în faţa lui Bessie. Îşi ştergeau sudoarea ce le curgea pe faţă şi râdeau, uitându-se la ea şi la Dude. Când văzu că-i cercetează iarăşi nasul, ea şi-l acoperi cu mâna.

Dude şi cu Bessie se suiră în automobil şi se aşezară. Dude apăsă de mai multe ori trompa.

— Staţi o clipă, spuse vânzătorul. Trebue întâiu să-l împingem afară şi să umplem rezervorul cu benzină. Nu puteţi pleca aşa.

Bessie coborî, dar Dude nu voi să se despartă de volan şi de claxon. Rămase unde se găsia şi conduse maşina, în timp ce cei doi oameni o împingeau afară.

După ce umplură rezervorul, Dude dădu drumul motorului şi se pregăti să plece. Bessie se sui din nou în automobil şi se aşeză într'unul din locurile din spate.

— Acuma unde mergeţi? întrebă vânzătorul pe Bessie. Să vă cununaţi?

— Mergem la tribunal să luăm permisul de căsătorie, răspunse ea. Pe urmă mergem să ne cununăm.

Cei doi începură să-şi şoptească la ureche.

— Ai mai văzut vreodată un asemenea nas, Harry?

— Niciodată, poate doar la beţie.

— Ia te uită la găurile alea rotunde care i se înfundă în obraz. Mă întreb cum o fi făcând să nu plouă în ele.

— Naiba să mă ia dacă ştiu. Poate că pune dopuri, ca să nu lase să pătrundă apa. Trebue să facă ceva asemănător, când plouă mai tare.

Bessie se aplecă înainte şi-i făcu semn cu mâna lui Dude.

— Hai, Dude, dă-i drumul, spuse ea. La ce să mai stăm aici!

Dude porni şi deschise robinetul de benzină. Neobişnuit cu noile modele, el nu ştia să regleze alimentarea cu benzină. Aşa că automobilul porni cu un salt atât de brusc, încât aproape se înălţă deasupra solului. Cei doi vânzători abia avură vreme să sară în lături, spre a se feri să nu fie loviţi de aripă.

Bessie arătă lui Dude drumul spre tribunal. Când ajunseră, Dude coborî ursuz, căci ar fi voit să rămână în maşină şi o urmă pe Bessie înăuntrul clădirii. Ar fi vrut să rămână şi să apese pe trompă, dar Bessie îi spuse că trebue s'o întovărăşească, pentru ca să obţină permisul.

Biroul funcţionarului respectiv se găsia la parter, la capătul coridorului. Bessie deschise uşa şi intrară. Pe uşe era o pancartă, de care Bessie îşi amintea că o văzuse, când venise cu primul ei soţ.

— Vreau un permis ca să mă mărit cu Dude, rosti ea.

Funcţionarul o privi şi aşeză în faţa ei un formular. Ii dădu un toc şi-i explică cum să completeze rubricele.

— Trebue să scrii dumneata, spuse ea. Eu nu ştiu carte.

— Nu ştii să scrii? întrebă el. Ştii să te iscăleşti?

— N'am învăţat niciodată, răspunse ea.

Funcţionarul era pe cale să spună ceva, când deodată ridică privirea şi-i văzu nasul. Ochii i se rotunjiră.

— Bine, o să scriu pentru dumneata. Dar nu-i meseria mea să fac asta. Ar trebui s'o faci singură. Nu sunt plătit să scriu numele oamenilor.

— V'aş fi tare recunoscătoare, dacă aţi face aceasta pentru mine, spuse ea.

— Cum te cheamă?

— Sora Bessie Rice.

— Eşti văduva pastorului Rice, nu-i aşa?

— Era primul meu soţ.

— Cu cine vrei să te măriţi, soră Bessie?

— Cu cel de colo, de lângă uşe.

— Cu cine?

— Cu Dude. Il cheamă Dude Lester.

— Cred că nu cu el vrei să te măriţi?

— Pentru asta am venit, ca să luăm permisul. Noi doi vrem să ne cununăm.

— Cu cine?... cu copilul ăsta? El se însoară cu dumneata?

— Dude a spus că da...

— Băiatul ăsta nu e în vârstă să se însoare, soră Rice.

— Dude are şaisprezece ani.

— Nu pot să-ţi dau permisul. Trebue să mai aştepţi şi să te întorci cam peste un an.

— Doamne, spuse Bessie, aruncându-se în genunchi, în mijlocul camerei. Omul ăsta spune

că nu vrea să-mi dea permisul să mă mărit cu Dude. Doamne, trebue să-l sileşti Tu s'o facă. Noaptea trecută mi-ai spus să mă mărit cu Dude şi să fac din el un predicator. Trebue să mă ajuţi până la capăt. Gândul măritişului m'a aprins de tot şi dacă Tu nu sileşti pe funcţionar să-mi dea permisul, nu ştiu ce păcat aşi putea...

— Stai o clipă, strigă funcţionarul. Incetează cu rugăciunile. Mai bine îţi eliberez permisul, decât să te ascult. Poate că o să ne înţelegem.

Bessie se sculă, cu faţa surâzătoare.

— Ştiam eu că Domnul o să-mi vie într'ajutor.

— Tânărul are consimţământul părinţilor? Nu se poate căsători fără consimţământul tatălui şi mamei sale. Aşa e legea pentru băieţii de vârsta lui. De altminteri, de ce vrea să se însoare cu dumneata? E mult prea tânăr ca să ia o bătrână ca dumneata. Ascultă, băiete...

— Să nu încerci să-i schimbi gândul, spuse Bessie. Dacă începi iar, o să mă pun numai decât pe rugăciuni. Dumnezeu n'o să te lase să împiedici măritişul meu.

— Ce te-a apucat, băiete, să vii aici ca să te însori cu bătrâna asta? Ai face mai bine să mai aştepţi puţin şi să te însori cu o fată tânără, când vei fi şi tu mai în vârstă.

— Nu ştiu, spuse Dude. Bessie m'a luat cu ea.

— Ei bine, nu pot elibera permisul, spuse funcţionarul. Legea nu permite ca un bărbat mai tânăr de optsprezece ani să se însoare fără consimţământul părinţilor săi. Şi toate rugăciunile dumitale nu pot să schimbe legea. Aşa e scris acolo şi aşa va rămâne.

— Doamne, reîncepu Bessie. N'o să laşi pe

omul ăsta să întârzie nunta, nu-i aşa? Tu ştii cât zor am să mă mărit cu Dude. N'ai trebui să îngădui să ne oprească...

— Stai puţin! Nu mai începe iar, strigă funcţionarul. Cine sunt părinţii acestui copil?

— Tatălui şi mamei lui nu le pasă, spuse Bessie. Ba le pare bine. Am vorbit azi dimineaţă cu ei, înainte să plec la Fuller.

— Cum se numeşte tatăl său?

— Lui tată-său îi spune Jeeter Lester şi socoti că numele mamei sale nu te-ar lămuri prea mult. O cheamă Ada.

— Jeeter Lester? Sigur că-l cunosc şi nu cred să-i pese deloc. Şi nici nevestei lui. A trebuit să eliberez un permis lui Lov Bensey ca să se însoare cu o fată a lui, pentru că Jeeter ţinea morţiş ca să se întâmple aşa. Pe atunci, fetiţa n'avea mai mult de doisprezece ani şi era o crimă s'o mărite atât de tânără. Dar aşa e legea şi a trebuit s'o fac. Era tare drăgălaşe. N'am mai văzut niciodată o fetiţă cu păr blond şi cu ochi atât de frumoşi. Avea ochii arcuiţi ca ouăle de vrabie. Era tare frumoasă la vedere.

— Dude e mai mare, spuse Bessie. Dude are şaisprezece ani.

— Dar dumneata, soră Bessie, câţi ani ai? Nu mi-ai spus vârsta dumitale.

— Cred că nu sunt nevoită să-ţi spun.

— Aşa cere legea. Nu pot să-ţi dau permisul, dacă nu-mi spui câţi ani ai.

— Ei bine... aveam treizeci şi opt de ani, nu e mult de-atunci.

— Acum ce vârstă ai?

— Treizeci şi nouă, dar nu arăt.

— Şi cine o să vă întreţie pe amândoi. Copilul acesta nu poate să câştige încă un salariu de bărbat.

— Şi asta 'ntreabă legea?

— Nu, nu chiar. Legea nu-mi cere să pun această întrebare, dar aş vrea să ştiu.

— Dumnezeu o să aibe grije, spuse Bessie. Are totdeauna grije de nevoile copiilor Săi.

— Nu se ocupă prea mult de mine şi de ai mei, spuse funcţionarul şi cu toate astea sunt dela douăzeci de ani un membru credincios al bisericii baptiste din Fuller. N'a făcut mare lucru pentru mine.

— Asta pentru că n'ai religia cea bună, spuse Bessie. Baptiştii sunt şi ei nişte păcătosi ca toţi ceilalţi, dar religia mea nu mă lasă niciodată fără ajutor.

— Cum se numeşte religia asta?

— N'are nume cunoscut. Cel mai adeseori, eu îi spun doar „sfântă". Până acum, numai eu fac parte din ea, dar Dude o să devină şi el membru, îndată ce ne vom cununa. O să fie şi el predicator.

— Trebue să-mi daţi doi dolari pentru permis, spuse el, scriind pe formular. Ai banii?

— Am. Numai că nu văd de ce e nevoie să plăteşti ca să te cununi! Asta e treaba Celui-de-Sus.

— Mai trebue să te întreb ceva. Legea nu o cere şi unii nu întreabă, dar, ca un bun baptist, socotesc totdeauna că e datoria mea s'o fac.

— Ce?

— Vreunul dintre voi are vreo boală?

— Eu nu, spuse ea. Da' tu, Dude?

— Ce?

— Boală, repetă funcţionarul, rostind răspicat fiecare silabă, — ca pelagră, vărsat, sau ceva de felul ăsta. N'ai niciun beteşug, măi băiete?

— Nu, n'am niciun beteşug, pe câte ştiu, spuse Dude. Da' nici nu prea pricep de ce vorbeşti dumneata.

— Eşti sigură că n'ai nimic? întrebă funcţionarul pe Bessie. Bărbatul dumitale nu ţi-a dat vreo boală? De ce a murit?

— Eu cred că mai ales de bătrâneţe. Avea aproape cincizeci de ani când ne-am luat.

— N'ai cumva o boală venerică?

— Asta ce e?

— Nu ştii? Boli venerice. Sau, cum s'ar spune, turburări sexuale.

— O vreme, beam multe sticle de Tanlac, dar n'am mai cumpărat în ultima vreme, pentrucă n'am mai avut bani.

— Nu, nu asta. Vorbesc de bolile care le iau câteodată femeile, când se culcă cu bărbaţii.

— Uneori, răposatul avea nişte gângănii, multe de tot. Trebuia să-l spăl cu gaz şi pe mine deasemeni, ca să scăpăm de ele.

— Nu, nu e vorba de gângănii. Mulţi oameni le au. E altceva... Dar se vede că n'ai nimic, de vreme ce nu înţelegi despre ce te întreb.

— Mai vrei să ştii ceva? întrebă Bessie.

— Cred că asta e totul. Acum, daţi-mi cei doi dolari.

Bessie îi întinse cele două bilete de câte un dolar, murdare şi mototolite, pe care le ţinea în mână. Mai avea câteva în buzunarul fustei. Erau înfăşurate într'o batistă, înodată la colţuri. Asta era tot ce-i rămânea, după ce cheltuise

cei opt sute de dolari pentru cumpărarea automobilului.

— Ei bine, sper că o să vă înţelegeţi amândoi, spuse funcţionarul. De! Poate că da, poate că nu.

— Dumneata eşti însurat? întrebă Bessie.

— Da, de mai bine de cincisprezece ani. De ce?

— Atunci, socotesc că îţi închipui ce mulţumiţi suntem Dude şi cu mine că ne luăm. Toţi care s'au cununat ştiu ce înseamnă o nuntă.

— La început e frumos, numai că nu ţine. După un an sau doi, ar vrea omul să se despartă şi s'o ia dela început, dar nu se poate. Legea te opreşte întâia oară, în afară dacă soţia moare sau pleacă şi asta se întâmplă prea rar ca să servească la ceva.

— Dude cu mine o să rămânem tot timpul împreună, nu-i aşa, Dude?

Dude chicoti, fără să răspundă.

Bessie, cu permisul în mână, nu mai dădu funcţionarului vreme să mai spună ceva. Il trase pe Dude afară. Ieşiră din tribunal şi alergară la automobil.

Se urcară în el, ca să se întoarcă acasă. Inainte de a da drumul motorului, Dude claxonă de mai multe ori. Apoi întoarse în stradă şi ieşi din Fuller, îndreptându-se spre drumul tutunului.

Stând ţeapănă în spatele maşinei, Bessie ţinea permisul cu amândouă mâinile, de teamă să nu i-l ia vântul.

XI.

Lesterii îl auziră pe Dude claxonând pe drumul tutunului, cu mult înainte să poată vedea automobilul. Alergară cu toţi pe drum, ca să-i vadă sosind pe Dude şi pe Bessie. Până şi bătrâna era nerăbdătoare şi aştepta după un pom, să zărească mai curând automobilul cel nou.

— Ia uitaţi-vă, urlă Jeeter. Ia uitaţi-vă la ei! Fără nici o îndoială, e un automobil nou de tot... Ia uitaţi-vă ce frumos e vopsit şi cum luceşte! Ei drăcie! Uite că vin!

Dude mergea cam cu treizeci de kilometri pe oră şi era atât de ocupat să apese pe trompă, încât uită să încetinească, atunci când intră în curte. Maşina făcu un salt, trecând peste şanţ şi Bessie fu asvârlită în două trei rânduri de capotă, în timp ce se rupeau câteva lame ale arcurilor din spate. Dude încetini. Automobilul străbătu curtea şi se opri lângă casă.

Jeeter ajunse cel dintâiu la automobil. Se luă după el, în goană, pe când Dude frâna şi se agăţă de spatele maşinii, ca să nu rămână în urmă. Ellie May şi cu Ada îl urmau de aproape. Bunica alerga şi ea cât putea de repede.

— N'am văzut niciodată un automobil atât de frumos, spuse Jeeter. Tare-mi face plăcere că mai văd o maşină frumoasă. Bessie, n'ai vrea să mă iei să facem o plimbare? Mult mi-ar plăcea să mă plimb puţin în el.

Bessie deschise portiera şi se dădu jos. Prima ei grije fu să-şi sufleee rochia şi să şteargă cu tivul aripile automobilului.

— O să te luăm într'una din zilele astea, spuse ea. Când ne întoarcem, Dude şi cu mine, o să poţi să te plimbi cu el.

— Dar unde mergeţi, tu cu Dude, Bessie?

— Să ne plimbăm, ca oamenii care s'au cununat, spuse ea trufaşe. Când oamenii se cunună, le place să facă undeva o plimbare împreună.

Ada cu Ellie May, mute de admiraţie, priviau maşina. Amândouă îşi ridicară poalele rochiilor şi începură să lustruiască portierele şi aripile. După ce sfârşiră, automobilul nou strălucia la soare ca o oglindă.

Dude se sui în maşină şi ordonă mamei şi surorii sale să se dea la o parte.

— Tu şi cu Ellie May, o să mi-o stricaţi, spuse el. Nu puneţi mâna pe ea şi nu vă apropiaţi prea tare.

— Dude şi cu tine v'aţi cununat la Fuller? întrebă Jeeter pe Bessie.

— Nu de tot, răspunse ea. Dar am luat permisul. Şi pentru un fleac ca ăsta a trebuit să plătesc doi dolari.

— Nu vă duceţi la un pastor să vă cunune?

— Nici gând! Nu predic eu evanghelia? O să fac totul singură. N'o să-l las niciodată pe un baptist să se amestece în treburile mele.

— Ştiam eu că o să faci cum e mai bine, spuse Jeeter. Ah, soră Bessie, eşti negreşit o evanghelistă de seamă.

Bessie se apropie de prispă, cu permisul în mână. Ceilalţi continuau să privească automobilul. Ellie May şi cu Ada stăteau la o distanţă respectuoasă, ca nu cumva Dude să le isgonească cu băţul. Impresionată de privelişte, bătrâna bunică se ascunsese din nou după pom.

Dude se tot învârtia, ca să poată privi automobilul din toate părţile. Voia să fie sigur că n'a pus nimeni mâna pe caroserie, ca să-i păteze luciul.

Jeeter admira automobilul, aşezat pe jos.

Bessie urcase jumătate din trepte şi încerca să atragă atenţia lui Dude. Ea tuşi de mai multe ori, îşi şterse picioarele de scânduri şi bătu cu degetele de marginea prispei. Jeeter o auzi şi se întoarse să vadă ce face.

— Ei, drăcia dracului, strigă el, sărind în picioare. Tare sunt prost!

Toţi se întoarseră şi o priviră pe Bessie. Ellie May începu să râdă, ascunsă după un pom.

— Ada, spuse Jeeter, sora Bessie ar vrea să intre în casă. Arată-i drumul.

Ada intră şi deschise ferestrele. Se auzia cum mută scaunele în cameră, cum împinge paturile în colţ.

— Tu cu Dude nu v'aţi oprit în pădure la întoarcerea dela Fuller? întrebă Jeeter pe Bessie.

— Ne grăbiam să ajungem, răspunse ea. Am vrut eu să-i dau să înţeleagă lui Dude, dar era atât de cufundat să tot apese pe trompă că nu m'a auzit.

— Dude, spuse Jeeter, nu vezi că sora Bessie

are poftă să intre casă? Du-te cu ea... Păzeso cu automobilul.

In vreme ce Dude se lăsa rugat, până să se hotărască să intre în casă, Bessie merse încet pe prispă până la uşe şi acolo se opri, să vadă dacă Dude vine după ea.

Ellie May se ridică în vârful picioarelor, încercând să privească în cameră, prin fereastra deschisă. Ada era foarte ocupată să deretice prin cameră. La fiecare cinci minute, ea muta câte un scaun dela un capăt la celălalt al camerei, sau schimba locul unuia din cele trei paturi.

— Ce-au de gând să facă înăuntru, mamă? întrebă Ellie May.

Ada se apropie de fereastră şi se aplecă în afară. Ea dete la o parte mâna lui Ellie May de pe marginea ferestrei şi-i făcu semn să se depărteze.

— Sora Bessie cu Dude sunt cununaţi, spuse ea. Du-te de aici şi nu te mai uita înăuntru. Lucrul ăsta nu te priveşte.

Cum plecă mama sa, Ellie May se agăţă din nou de marginea ferestrei şi privi în cameră.

Dude mersese până la uşa dinspre curte şi zăbovia că să mai se uite odată la automobil. Rămase acolo, până când Ada ieşi şi împingându-l înăuntru, îl făcu să intre în odaia unde se afla Bessie.

Aici, aproape că nu se aflau mobile. In afară de cele trei paturi late, mai era într'un colţ un bufet şchiop. La celălalt capăt al camerei se afla vatra. Ea servia, în acelaş timp, de masă şi de spălător. Pe zid, deasupra, atârna o oglindă spartă. In dosul uşii stătea rezemată o mătură

şi alta, ruptă de tot, se găsia sub patul Adei. Mai erau în cameră două scaune cu spetează dreaptă. Fiindcă în casă nu exista dulap, hainele erau atârnate de cuie bătute în ziduri.

Când intră în cameră, Bessie trânti uşa şi-l atrase pe Dude lângă ea. Scoase din buzunar permisul şi-l ţinu înaintea lor.

— Dude, apucă şi tu un capăt. Eu o să ţin de celălalt.

— Da' ce vrei să faci?

— Să ne cununăm, Dude, spuse ea.

— N'a făcut-o la tribunal, la Fuller?

— Aceia nu era totul. Restul o să-l fac eu singură.

— Când mergem să ne plimbăm cu maşina? întrebă ea.

— Mergem noi mai târziu. Dar acum să mai rămânem puţin aici. Avem vreme destulă să ne plimbăm cu maşina, Dude.

— O să mă laşi să conduc tot timpul?

— Sigur, tu o să poţi să conduci tot timpul Eu nici nu ştiu să conduc.

— Pe ceilalţi n'o să-i laşi să conducă, aşa-i?

— Numai tu o să conduci, Dude, răspunse Bessie. Dar acum trebue să ne grăbim să sfârşim nunta. Ţine capătul permisului, până mă rog.

In picioare, lângă dânsa, Dude aşteptă că se sfârşească rugăciunea. Ea se rugă în tăcere câteva minute, în vreme ce el stătea nemişcat alături.

— Ne declar soţ şi soţie. Aşa să se facă. Asta-i tot, Doamne. Amin.

Urmă o tăcere lungă, în timpul căreia ei se priviră.

— Când mergem să ne plimbăm cu maşina? spuse Dude.

— Suntem cununaţi, Dude. E gata. Nu eşti mulţumit?

— Când mergem să ne plimbăm cu maşina?

— Mai întâiu trebue să mă rog, spuse ea. Aşează-te în genunchi lângă mine, până fac o mică rugăciune.

Ingenunchiară pentru rugăciune. Dude se aşeză în patru labe şi şi-şi aţinti privirea în nările lui Bessie, în timp ce ea închidea ochii.

— Doamne, iată-ne cununaţi, pe Dude şi pe mine. Suntem bărbat şi nevastă. Dude e tânăr şi cinstit. Nu cunoaşte deloc obiceiurile rele din ţară şi eu sunt evanghelistă. Fă ca Dude să ajungă şi el un predicator bun şi îngăduie-ne să ne folosim de automobilul nou, ca să mergem prin ţară rugându-ne pentru cei păcătoşi. Învaţă-l cum să ajungă un predicator bun, ca să putem schimba pe toţi lupii în oi. Asta-i tot pentru astă dată. Suntem foarte grăbiţi. Fereşte-ne de cel viclean şi păstrează-ne un loc în sfântul Tău raiu. Amin.

Se auzit un fâşâit de rochie, când Bessie sări în sus şi începu să alerge agitată prin cameră. Se întoarse, îl cuprinse pe Dude şi-l obligă s'o îmbrăţişeze.

Afară, în curte, Jeeter şi Ellie May rămaseseră în vârful picioarelor, privind pe fereastră la ce făceau în cameră Dude şi cu Bessie. Ferestrele nu aveau perdele şi obloanele erau ridicate, ca să se poată vedea bine în cameră.

Dude se uită câteva vreme la Bessie, care se străduia să-l tragă spre celălalt colţ al camerei.

In cele din urmă, ea se aşeză pe unul din paturi şi încercă să-l tragă lângă ea.

— Ei, nu cumva vrei să te culci? o întrebă el. Nu e vreme de culcare. E abia amiază.

— Doar o clipă, spuse ea. Pe urmă putem să ieşim şi să ne plimbăm cu maşina.

Dude alergă la fereastră, ca să se uite la automobil. O clipă, îl uitase cu desăvârşire. Când ajunse la fereastră, văzu pe Jeeter şi pe Ellie May, care încercau să privească în cameră, ţinându-se cu vârful degetelor de marginea ferestrei.

— De ce faci asta? întrebă el pe Jeeter. La ce te uiţi?

Jeeter întoarse capul şi începu să cerceteze buruienile din curte. Ellie May alergă în dosul casei şi în vârful picioarelor intră în coridor prin bucătărie.

Bessie se duse la fereastră şi făcându-l pe Dude să se întoarcă, îl sili s'o privească. Apoi îl trase spre pat şi îl făcu să se aşeze.

Deodată, fără să-şi dea seama cum s'a întâmplat, Dude se văzu în pat, vârît sub o pătură. Bessie îl ţinea atât de strâns în braţe, încât el nu mai putea face nici o mişcare.

Auzi afară o scară sgâriind zidul. Jeeter găsise scara în pod şi o adusese sub fereastră.

XII.

Când Dude ridică ochii, văzu că uşa era deschisă şi că Ellie May, Ada şi bunica se înghesuiau în prag. El nu ştia ce să spună, dar încerca să le facă semn să plece.

Pe Jeeter nu-l putea vedea, pentru că Jeeter era în spatele lui, acoperind pe jumătate fereastra, cu picioarele pe o treaptă a scării. Bessie îl zăria pe Jeeter, dar nu-i putea vedea pe ceilalţi.

Dude auzi cum bunica se îndepărtează mormăind. Desluşi sgomotul paşilor ei pe scândurile de pin ale duşumelii din coridor. Şi în timp ce se îndrepta spre curte, încălţămintea ei, făcută din curea, se freca de pământ cu un scârţăit supărător. Dude nu dădu nici o atenţie celorlalţi.

După câteva clipe, Jeeter îşi drese glasul şi o strigă pe Bessie. Ea nu-i răspunse nici întâia, nici a doua oară. Ca şi Dude, nu voia să fie turburată.

Văzând că Bessie nu are de gând să răspundă, Jecter încălecă marginea ferestrei şi se apropie de pat. Il scutură pe Dude de guler, ca să-l facă să se întoarcă.

Dar Jeeter nu avea nimic să-i spună lui Dude, Cu Bessie voia el să vorbească.

— Am mai chibzuit, soră Bessie şi cu cât mă gândesc mai mult, cu atât îmi dau seama mai bine că aveai dreptate în ce spuneai aseară pe prispă.

— Ce vrei cu mine? întrebă ea.

— E partea aia din Biblie, unde spune că dacă ochiul omului îl vatămă pe Dumnezeu, se cuvine să şi-l scoată.

— Aşa spune Biblia, răspunse Bessie.

— Ştiu. Şi tocmai asta mă frământă atât acuma.

— Dar tu eşti un om credincios, Jeeter, spuse Bessie. In clipa asta n'ai nimic pe cuget. M'am rugat pentru tine în privinţa guliilor pe care le-ai furat lui Lov. Dumnezeu nu se mai gândeşte la ele. N'o să te mai chinuiască pentru ele.

— Nu e vorba de gulii. E vorba dacă să mă tai sau nu. Acum înţeleg că aveai dreptate. Aşa ar trebui să fac.

Dude se întoarse şi încercă să-l răstoarne pe Jeeter. Dar acesta se ţinea bine de pat şi nu voi să se mişte.

— De ce vrei să faci asta? întrebă Bessie.

— M'am tot gândit la ce mi-ai spus şi acum îmi dau seama că mi-ar trebui multă tărie ca să mă ciuntesc, pentru ca Domnul să nu mă lase pradă ispitelor. L'am supărat şi ştiu că ar trebui să mă ciuntesc, ca să nu mai încep iar. Nu-i drept, soră Bessie?

— E drept, spuse ea. Aşa spune Biblia, când e vorba de un mare păcătos.

Jecter o privi pe Bessie. Ridică pătura s'o vadă mai bine.

Da' poate că tot aşi putea să mai aştept puţin, spuse el, după ce chibzui câteva minute. Poate că nu e aşa de primejdios. In vremea asta a anului, omul se simte altfel ca de obiceiu şi spune multe fără să se gândească. Atunci când sosește timpul să ari şi să arunci sămânţa în brazdă, ţi se pare că nu-ţi mai poţi ţine gura şi nici n'ai chef să ţi-o ţii. Aşa se întâmplă şi cu lucrurile pe care le faci. Totdeauna m'am simţit aşa pe la sfârşitul lui Februarie şi la începutul lui Martie. Nu-ţi pasă de câţi copii ai, parcă tot îţi vine mereu pofta să mai faci alţii.

Câtăva vreme, în casă domni tăcerea. In prag, Ellie şi Ada nu făceau nici o mişcare. Jeeter, cufundat în gânduri, stătea aşezat pe marginea patului. Cu un brânciu, Dude îl sili să se ridice şi apoi se ridică şi el.

Când toţi fură din nou strânşi în curte, Dude se aşeză la volanul automobilului şi claxonă. Femeile se grăbiră să şteargă praful ce căzuse pe aripi şi capotă. Numai bunica nu se apropie de automobil. Işi reluă locul de după pom şi păndi toate mişcările celorlalţi.

Jeeter, aşezat pe jos în faţa casei, se gândia la ce-i spusese sora Bessie. Era din ce în ce mai convins că Dumnezeu voia ca el să se opereze în asemenea chip, încât să nu mai aibe niciodată prilejul de a purta gând cu păcat lui Bessie.

Totuşi, se hotărî să nu facă lucrul numaidecât. Se gândia că are toată vremea să se ciuntească. Trebuia doar s'o facă, mai înainte de a-l supăra

din nou pe Cel de Sus. Până atunci, va avea răgazul să-şi dea seama bine dacă e nevoie sau nu.

In bucătărie mai era puţin şoric şi Ada făcuse pâine de mălaiu. Amestecase înăuntru făină, sare, apă şi untură.

Se aşezară cu toţi la masă, în bucătărie şi mâncară cu poftă şoricul şi pâinea de mălaiu. Era prima şi probabil ultima dată în ziua aceea că luau ceva în gură. După ce farfuria cu şoric fu curăţată de toată grăsimea şi după ce înghiţiră ultima îmbucătură, toţi se întoarseră în curte să privească frumosul automobil nou. Bunica ascunsese o bucată de pâine în buzunarul şorţului, ca să fie sigură că a doua zi va avea ceva de mâncare, pentru cazul că Jeeter nu va izbuti să mai facă rost de altă carne şi făină.

Jeeter voia să se plimbe numaidecât cu maşina. Ii spuse lui Bessie că vrea să plece şi că e gata.

Dar Bessie făcuse alte planuri. Ea zise că în după masa aceia vrea să plece singură cu Dude, ca să poată vorbi în voe împreună despre nunta lor. Ii făgădui lui Jeeter că o să-l lase să se plimbe, după ce se va întoarce.

Se sui în maşină împreună cu Dude. Acesta scoase automobilul din curte şi luând-o pe drumul tutunului, se îndreptă spre şoseaua principală. Jeeter bănuia că se duc la Augusta, dar ei se pierdură din vedere, mai înainte ca să-i fi putut întreba.

— Mare noroc are Dude ăsta, spuse el lui Ellie May. Tu ce zici?

Ellie May merse până în drum prin norul de

praf stârnit de maşină, ca să-i vadă cum se îndepărtează. Auzi că Jeeter îi vorbeşte, dar era prea absorbită să privească automobilul cum se pierde în zare şi să-l asculte pe Dude claxonând, pentru a lua în seamă ce spune Jeeter.

— Dude are un automobil nou nouţ ca să se plimbe şi s'a însurat, urmă Jeeter. Nu sunt mulţi oameni care să capete toate astea în aceeaşi zi, poţi să mă crezi. O maşină nouă e un lucru bun de avut. De aici până la rău, nu ştiu pe nimeni să aibe o maşină nouă. Şi nici nu sunt mulţi bărbaţi, care să aibe o nevastă aşa bine păstrată cum e sora Bessie, la vârsta ei. Bessie e femeie arătoasă pentru orice bărbat... de oriunde o fi. Numai că mă tem că e prea pofticioasă pentru Dude. Mi se pare că, pentru o femeie micuţă cum e ea, — nu-i mai înaltă ca o fetiţă — cere cam multă desmierdare. Nu ştiu dacă Dude e de soiu, dar lui Bessie n'o să-i trebuiască multă vreme să-şi dea seamă. Dac'ar fi vorba de mine, nici vorbă. I-aşi face dela început plăcere sorei Bessie, cât ar avea poftă, şi nu m'aşi opri la jumătatea drumului.

Acum, Ellie May auzia ce spune Jeeter şi i se părea interesant. Aşteptă ca tatăl său să continue.

— Şi pentru tine, Ellie May, a venit vremea să-ţi găseşti un bărbat. Toţi ceilalţi copii ai mei sunt însuraţi. Acum e rândul tău. Era rândul tău mai de mult, înaintea lui Dude şi lui Pearl, dar nu ţin la socoteală, din pricina feţei tale. Ştiu că pentru tine e mai greu decât pentru ceilalţi să găseşti pe cineva; dar prin locurile astea toată lumea trebuie să se împerechieze. Se cu-

vine să-ţi dai osteneala să găseşti un bărbat şi să te măriţi cu el numaidecât, fără să mai aştepţi. In curând o să fie prea târziu şi ştiu că asta nu ţi-ar plăcea. N'o să ajungi la nimic desfătându-te cu Lov, aşa cum ai făcut, pentru că pe el nu poţi să pui mâna în chipul acesta. E însurat. Trebue să te ţii de holtei. La ferăstrăul din Big Creek, sunt o mulţime de băieţi frumoşi. Ar trebui să te plimbi într'o zi pe-acolo şi să-i faci să te ia în seamă. Nu e greu. Femeile ştiu totdeauna cum să trezească luarea aminte şi la vârsta ta eşti destul de mare să ştii asta. Băieţilor dela ferăstrăul din Big Creek o să le trezeşti negreşit poftă, cu toată faţa pe care o ai Când se uită cineva la tine dela spate, îi faci poftă să se culce cu tine, aşa, pe loc. Aşa-mi spunea Lov într'o zi şi acum el se pricepe, că are ce-i trebue. Fereşte-te să-ţi vadă faţa şi astfel băieţilor nu le va fi teamă să se ţină de tine

Când Jeeter se uită din nou la Ellie May, văzu că plânge. Era aproape întâia oară că o vedea plângând, de pe vremea când era copil mic. Fu peste măsură de mirat şi nu ştia ce să spună, căci nu avusese niciodată prilejul să potolească plânsete de femeie. Ada nu plângea niciodată. Nu făcea niciodată nimica.

Mai înainte ca Jeeter să aibe vreme s'o întrebe ce are, ea o luase la fugă pe câmpul de bumbac. Alerga spre păduricea din spatele casei, săria printre buruieni, ca un iepure înspăimântat.

— Ei! asta încă n'am mai văzut-o! rosti Jeeter. Ce i-oiu fi spus de a apucat-o aşa?

XIII.

După ce Ellie May o luă la fugă, plângând, Jeeter rămase peste o jumătate de oră, ghemuit lângă vatra din curte. Privia ţintă la urmele pe care le lăsase în nisip automobilul cel nou şi admira cât erau de drepte. Cauciucurile maşinii sale, care stătea acum acolo, în curte, între casă şi hambar, erau tocite de tot. Când se învârtiau prin nisip, nu mai lăsau urme, ci doar două dungi largi şi paralele. Jeeter se întreba cum să deslege problema cauciucurilor. De ar fi putut să le umfle pe toate în acelaşi timp, ar fi fost în stare să transporte o încărcătură de lemne la Augusta şi s'o vândă acolo. Ar fi câştigat aproape un dolar pentru ele.

Dela el până la oraş erau treizeci de kilometri şi după ce va fi cumpărat destulă benzină şi ulei pentru drumul dus şi întors, nu va mai rămâne mult din dolar. Poate vreo douăzecişicinci de cenţi, cu care să poată cumpăra două, trei cutii de tutun şi un pumn de făină, din grăunţe de bumbac. Chiar cu douăzeci şi cinci de cenţi n'ar putea cumpăra destul mălaiu pentru toţi. Se obişnuise să cumpere făină de bumbac, pentru

că mălaiul era prea scump. Cu cincisprezece cenţi, putea cumpăra făină de bumbac, cât să le ajungă o săptămână întreagă.

Dar Jeeter nu era sigur că merita să se ostenească şi să ducă lemnele. Ii trebuia aproape o jumătate zi să încarce bucăţile de stejar negru în maşină şi o altă jumătate de zi, ca să le ducă la Augusta. Şi ajuns acolo, se putea întâlmpla să nu găsească nici un cumpărător.

Totuşi, el se gândia mereu la o recoltă pentru anul acesta. Nu renunţase deloc la planurile sale. Dacă ar găsi guano şi seminţe, ar putea cultiva cincisprezece, şaisprezece pogoane de bumbac. Lângă Fuller, era un catâr pe care l-ar fi putut împrumuta şi el avea un plug de care se mai putea sluji. Dar îi trebuiau bani sau credit, ca să cumpere seminţe de bumbac şi guano. Negustorii din Fuller îi spuseseră că nu-i mai dau pe credit şi era zadarnic să caute de împrumut la vreo bancă din Augusta. Incercase în vreo trei patru rânduri, dar primul lucru ce-l întrebau era numele persoanei, care ar putea să-i iscălească poliţele şi ce garanţii oferia. Aici se opria totdeauna afacerea. Nimeni nu voia să-i iscălească poliţele şi nu avea nimic de amanetat. La bancă, Jeeter fusese sfătuit să încerce la o bancă specială de credit agricol.

Nu mai avusese niciodată de a face cu oameni atât de lacomi ca cei dela băncile de credit agricol. Imprumutase odată dela una două sute de dolari, dar se jurase că nu se va mai lăsa vreodată păcălit cu asemenea contracte. Mai întâiu, i se făceau inspecţii de două-trei ori pe săptămână. Banca trimetea oameni la fermă, care

să-l înveţe cum să cultive bumbacul şi cât guano trebuia să împrăştie pe fiecare pogon. Apoi, la fiecare întâiu ale lunii, veniau să încaseze dobinzile. El nu putea plăti niciodată şi ei adăugau dobânda la capital şi calculau apoi dobânda pentru toată suma.

Toamna, în ziua când îşi vându recolta, lui nu-i rămase decât şapte dolari. La început trebuise să plătească trei la sută pe lună pentru împrumut, dar după zece luni, ajunsese să plătească treizeci la sută, fără a mai socoti alţi treizeci la sută asupra dobinzilor neplătite. In afară de aceasta, pentru a asigura împrumutul, Jeeter trebuise să plătească suma de cincizeci de dolari. N'a înţeles niciodată de ce-a trebuit să plătească această sumă şi cei dela bancă nu s'au obosit să-i explice. Când întrebase ce reprezintă cei cincizeci de dolari, i se spusese că era pentru dreptul de a contracta un împrumut. După ce plăti totul, Jeeter văzu că dăduse peste trei sute de dolari şi că tot câştigul lui pe un an era de şapte dolari. Şapte dolari pentru un an de muncă, nu i se părea o plată dreaptă pentru recolta de bumbac, mai ales că el făcuse toată munca şi că, pe deasupra, terenul şi catârul tot el le procurase. Ba mai era şi dator, căci avea de plătit zece dolari celui care-i împrumutase catârul pentru arat. Cu ajutorul lui Lov şi al Adei, socotise că, până la urmă, pierdea trei dolari. Omul care-i împrumutase catârul cerea să fie plătit şi Jeeter îi dăduse cei şapte dolari şi urma să caute în altă parte ceilalţi trei, ca să scape de toată datoria.

Jeeter se jurase că nu va mai face afaceri

cu bogătaşii din Augusta. Il hărţuiseră aproape zilnic, încercând să-l înveţe cum trebue să cultive bumbacul şi în cele din urmă, îl lăsaseră cu trei dolari datorie. El făcuse toată munca, dăduse pământul şi catârul şi cu toate astea, banca luase toţi banii de pe bumbac şi-l făcuse să piardă trei dolari. Mai târziu, cu oricine stătea de vorbă, el îi spunea că Dumnezeu nu putea să încuvinţeze asemenea înşelătorii. Acelaşi lucru îl spusese şi reprezentanţilor băncii de credit agricol.

— Voi, bogătaşii din Augusta, sugeţi cât puteţi pe oamenii sărmani. Voi nu munciţi şi băgaţi în buzunar toţi banii pe care îi câştigă fermierii. Uitaţi-vă la mine. Am muncit tot anul cu Dude, care a arat şi cu Ada şi Ellie May, care m'au ajutat să prăşesc bumbacul şi să-l culeg toamna şi ce am de pe urma asta? Nici un gologan, afară de trei dolari datorie. Eu vă spun că nu e drept. Domnul nu e de partea voastră. Şi n'o să mai rabde multă vreme înşelătorii de astea. Nu vă iubeşte, cum credeţi, pe voi, bogaţii. Bunul Dumnezeu iubeşte pe săraci.

Incasatorii băncii l-au ascultat pe Jeeter şi când a sfârşit, i-au râs în nas, s'au suit în automobilul lor şi s'au întors la Augusta.

Din cauza aceasta, Jeeter nu era sigur că va putea cultiva anul acesta o recoltă de bumbac. Dar acum se gândia că, dacă ar putea găsi la Fuller pe cineva care să-i vândă pe credit seminţe şi guano, acela nu l-ar mai jefui. La Fuller, toţi erau fermieri ca şi dânsul, sau cum ar fi vrut el să fie şi nu credea că-l vor înşela. Dar, de câte ori încercase să găsească credit la Fuller,

negustorii îi făcuseră semn să plece şi nu voiseră să-l asculte.

— Nu te mai osteni să urmezi, Jeeter, îi spuseseră ei. Ne vin aici, la Fuller, fermieri de pretutindeni şi toţi ne cer acelaşi lucru. Au venit peste o sută. Dar nu putem să vă ajutăm cu nimic. Anul trecut am vândut pe credit guano şi seminţe câtorva dintre voi şi toamna aproape că nici n'au recoltat bumbac şi puţinul ce l-au cules n'a adus mai mult de şapte cenţi sacul, atât era de proastă calitatea. În asemenea împrejurări, n'are rost să mai cultivi pământul. Iar noi nu mai putem risca. Trebue să aşteptăm cu toţii ca bogătaşii să dea înapoi banii, pe care ei îi împiedică să circule.

— Dar, pentru Dumnezeu, ai mei şi cu mine murim de foame, colo, pe drumul tutunului. N'avem nimic de mâncat şi nici ce vinde, ca să cumpărăm făină şi carne. Voi, negustorii, nu ne mai daţi pe datorie, de când a plecat căpitanul John. Ce să ne facem? Nu ştiu ce o să ni se întâmple, mie şi alor mei, dacă bogătaşii n'o să înceteze să ne mai stoarcă. Ei au toţi banii. Îi ţin îngrămădiţi în bănci şi nu-i scot decât dacă îţi tai braţele, să le dai în amanet.

— Cel mai bun lucru de făcut, Jeeter, îi răspunseseră ei, este să te muţi la Augusta, dumneata şi familia dumitale, sau la Horsecreek Valley, unde sunt filaturile. O să găsiţi acolo de lucru. N'aveţi altceva de făcut.

— Fir'ar al dracului să fie, strigase Jeeter. Nu, nu şi iar nu! Numai asta n'o fac. Dumnezeu a făcut pământul şi pe mine m'a aşezat pe el,

ca să-i cultiv recoltele. Aşa am făcut eu şi aşa a făcut şi tatăl meu înaintea mea, de cincizeci de ani, în şir pentru că de asta ni s'a dat viaţă. Afurisitele de filaturi sunt bune pentru femei. Nu-s un loc pentru bărbaţi. Să-ţi treci timpul jucându-te cu rotiţe şi capete de aţă! La naiba, frumoasă meserie e pentru un bărbat, să-şi treacă timpul înfăşurând aţă pe nişte bobine! Nu! Am fost aşezaţi pe pământul ăsta, unde poate încolţi bumbacul şi datoria mea e să-l fac să încolţească. N'o să-mi pierd vremea în fabrică, chiar de aş câştiga acolo cincisprezece dolari pe săptămână. O să rămân pe ogorul meu, până'n ziua morţii.

— Fă cum vrei, Jeeter, dar ar fi mai bine să judeci şi să te duci să lucrezi într'o filatură. Prin ţinutul nostru mai toţi au făcut aşa. Unii s'au dus la Augusta, alţii la Horsecreek Valley, dar toţi lucrează în fabrici. Dumneata cu nevasta dumitale, aţi putea câştiga douăzeci până la douăzeci şi cinci de dolari pe săptămână, dacă aţi face-o. Nu te ajută la nimic să rămâi aici. Până la urmă, o să fiţi nevoiţi să mergeţi la azil, dacă vă încăpăţânaţi amândoi să rămâneţi aici, în nădejdea că veţi putea cultiva bumbac.

— Atunci, o să însemne că ne-au trimis acolo bogătaşii, răspunsese Jeeter. Dacă ajungem la azil, asta o să se întâmple pentru că bogătaşii au toţi banii, care ar trebui să ni se împartă nouă, pentru că ei nu vor să ni-i dea şi să-ne facă credit ca să ne cumpărăm seminţe şi guano.

— N'ai minte nici de doi bani, Jeeter. Ar trebui să ştii doar că nu poţi cultiva nimic. In vremurile astea, trebue să fii bogat ca să cultivi

o fermă. Săracii trebue să meargă să lucreze în fabrici.

— N'oiu fi având minte, dar ştiu că nu sunt făcut să lucrez în fabrică. Dela naştere, Domnul m'a aşezat pe pământ şi pe pământ o să mă aflu şi în ziua morţii.

— Ei, Jeeter, chiar copiii dumitale au mai multă minte ca dumneata. N'au rămas aici să crape de foame. S'au dus să lucreze în fabrici. Uite, Lizzie Belle, de pildă...

— Câţiva dintre copiii mei au făcut aşa, dar asta nu înseamnă că au avut dreptate. Dude n'a plecat. A rămas aici. Intr'o zi o să cultive pământul, cum ar trebui să facem cu toţii.

— Dude nu e destul de deştept ca să plece singur. Dacă ar avea tot atâta minte ca ceilalţi copii ai dumitale, n'ar rămâne aici. Şi-ar da seama că e o neghiobie să lucrezi o fermă, în starea de acum a lucrurilor. Bogătaşii n'au de gând să risipească banii lor, pentru ca să ţi se facă credit. Ei o să-l strângă mai departe, ca să-l bage în fabrici.

Ghemuit lângă vatra din curte, cu spatele rezemat de cărămizile, pe care le încălzia soarele de sfârşit de Februarie, Jeeter îşi amintia tot ce i se spusese. Toate astea le auzise în zeci de rânduri la Fuller şi totdeauna sfârşise convorbirea întorcându-se şi plecând. Nimeni nu putea înţelege ce simţia el faţă de câmpuri, când, primăvara, sosia vremea aratului.

Sentimentul acesta îl frământa acum din nou. Şi de astă dată, mai puternic ca de obiceiu, căci, în cei şase, şapte ani dinainte, de câte ori se gândise să încerce o recoltă, se feria să se lase

cuprins de desnădejde şi socotia că tot o să vie un an, în care o să-şi poată lucra din nou pământul. Dar astăzi, el îşi dădea seamă că, dacă nu va isbuti să-şi facă rost de seminţe şi guano, nu mai avea ce să nădăjduiască. Ştia că nu va mai putea aştepta la nesfârşit credit fără să-l obţină, pentru că slăbia din zi în zi şi în curând chiar de va căpăta credit, nu va mai putea merge pe urma plugului.

Din pricina acestei dezamăgiri, izul de pădure şi de ierburi arse şi mirosul de pământ proaspăt răscolit, care începea să umple văzduhul, îi păreau atât de puternice, de pătrunzătoare. Din toate părţile, fermierii dădeau foc la arbuşti şi buruieni. Din toate părţile ei arau vechile câmpuri de bumbac şi desţeleniau pământuri noui.

Dorinţa să frământe ogorul şi să semene în el bumbac, apoi, în lunile călduroase, să se aşeze la umbră şi să privească cum încolţeşte şi creşte bumbacul, îi provoca o durere mai puternică decât junghiurile stomacului său flămând. El putea răbda în linişte la chinurile foamei, dar să fie silit să trăiască în fiecare zi în faţa câmpului înţelenit, aceasta era o suferinţă, pe care se temea că nu o va mai putea răbda multă vreme.

Işi lăsă capul pe genunchi şi peste puţin, somnul veni să aducă o odihnă binefăcătoare sufletului şi trupului său ostenit.

XIV.

Dude şi cu sora Bessie se întoarseră la apus. Când Jeeter auzi sunetul claxonului, pe care Dude îl tot apăsa dela câţiva kilometri depărtare, ieşi din casă, urmat de Ada şi amândoi alergară în drum, ca să-i vadă sosind. Jeeter socotia că sunetul claxonului era tare frumos şi-i plăcea cum îl mânuieşte Dude. Acesta apăsa pe buton şi ţinea degetul câteva clipe, cum fluieră mecanicii, când locomotiva lor părăseşte magazia cu cărbuni.

— Dude claxonează, spuse Jeeter. Aşa-i că o face frumos? Se vede că-i place tot atât să apese pe claxon, cât să conducă maşina. Era foarte mânios înainte, pentru că la automobilul nostru, claxonul nu mai suna de loc. Se rupseseră firele şi eu n'am avut niciodată vreme să le leg.

Ada se oprise în mijlocul drumului şi privia la maşina strălucitoare şi nouă ce se apropia. Parc'ar fi un car mare şi negru, spunea ea, care fuge de un ciclon. Praful ce se ridica, semăna, într'adevăr, cu apropierea unui ciclon.

— Tare-i frumos, zău! spuse Ada.

— Dude conduce şi claxonează, repetă Jeeter. Sună tare frumos, nu-i aşa, când îl apasă.

Jecter era mândru de fiul său.

— Dacă măcar toţi copiii mei ar fi aici să vadă asta, spuse Ada. Grozav îi plăcea lui Lizzie Belle să se uite la automobile şi să se suie în ele. Acum o fi având unul al ei. Tare-aşi vrea să ştiu.

Sora Bessie şi cu Dude se apropiau încet şi intrară în curte. Jeeter şi Ada alergară alături de automobil, până ce se opri lângă vatra din curte. De după colţul casei, Ellie May pândia tot ce se petrecea.

— Până unde aţi mers? întrebă Jeeter pe sora Bessie, după ce ea deschise portiera şi sări jos. Aţi lipsit aproape toată după amiază. Aţi fost la Augusta?

Bessie îşi ridică poalele rochiei şi începu să şteargă praful de pe maşină. Ada şi cu Ellie May se şi apucaseră de treabă, de cealaltă parte a automobilului. Bunica stătea la vre-o zece metri, după un pom şi privia cu coada ochiului. Dude, la volan, claxona.

— Am mers şi am tot mers, până am ajuns la Mc. Coy, spuse ea. Ne-am oprit doar când am ajuns acolo.

— Atunci aţi făcut mai bine de şaizeci de kilometri, spuse Jeeter, plin de respect. Aşa departe aţi mers, dus şi întors?

— Sigur că da, spuse Dude. Nu mai mersesem niciodată atât de departe. E frumos pe-acolo.

— De ce nu v'aţi dus până la Augusta? întrebă Jecter. Aţi luat-o spre răscruce şi gândiam că vreţi să mergeţi negreşit la Augusta.

— N'am luat-o într'acolo, spuse Dude. Am plecat în direcţia cealaltă... spre Mc Coy.. Am ajuns chiar până la Mc Coy.

Jeeter se aşeză în faţa automobilului şi începu să-l privească cu atenţie. Dude se dădu jos şi încetă să claxoneze câteva clipe.

— Doamne Sfinte! exclamă Jeeter, cine ţi-a făcut asta?

Arăta spre aripă şi spre farul din dreapta. Toţi se o priră din lustruitul automobilului şi se strânseră în jurul capotei. Aripa era strâmbată şi răsucită, de parcă cineva ar fi lovit-o cu un baros, ca să vadă cât de mult o poate strivi. Farul din dreapta fusese smuls. Mai rămânea din el doar o bucată de fier îndoită şi un capăt de sârmă. Aripa era lipită de capotă.

— Asta a făcut-o o căruţă, spuse Dude. Ne întorceam dela Mc Coy şi eu mă uitam la un alambic mare de terebentină şi până să-mi dau seama de ce s'a întâmplat, m'am lovit de spatele unei căruţe cu doi cai.

Bessie, fără să spună o vorbă, privia aripa îndoită şi farul smuls. De astă dată nu-l putea acuza pe diavol, pentru că se afla şi ea în maşină în clipa accidentului, dar se gândia că Dumnezeu ar fi trebuit să fie mai cu băgare de seamă, mai ales că ea avusese grije să se roage dimineaţa, când cumpărase automobilul la Fuller.

— Da' de mers, merge bine? întrebă Jeeter.

— Merge de parcă ar fi tot nouă, spuse Dude şi claxonul n'a păţit nimic. Sună la fel de frumos ca şi azi dimineaţă.

Aripa nu se mai putea repara. Ea acoperia partea dinapoi a automobilului şi de nu s'ar fi

văzut marginile sfâşiate, s'ar fi zis că a răpit-o cineva ca prin minune. In aparenţă, în afară de far, nu fusese stricat nimic. Caroseria nu era sgâriată şi roţile se ţineau sdravene pe osii. Totuşi, arcul rupt făcea ca partea dinapoi să se aplece puţin într'o parte.

— Nu-i nimic, spuse Jeeter. Nu lua în seamă, Bessie. Lasă tot aşa cum este şi nici n'o să se vadă că automobilul arată altfel ca la început.

— E adevărat, spuse ea. Nu mă necăjesc, pentru că nu era vina lui Dude. Se uita la alambicul acela mare, dela marginea drumului şi eu mă uitam deasemeni, când căruţa ni s'a pus în drum. Negrul, care o conducea, ar fi trebuit să aibe atâta minte să se dea la o parte.

— Atunci nu claxonai, Dude? întrebă Jeeter.

— Nu, că mă uitam la alambic. N'am mai văzut niciodată unul aşa mare: Parcă ar fi fost un alambic pentru whisky, numai că nu era atât de strălucitor.

— Tot e păcat că un automobil nou a şi început să se strice, spuse Bessie reîncepând să şteargă praful. Era nou la amiază şi acuma suntem abia la apus.

— E vina negrului, spuse Dude. Dacă nu adormia pe capră, nu se întâmpla nimic. Dormia dus, până când s'a deşteptat, când a căzut în şanţ.

— S'o fi rănit mai greu? întrebă Jecter.

— Nu ştiu, răspunse Dude. Când am plecat, a rămas în şanţ. Căruţa s'a răsturnat peste el şi l-a strivit. Avea ochii deschişi, dar nu l-am putut face să rostească o vorbă. Părea mort.

— Negrii fac ce fac şi ţi se vâră sub maşină. N'ai ce-i face.

Soarele apusese de peste o jumătate de oră şi umezeala rece a primelor nopţi de primăvară cuprindea pământul. Bunica intrase să se culce. Ada se sui pe prispă, strângându-şi braţele de piept, ca să se încălzească şi Bessie intră şi ea în casă.

Dude şi cu Jeeter rămaseră lângă automobil, până ce se făcu prea întuneric ca să-l mai zărească. Atunci intrară şi ei.

In curând, la orizont, licărirea focurilor de iarbă începu a lumina cerul şi mirosul de fum de pin se răspândi în aerul umed al serii. In toate direcţiile ardeau focuri. Unele ardeau de o săptămână, ba chiar mai mult. Altele fuseseră aprinse în cursul după amiezii.

Primăvara, fermierii dădeau foc pe întinsul întregului lor ogor. Spuneau că focul distruge gârgăriţele. Aşa explicau ei arderea păduricelor şi câmpurilor, când erau întrebaţi de ce se încăpăţânează să dea foc la pini tineri, sau la arbori buni de tăiat Dar adevărata cauză era că din timpuri străvechi, la venirea primăverii, se dădea foc la pădurici şi câmpuri şi ei socotiau că n'are rost să schimbe obiceiuri de o viaţă întreagă. Li se părea că e la fel de trebuincios să dai foc la păduri şi câmpuri, cât să răspândeşti guano pe câmp. Dacă, în loc să-şi ardă lemnul, în loc să-l prefacă în cenuşe, l-ar fi tăiat în scânduri sau butuci, ar fi putut avea ceva de vândut. Focul nu stârpia gârgăriţele. Vara era totdeauna nevoie să stropească bumbacul cu pucioasă. Dar, de când ştiau, se dăduse foc primăvara pământului şi ei făceau la fel, pentru simplul motiv că şi părinţii lor o făcuseră. Jeeter

dădea totdeauna foc pământului său, deşi nu mai avea nici un fel de motiv să o facă. Nu mai cultiva nimic. Deaceea, pe câmpul lui creşteau doar buruieni şi stejar negru. Buruienile apăreau din nou în fiecare an, Cât despre stejarii negri, focul cel mai dogorâtor nu i-ar fi putut mistui.

In casă, femeile rămaseră pe întuneric, aşteptându-i pe Jeeter şi Dude. Bunica se şi culcase învelită în păturile ei zdrenţuite. Ellie May rătăcia printre buruieni şi nu se întorsese încă. Bessie şi cu Ada aşteptau aşezate pe pat.

Cele trei paturi fuseseră totdeauna îndestulătoare pentru Lesteri, chiar când erau opt-nouă în casă. Doar câteodată, vara, unii dintre ei se culcau pe o saltea întinsă pe jos, dar iarna îşi ţineau mai cald unul altuia în pat. Acum, când toţi copiii plecaseră, în afară de Dude şi de Ellie May, aveau loc cât era nevoe pentru toţi. Bessie avea o casă a ei, cu trei odăi, pe ultima dună, lângă fluviu. Dar acoperişul putrezise, şindrila fusese smulsă de vânt şi cum ploua, totul se uda în cele trei încăperi.

Uneori, în mijlocul nopţii, când isbucnia deodată o furtună, Bessie se deştepta cu patul umplut de apă. Toate hainele ei erau leoarcă şi prin acoperiş ploaia cădea cu găleata. Ii spusese Adei că nu mai vrea să stea în casa ei, până când nu va putea să repare acoperişul. Casa, cu pământul dimprejur, aparţinea căpitanului John Harmon. El nu mai venia niciodată pe drumul tutunului şi nu-şi repara clădirile. Ii spusese lui Jeeter şi lui Bessie şi la toţi cei care trăiau pe drumul tutunului că pot rămâne în case, până ce se vor prăbuşi şi că el n'o să le ceară nicio-

dată vreun gologan pentru chirie. Ei pricepuseră cum stau lucrurile. Căpitanul John nu va repara nici acoperişurile, nici prispele, nici fundalele putrede, nimic. De casele se vor prăbuşi, spusese el, va fi spre nenorocul lor. Dar dacă rămân în picioare, atunci Jeeter, Bessie şi toţi ceilalţi pot locui în ele cât timp vor.

Jeeter şi Dude se întoarseră în casă, poticnindu-se în beznă. Aveau o lampă, dar nu cumpăraseră petrol toată iarna. Lesterii se culcau cum se făcea întuneric, în afară de zilele de vară, când era destul de cald ca să se culce pe prispă. Se sculau în zori. Prin urmare n'aveau nevoie de petrol.

Jeeter se aşeză pe pat, alături de Ada şi-şi trase ghetele butucănoase. Ele căzură pe duşumea, ca nişte cărămizi, aruncate dela un metru înălţime.

— Ne-am oprit la fiecare casă şi am coborît de fiecare dată să facem o mică vizită. Unii oameni doriau o rugăciune, alţii nu. Nouă nu ne păsa prea mult, pentru că Dude şi cu mine eram prea aţâţaţi de plimbare. Unii m'au întrebat de unde am luat banii să cumpăr automobilul nou şi de ce m'am măritat cu Dude. Le-am spus-o. Le-am spus că răposatul mi-a lăsat opt sute de dolari şi le-am spus că m'am măritat cu Dude, ca să fac din el un predicator. Sigur că nu m'am măritat numai pentru asta, dar ştiam că dacă le răspund aşa, nu mă mai întreabă altceva.

— Nu te-au vorbit de rău, soră Bessie? întrebă Jeeter. Unii vorbesc urât de sărmanii ca noi!

— De! Au fost câţiva care au spus câte ceva de măritişul meu. Spuneau că Dude e prea tânăr ca

să se însoare cu o femeie de vârsta mea, dar cum începeau să vorbească aşa, noi ne suiam din nou în automobilul cel nou şi porniam. Mulţi au spus că e păcat şi ruşine să iau banii bărbatului meu, ca să cumpăr un automobil nou şi să mă mărit cu un băiat de vârsta lui Dude, dar în timp ce ei vorbiau, noi porniserăm. Aşa-i, Dude?

Dude nu răspunse.

— Mi se pare că Dude a aţipit, spuse Jeeter. Drumul dus şi întors până la Mc Coy nu e un fleac.

Ada se aşeză în capul oaselor.

— Scoate-ţi salopeta, Jeeter, spuse ea cu mânie. N'am mai văzut asemenea lucru. Ştii bine că nu vreau să te culci în pat cu pantalonii ăştia murdari. Trebue să-ţi spun asta în fiecare zi. Murdăreşti patul, de ţi se face scârbă. Ar trebui să ştii că nu vreau să murdăreşti patul.

— Şi astă noapte e tare frig, spuse Jeeter. Nu pot să mă încălzesc, când nu mă culc cu salopeta pe mine. Nu pot să fac niciodată cum îmi place mie. Nu strică la nimic să dormi cu salopeta.

— Eşti singurul bărbat pe care-l ştiu să vrea să se culce cu salopeta. Altul ca tine nu se mai găseşte.

Jeeter nu răspunse. Se dădu jos din pat, îşi scoase salopeta şi o agăţă de marginea patului. Când se vârî din nou sub pătură, dărdâia de frig.

La celălalt capăt al camerei, se auzia cum Bessie merge în ciorapi şi se pregăteşte să se culce. Rămăsese cu pantofii în picioare, până în momentul când se desbrăcase.

Jeeter scoase capul de sub pătură, şi încercă să zărească prin besna din cameră.

— Ştii, Bessie, spuse el, parcă mă simt mai bine, aşa cum eram înainte să mă îmbolnăvesc, la gândul că o evanghelistă doarme la mine acasă. Imi face mare plăcere, când te văd locuind aici.

— E drept că sunt evanghelistă, răspunse Bessie, dar în toate celelalte privinţe, nu mă deosebesc deloc de alte femei. Tu ştii asta, Jeeter, nu-i aşa?

Jeeter se ridică într'un cot şi holbă ochii, în nădejdea să poată zări prin întunerec celălalt capăt al camerei.

— Nădăjduiesc că n'o să pleci prea curând, spuse el. Aş fi tare mulţumit, Bessie, dacă ai vrea să dormi tot timpul aici.

Ada îi dădu, din toate puterile, o lovitură de cot în coaste şi el recăzu pe pat, scoţând un geamăt de durere.

O auziră pe Bessie cum se suie în pat. Salteaua de paie foşni şi patul trozni, când ea se lungi în el şi întinse picioarele. Rămase liniştită câteva minute, apoi începu să caute cu mâinile spre cealaltă parte a patului. Sub apăsarea braţelor sale, salteaua foşnea din ce în ce mai tare.

Deodată, ea se ridică şi dădu la o parte pătura.

Unde e Dude? întrebă ea furioasă, cu glasul înăbuşit si răguşit. Dude, unde eşti?

In cameră se lăsă o tăcere grea. Ada se ridicase şi Jeeter, dintr'o săritură, se aşeză pe marginea patului.

Salteaua lui Bessie mai trozni puţin, apoi în

pe duşumea. Jeeter nu vorbia şi nu se mişca. Pândia cel mai mic sunet din casă.

— Dude..., ei, Dude! striga Bessie în mijlocul camerei, mergând pe pipăite dela un pat la altul. Unde eşti, Dude? De ce nu-mi răspunzi? Să nu cumva să te ascunzi, Dude!

— Ce s'a întâmplat, Bessie? întrebă Jeeter.

— Dude nu e în pat. Nu-l găsesc nicăieri.

Jeeter întinse mâna spre salopeta lui şi sări în picioare. Incepu să scotociască prin buzunare, căutând chibrituri, găsi unul şi, aplecându-se, îl frecă de duşumea.

Flacăra chibritului scoase la iveală pe cei care se aflau în cameră. Erau cu toţii, afară de Ellie May şi de Dude. Bessie stătea la câţiva paşi de Jeeter, care o privia cât îi era cu putinţă. Ea îşi apăra ochii de lumină.

Cum o zări pe Bessie, Ada se sculă şi se aşeză lângă Jeeter.

Pune-ţi numaidecât salopeta, îi porunci ea lui Jeeter, Nu ştiu ce veţi fi având în cap voi doi, dar vă pândesc eu. Pune-ţi numaidecât salopeta. Dacă e evanghelistă, nu înseamnă că trebue să stea în faţa ta în halul ăsta.

Jeeter şovăi şi chibritul îi arse între degete. Işi vârî picioarele în salopetă. Işi petrecu una dintre bretele şi căută în buzunar alt chibrit.

Bessie rămăsese în faţa lui Jeeter, dar după ce aprinse chibritul, alergă la patul bunicii. Trase pătura şi-l văzu pe Dude dormind dus. Bătrâna se trezise şi dârdâia în rochia ei găurită.

Jeeter îl scutură pe Dude, ca să-l trezească şi-l împinse pe duşumea. Ada îl trase de braţ.

— Ce te-a apucat că nu vrei să te culci cu Bessie? întrebă Jeeter, scuturându-l puternic de guler.

Dude se uita împrejur, clipind din ochi. Nu putea vedea nimic, din cauza luminii chibritului.

— Ce-aveţi cu mine? întrebă el, frecându-se la ochi.

— Bietul Dude, nici nu ştia în ce pat se culcă, spuse drăgostos sora Bessie. Era atât de oboşit şi-i era atât de somn, că nici nu s'a mai uitat în ce pat se culcă, nu-i aşa, Dude?

— Dude, nu trebue să te porţi aşa, spuse Jeeter. Când eşti însurat trebue să fii cu ochii deschişi. Bessie a fost foarte supărată, când nu te-a găsit în pat.

Ada se culcă înapoi şi Jeeter deasemeni. Nu-şi mai scoase salopeta şi Ada adormi fără să bage de seamă.

Ellie May intră în casă după câteva clipe şi se culcă lângă bunica. Nimeni nu-i spuse o vorbă.

Bunica fusese trează toată vremea, dar nimeni nu-i vorbise şi ea nici nu încercase să-i spună lui Bessie că Dude e culcat lângă dânsa. Nu i se spunea niciodată nimic, în afară doar să plece, ori să înceteze de a mânca din pâine sau carne.

Bessie şi Dude se întoarseră la paturile lor şi se culcară. Sora Bessie încercă să vorbească ceva cu Dude, dar el era obosit şi somnoros. Nu-i răspunse. Foşnetul saltelei continuă o mare parte din noapte.

XV.

Jeeter bău a treia ceaşcă de cicoare şi tuşi, să-şi cureţe gâtlejul. Dude ieşise din bucătărie şi se dusese în curte. Sora Bessie se pieptăna pe prispă, în spatele casei. Jeeter coborî scările şi se sprijini de puţ.

— Ar fi o afacere bună, dacă aş putea duce azi o încărcătură de lemne la Augusta, spuse el. Dude şi cu mine am tăiat o grămadă de lemne şi sunt gata de dus. Dacă le-am pune în automobilul nou, n'ar trebui multă vreme ca să-l ducem la oraş, aşa-i Bessie?

Ea sfârşi cu pieptănatul, îşi înfipse în păr vreo şase ace şi pieptenele ei împodobit cu bucăţi de sticlă, apoi merse împreună cu Jeeter la automobil.

— Poate că ar încăpea ceva lemne în el, spuse Bessie. Dar nu prea e loc în spate.

— Nici în al meu nu e mai mult loc şi tot am dus cu el destule lemne. Automobilele noastre sunt cam la fel, numai că al tău e nou, nouţ, ca să zic aşa.

Dude puse contactul şi dădu drumul motorului. Motorul funcţiona fără cusur. Huruitul

care îl neliniştise pe Dude în ajun, dispăruse. Claxonă de mai multe ori, uitându-se la Jeeter cu un zâmbet.

— Aş avea chef să merg la Augusta, spuse Bessie. Dude şi cu mine avem de gând să mergem ieri, dar ne-am răsgândit şi ne-am dus la Mc Coy.

— Nu e nevoie de multă vreme ca să încarci lemne în spatele maşinii, spuse Jeeter. Am putea să plecăm numaidecât. Dude, ia-o cu maşina pe câmp, până la grămada de lemne de colo, pe care am tăiat-o săptămâna trecută. Mă duc să aduc sârmă, să le legăm bine de maşină. Aşa n'o să mai alunece.

Bessie se sui alături de Dude şi se îndreptară spre pădurricea de stejari, de după câmpul de bumbac. In timpul anilor trecuţi, câmpul fusese acoperit de buruieni, înalte de un metru şi jumătate. Odinioară, aici fusese unul dintre cele mai rodnice câmpuri de tutun ale fermei.

Brazdele dela ultima recoltă rămăseseră adânci pe câmp şi pe măsură ce automobilul lua viteză hârtoapele îi sdruncinau pe Bessie şi pe Dude atât de brusc şi de des, încât nici nu puteau rămâne aşezaţi. Dude se agăţase de volan şi se ţinea mai bine ca Bessie. Aceasta sălta ca o minge, de câte ori automobilul trecea dela o brazdă la alta şi de fiecare dată, se lovia cu capul de capotă. Făcuseră aproape trei sute de metri şi ajunseseră la marginea pădurricii, acolo unde se găsia grămada de lemne, când, deodată, automobilul se opri, într'o hărmălaie de lucruri sfărâmate. Dude fu proectată de volan, iar Bessie, aruncată înainte, se lovi cu capul de parbriz.

Acolo unde capul ei se ciocnise de sticlă, se formaseră sute de crăpături, în formă de stea, ca o pânză umedă de paianjen. Totuşi, nu se desprinse nici o ţăndără.

Parbrizul era intact. Bessie nu înţelegea ce se întâmplase.

Doamne Sfinte, strigă Bessie, liberându-se din poziţia neplăcută în care se afla, trântită de podeaua maşinii, ce-am mai făcut, Dude?

— Mi se pare că am dat peste o buturugă. Uitasem că mai sunt trunchiuri uscate printre buruieni. Cu buruienile astea, care s'au vârît peste tot, nu puteam vedea nimic.

Se dădură amândoi jos şi se duseră să se uite în faţa maşinii. Ii oprise o buturugă de peste jumătate metru înălţime.

Buturuga de pin negricios, ascunsă după o perdea de buruieni înalte, se înălţa drept în faţa osiei. Era pe jumătate putredă şi dacă miezul ei n'ar fi fost încă tare, automobilul ar fi strivit-o şi ar fi trecut mai departe, fără piedici. Osia nu era strâmbată prea tare. In clipa accidentului, maşina nu mergea cu mai mult de douăzeci de kilometri şi această viteză nu era în stare să o strice prea rău.

Roţile erau împinse puţin înainte, dar în afară de asta nu se vedea nimic grav. Automobilul era tot ca nou.

In clipa aceea, Jeeter se ivi, ţinând în mână un ghem de sârmă ruginită, pe care-l găsise în pod.

Nu fu nevoie să i se explice ce se întâmplase, pentru că el putea vedea ca şi dânşii, că osia

se lovise de trunchiu şi că roţile erau proectate înainte cu câţiva centimetri.

— Nu pare mare lucru, spuse el. Poate că nu-i nimic. Trebue să ducem neapărat azi nişte lemne la Augusta, pentru că nu mai avem în casă nici făină, nici cicoare.

Bessie îl privi pe Dude, cum pune motorul în mişcare şi se îndepărtează cu maşina de trunchiu, mergând înapoi. El ocoli trunchiul şi străbătu cu precauţie cei câţiva metri, care îl despărţiau de grămada de stejar negru. Jeeter începu să adune bucăţi de lemne şi să le asvârle ca pe nişte bolovani, în spatele maşinii.

— Cred că ar fi mai bine să dăm jos capota, spuse Dude. N'o să încapă mare lucru, dacă îi lăsăm capota aşa.

Incepu să desfacă şuruburile care ţineau capota de parbriz, în timp ce Jeeter şi cu Bessie continuau să arunce bucăţile de stejar pe scaunele din spate.

— Mi se pare că n'o s'o putem lua pe Ada. Nu e loc pentru ea, spuse Jeeter. O să-i pară rău, când o să ne vadă plecând la Augusta fără ea. Ultima oară când m'am dus cu maşina în oraş, ea cu Ellie May au fost furioase foc, dar n'a slujit la nimic, fiindcă aveam nevoie de tot locul, pentru lemne.

— Oricum, eu n'o să rămân acasă, spuse Bessie. Nu las să plece fără mine. N'o să mă puteţi lăsa aici.

— Plec şi eu, spuse Dude. Nu mă sileşte nimeni să stau aici. Eu o să conduc.

Dăduse jos capota şi încerca s'o aşeze. O îndoise aproape toată, dar o parte tot mai

atârna până la nivelul osiei din spate. In cele din urmă, o lăsă să atârne.

— Nici eu n'o să stau acasă, spuse Jeeter. Mergem să vindem lemnele mele. Plec cel dintâiu.

Jeeter şi cu Dude tăiaseră lemnele în lungimi deosebite, atunci când, cu o săptămână înainte, stătuseră o după amiază întreagă să pregătească încărcătura. Unele aveau doar vreo treizeci de centimetri, dar cele mai multe aveau între unul şi doi metri. De fapt, lungimea lor era cea a stejarilor mărunţi, aşa cum îi doborîse securea, la înălţimea solului. După ce arborele era doborît, Jecter îi reteza ramurile cu securea. După care arborele era gata să fie transportat. Stejarul acesta negru depăşia arareori statura unui om. Era o varietate pitică, care-şi folosia seva pentru a-şi întări fibrele lemnului, în loc să le desvolte în straturi succesive, cum se întâmplă cu ceilalţi arbori. Lemnele aveau cam cinci-şase centimetri diametru, erau tari şi fibroase, ca nişte bucăţi de cablu, sau nişte mici tuburi.

Dură aproape o jumătate de oră, până să aşeze atâtea lemne, cât încăpea în spatele maşinei. Apoi, Jeeter, ca să nu piardă buturugile pe drum, se apucă să le lege cu sârmă. Capetele lemnelor earu aşezate în toate direcţiile. De fiecare parte a maşinii ca şi în spate, unele ieşiau în afară cu aproape un metru. Altele se înfipseseră în bancheta capitonată şi erau singurele ce nu mai trebuiau legate. De câte ori Jeeter încerca să lege sârma de mânerul portierelor, sârma se rupea. Atunci trebuia să se oprească şi să unească cele două capete, răsucindu-le până ce legătura devenia solidă. Fu nevoie de peste două

ore ca să încarce lemnele şi să le lege de maşină şi cu toate acestea, cum atingeai automobilul sau te sprijineai de el, cădeau multe bucăţi.

După ce lemnele fură încărcate, Dude o luă înapoi pe câmp, spre casă. Nu mergea mai repede ca un om pe jos şi totuşi, lemnul continua să cadă. Jeeter şi cu Bessie umblau în urma maşinii şi strângeau bucăţile, ca să le aducă acasă.

Când ajunseră, găsiră în curte pe Ada şi pe Ellie May. Bunica pândia de după un pom, să vadă ce au de gând să facă. Ada se înfipse în faţa maşinii, căutând cu privirea un loc să se aşeze. Bunica se ghemui după colţul casei, de unde scotea numai capul.

— Unde să mă aşez? spuse Ada. Nu prea văd să fie loc, cu lemnele astea.

Jeeter aşteptă câtăva vreme, nădăjduind că Bessie îi va răspunde Adei. Când văzu că ea nu suflă o vorbă, Jeeter se urcă în automobil şi se aşeză lângă Dude.

— Nu e loc pentru tine, spuse el.

— De ce nu e loc pentru mine, dacă tu şi cu Dude şi cu desfrânata asta aveţi loc?

— Sora Bessie nu e o desfrânată, spuse Jeeter. Câtuşi de puţin. E evanghelistă.

O fi evanghelistă, da' tot desfrânată e. Asta o face şi mai stricată. Aşa e. Nu se mai află o stricată mai mare ca muierea asta.

— De ce vorbeşti aşa de Bessie? întrebă Jeeter.

— Astă noaptea se plimba prin odaie în pielea goală. Dacă nu te-aşi fi silit să-ţi îmbraci salopeta, ştiu eu ce-ar fi făcut. E o stricată.

— Haida de, spuse Jeeter. Ada, n'ar trebui

să vorbeşti aşa de Bessie. E evanghelistă şi mai e şi măritată cu Dude.

— Asta nu schimbă nimic. Tot o desfrânată rămâne. Toată vremea dă târcoale bărbaţilor. Nu stă niciodată acasă, să-şi vadă de gospodărie ca mine. Se învârteşte împrejurul bărbaţilor pentru că e o stricată. Când începe să predice, predică numai pentru bărbaţi. Pe femei nici nu le bagă în seamă.

— Eu n'am nimic cu sora Bessie. E evanghelistă şi ce face, Domnul o pune să facă. El o învaţă cum să se poarte.

— Ada e supărată că m'am măritat cu Dude şi că stau la voi, spuse Bessie lui Jeeter. Nu-i place că stau în odaia voastră.

— Să-ţi ţii pliscul, Ada, spuse Jeeter. Hai să plecăm. Trebue să vând azi încărcătura de lemne la Augusta.

Dude dădu drumul motorului şi Bessie se aşeză lângă Jeeter. Abia era loc pentru toţi trei.

Ada se repezi spre ei şi încercă să sară pe scara maşinii; dar Dude mări viteza şi ea trebui să renunţe. Când Dude învârti deodată volanul, ca să iasă din curte şi s'o ia pe drumul tutunului, fu cât pe-aci ca roata dinapoi să strivească piciorul Adei. Ea îi înjură furioasă, dar automobilul pornise atât de repede, că ar fi fost zadarnic să fugă după ei, în speranţa să-i oprească. Ada se întoarse în curte şi rămase în picioare, lângă Ellie May, cu ochii aţintiţi la norul de praf, care le împiedica să zărească maşina. Bunica ieşi din colţul său şi luându-şi sacul, se îndreaptă spre pădure, să adune vreascuri. Foamea începuse s'o chinuiască, deşi băuse

o ceaşcă de cicoare cu vre-o două-trei ore înainte.

Când se apropiară de răscrucea unde trebuiau să părăsească drumul tutunului şi s'o ia pe şoseaua naţională, ce ducea la Augusta, Dude încetini. Dar nu încetini destul şi forţa centrifugă împinse încărcătura într'o parte, iar tot vârful grămezii se răsturnă în drum.

Jeeter şi Dude se munciră un ceas întreg să pună lemnele la loc. Bessie îi ajută pe cât putea şi încărcătura fu din nou gata de legat. Jeeter se duse peste câmp, până la o colibă de negri, de unde împrumută două frânghii. Se întoarse şi asvârlind frânghia deasupra lemnelor, o legă sdravăn la cele două capete.

— Ei! Acuma cred că afurisitul ăsta de stejar negru o să ţină, spuse el. Nu mai există ceva atât de folositor ca sârma şi frânghiile. Când le potriveşti pe amândouă, nu se găseşte altceva mai bun pe lume. Dacă-mi dai puţină sârmă şi puţină frânghie, pot să fac orice cu ea.

Porniră din nou şi pe drumul spre Augusta, măriră viteza. Oraşul era acum doar la vreo patruzeci de kilometri.

Dude conducea, negreşit, foarte bine. De câte ori întâlnia un automobil, se dădea la o parte la timp, la marginea drumului. Abia dacă de două-trei ori fu cât pe-aci să nimerească drept în alte maşini. Era atât de absorbit să claxoneze încât uita să ţie dreapta. Se gândia doar în ultima clipă. Cele mai multe dintre maşinile pe care le întâlnia, îi lăsau jumătate din drum la auzul sunetelor claxonului.

Jeeter nu putea vorbi, pentru că, mai tot timpul, avea suflarea tăiată. Viteza îl înspăimânta atât

de tare, încât nu putea răspunde la întrebările lui Bessie. Ea privia drept înainte, cu o înfăţişare întunecată, mândră de automobilul său dar muncită de gândul că fermierii şi negrii pe care-i vedeau pe câmpurile dela marginea drumului, ar putea crede că automobilul era al lui Jeeter, sau al lui Dude.

Dela amiază, până la unu, străbătuseră jumătatea drumului. Augusta era doar la vre-o cincisprezece kilometri şi ajungând în vârful ultimului deal, ar fi putut zări oraşul jos în vale, lângă fluviul mare, cu apa mocirloasă.

Această ultimă coastă, pe care trebuiau s'o urce era foarte lungă. Avea vre-o trei kilometri, dela pârâul care curgea jos, până la staţia de benzină din vârf. Ajunsă la jumătatea urcuşului, maşina încetini atât de tare, încât nu mergea cu mai mult de câţiva kilometri pe oră. Apa fierbea în motor şi în radiator şi vaporii ţâşniau până peste parbriz. Motorul făcea şi el zarvă mare. S'ar fi spus că trozneşte, ca cel al automobilului vechiu al lui Jeeter, dar mai aspru, mai tare.

— Ce s'a întâmplat? întrebă Bessie, aplecându-se peste portieră şi uitându-se împrejurul ei

Se vede că s'a încălzit motorul la urcuş spuse Dude. Nu văd ce poate fi altceva.

Mai merseră astfel vreo sută de metri, apoi maşina se opri. Motorul cală şi aburii ieşiră din ţevi, şuerând ca pistoanele trenurilor de marfă, dela magazia cu cărbuni.

Jeeter sări jos şi împinse un bolovan sub una din roţile dinapoi, fără să-i mai lase vreme lui Dude să pună frâna. Automobilul încetă de a aluneca îndărăt.

Ce e Dude? întrebă Bessie din nou. S'a rupt ceva?

Cred că s'a încălzit numai, răspunse Dude.

El nici nu încercă să coboare. Rămase aşezat, strângând volanul în mâni şi scuturându-l la dreapta şi la stânga. Apoi începu să claxoneze din nou.

— Aşa n'o să pornim, Dude, se supără Jeeter. O să strici blestematul ăla de claxon, dacă tot apeşi toată vremea. De ce nu te dai jos, să vezi ce e de făcut?

Mai multe automobile trecură pe lângă ei în viteză. Unele urcau, altele coborau, dar nici unul nu încetini, nici nu opri ca să le vină într'ajutor.

In spatele lor, o altă maşină urca greu dealul. Se apropia foarte încet, în prima viteză şi aburii ţâşniau din ea ca din automobilul nou al lui Bessie. In timp ce trecea pe lângă ei, câţiva negri se aplecară în afară şi se uitară la automobilul în pană.

Unul dintre ei i se adresă lui Jeeter.

— Ce are automobilul vostru, albilor? Pare că nu mai vrea să meargă.

Ei, fir'ar a dracului de treabă, mormăi Jeeter furios. Cum îţi spune, negrule? De unde vii?

— Venim din ţinutul Burke. De ce mă întrebi asta?

Mai înainte ca Jeeter să fi putut răspunde, automobilul negrilor era la mai mult de o sută de metri şi câştiga în viteză. Dacă Jeeter ar fi putut să-i oprească, le-ar fi cerut să tragă după ei automobilul lui Bessie.

Dude dădu drumul motorului şi ambreiă. Jeeter

şi cu Bessie abia avură vreme să sară pe scară, căci Dude accelera. Motorul se răcise şi mergeau acum mai repede ca automobilul negrilor. Ajunseseră maşina din faţă şi se pregătiau s'o întreacă, dar, deodată, motorul începu să pocnească şi mai tare şi se văzură din nou în pană.

— N'am mai văzut un asemenea automobil, spuse Jeeter. Nici n'am vreme să mă obişnuiesc cu ce face, aşa e de schimbăcios.

De astă dată, se opriseră în vârful dealului. Dude se pregătia să lase automobilul să coboare singur la vale, dar Jeeter, zărind staţia de benzină, spuse lui Dude să aştepte puţin.

— Mă duc să iau apă, să punem înăuntru, Trecu drumul şi intră în garaj. După câteva minute, ieşi cu o găleată de apă în mână. Proprietarul staţiei de benzină îl întovărăşia.

In vreme ce Jeeter deşuruba dopul dela radiator, celălalt desfăcea capota, ca să măsoare uleiul.

— Ştiţi ce e? spuse el. N'aveţi nici un pic de uleiu în maşină. Toate cuzinetele voastre sunt arse. Veniţi de departe?

Jecter îi spuse că locuiesc lângă Fuller, aproape de drumul tutunului.

Aţi şi stricat automobilul ăsta nou, zise el. Nu pot suferi să văd maşini distruse aşa, de către oameni care nu se pricep.

— Automobilul dumitale e paradit de tot, cu coană. O să-i trebuiască mai bine de şapte litri de uleiu, ca să pornească din nou. Vreţi să umplu?

— Cât o să coste?

— Un dolar şi jumătate.

— N'aşi fi vrut să mai cheltuiesc alţi bani pe automobilul ăsta.

— Cum vreţi, dar dacă nu-i puneţi uleiu, nu mai poate să meargă. Mi se pare că, dela început, nu aveaţi deajuns.

— Am doar doi dolari, spuse ea. Socotiam să cumpărăm cu ei benzină.

— Dude şi cu mine n'avem nimic, zise Jeeter. Dar după ce vând lemnele, poate să am un dolar.

— Atunci, pune uleiul, spuse Bessie. Nu vreau să mi se strice automobilul nou.

— E gata stricat, cucoană, spuse omul, dar trebue să-i puneţi uleiu, dacă vreţi să mergeţi până la Augusta şi să vă întoarceţi la Fuller

Aşteptară până ce turnă uleiul şi apoi Bessie îi dădu banii. Ea băgase hârtiile în batistă şi dură câteva minute până ce desfăcu nodurile foarte strânse.

Dude dădu drumul motorului, şi porniră încet pe platoul din vârful dealului. Urmă apoi coborîşul lung spre Augusta. Când ajunseră jos, maşina mergea ca şi când ar fi fost tot nouă dar motorul făcea mai mult zgomot decât cel al lui Jeeter. Cuzinetele şi bilele aveau atât de mult joc, încât se auzea cum zăngănesc, atunci când automobilul cobora cu mai mult de treizeci de kilometri pe oră.

XVI.

De trei ore, Jeeter încerca să-şi vândă lemnele. Se părea că nimeni din Augusta nu are nevoie de ele. In unele case, unde încercase i se spusese la început că vor să cumpere lemne, dar după ce întrebaseră de preţ, începuseră să devină bănuitori. Jeeter spunea că cere numai un dolar. Atunci îl întrebau dacă la preţul acesta scăzut vinde lemne de pin tăiat. El era nevoit să explice că vinde stejar negru şi că nici măcar nu era tăiat în bucăţi, care să poată fi folosite în maşinile de gătit. După aceasta, îi închideau numai decât uşa în nas şi trebuia să încerce din nou la casa următoare.

Pe la şase seara, lemnele rămăseseră îngrămădite în spatele maşinii şi nici un cumpărător nu se arătase. Cu o încercare desnădăjduită, Jeeter începu să oprească oamenii pe stradă şi să le ofere lemnele pentru cincizeci de cenţi, dar bărbaţii şi femeile aruncau o privire la stejarul negru şi se îndepărtau, convinşi că era vorba de o farsă. Nimeni n'ar fi fost atât de nerod să cumpere stejar negru, când lemnul de

pin arde mult mai bine şi se poate folosi mai uşor.

— Nu ştiu ce-o să facem, spuse Jeeter lui Bessie. Curând va fi prea târziu să ne mai întoarcem acasă şi oamenii nu vor lemne. Altădată n'aveam nici o greutate să le vând.

Dude spuse că i-e foame şi că ar vrea să se ducă undeva să mănânce. Sora Bessie avea o jumătate de dolar. Jeeter n'avea nici un ban. Dude n'avea, fireşte, nici el nimic.

Jeeter socotise să-şi vândă lemnele pe un dolar, să cumpere carne şi făină şi să le aducă acasă Dar acum nu mai ştia ce să facă. Se întoarse spre Bessie ca să se sfătuiască cu ea.

— Mai bine să ne întoarcem la Fuller, spuse ea. Am bani pentru zece litri de benzină. Ar trebui să ne ajungă.

— Nu mâncăm ceva? întrebă Dude. Am burta uscată ca o scrumbie.

— Am putea să mai vindem altceva, spuse Jeeter, uitându-se la automobil. Numai că nu nu prea ştiu ce-am putea vinde.

— N'o să vindem automobilul meu, răspunse repede Bessie. Ieri mai era nou de tot. Nu las să-l vindeţi.

Jeeter cercetă cu atenţie maşina, dela un capăt la celălalt.

— Nici nu m'am gândit să fac asemenea lucru. Dar, uite, Bessie, am putea să vindem, cum s'ar zice, o bucăţică.

El se învârti în jurul maşinii şi apucă anvelopa şi roata de schimb. Le scuturâ violent.

— Stă să cadă, spuse el. N'o să strice maşinii tale noui, aşa-i Bessie?

— Mi se pare că n'avem altceva de făcut, rosti Bessie rar. Cauciucul şi roata asta nu folosesc la nimic. Nu putem merge decât pe patru roate şi-mi pare risipă să avem cinci.

Ocoliră blocul de case până ce găsiră un garaj. Jeeter intră să facă târgul. Un om ieşi în curând, desfăcu roata şi o rostogoli pe uşa garajului.

Jeeter trecu strada cu pas vioiu. Avea în mână câteva hârtii verzi. Le numără, una câte una, în faţa lui Bessie şi lui Dude.

— Oricum, tot avem noroc! spuse el.

— Cât ţi-a dat? întrebă Bessie.

— Mi-a spus că trei dolari e mai mult decât deajuns şi mie mi s'au părut bani buni. Ia uitaţi-vă! Nu-s frumoase şi noui. La Fuller, toţi banii pe care i-am văzut vreodată păreau totdeauna gata să se rupă în bucăţi atât erau de jerpeliţi. Aici, la Augusta oamenii au hârtii frumoase.

Se opriră apoi la o băcănie. Jeeter se dădu jos şi cumpără o pungă mare cu biscuiţi şi un kilogram de brânză de Olanda. Se întoarse la maşină şi dădu pachetele lui Bessie şi lui Dude. Işi tăiară fiecare câteva bucăţi de brânză şi îşi umplură gurile cu biscuiţi.

— Mănâncă, Bessie, spunea Jeeter. Ia cât vrei. Bagă mâna în pungă şi ia cât poţi. Dacă nu iei tu mai întâiu, cât îţi trebue, Dude o să înfulece tot.

Jeeter se simţea foarte vesel. Nu-şi mai aducea aminte să mai fi fost vreodată la Augusta şi să fi mâncat atunci când avea poftă. Ii zâmbea lui Bessie şi lui Dude şi făcea semn cu mâna

oamenilor care treceau pe stradă. Când trecea câte o femeie, îşi scotea pălăria şi se înclina.

— Frumos oraş e Augusta, spuse el. Toţi oamenii ăştia sunt ca şi noi. Sunt bogaţi, dar nu-i nimica. Azi mi-e dragă toată lumea.

— Acuma unde mergem? întrebă Bessie.

— E un loc unde putem dormi, deasupra băcăniei, spuse Jeeter. Să ne culcăm acolo azi noapte şi mâine dimineaţă îmi vând lemnele. Nu credeţi şi voi că asta ar trebui să facem?

Ideia îi plăcea lui Dude, dar Bessie şovăia. I se părea că ar costa prea scump să petreacă o noapte la hotel.

— Poate că ne cer prea scump, spuse ea. Du-te mai întâiu şi vezi cât costă.

Jeeter înghiţi nişte biscuiţi şi brânză şi sui scara hotelului. Deasupra uşii, o firmă mică, slab luminată, purta scris „hotel".

Se întoarse după cinci minute.

— Putem dormi acolo pentru cincizeci de cenţi de fiecare, spuse el. E lume multă şi au numai o cameră liberă, dar ne-o dau nouă, dacă vrem. Eu aşi avea poftă. Tu, nu, Bessie? N'am mai petrecut niciodată o noapte la hotel.

Intre timp, Bessie, se aprinsese şi ea la gândul să petreacă o noapte întreagă la un hotel în oraş şi când Jeeter o anunţă că va costa cincizeci de cenţi de fiecare, se arătă gata să urce şi ea.

— Ţine bine banii, Jeeter, spuse ea. Sunt o grămadă de bani. Vezi să nu ţi se strecoare printre degete.

Suiră scara strâmtă şi intrară într'o săliţă prăfuită. Era hallul hotelului. O masă şi vreo

şase scaune cu speteaza dreaptă împodobiau această sală, abia luminată. Omul care administra hotelul, îi conduse la masă şi le spuse să-şi scrie numele în registru. Jeeter îl lămuri că trebue să pună cruciuliţe.

— Cum îţi spune? întrebă el.

— Jeeter.

— Jeeter şi mai cum?

— Jeeter Lester, de colo, de lângă Fuller.

— Cum îi spune tânărului?

— Pe Dude îl cheamă Dude, numele lui e ca al meu,

— Dude Lester?

— Chiar aşa.

— Şi pe dânsa cum o cheamă?

Bessie îi aruncă un zâmbet, iar el îi privi picioarele. Ea îşi scoase înainte umărul stâng şi lăsă capul în jos. Omul o mai cercetă odată cu privirea.

— O cheamă Doamna Dude, spuse Jeeter.

Omul se uită la Dude, apoi la Bessie şi zâmbi. Ii puse să ia tocul în mână, în vreme ce însemna cruciuliţele în dreptul numelui lor.

Jeeter îi dădu banii şi el îi călăuzi pe o altă scară la etajul al doilea. Coridorul era întunecos. Camerele, întunecoase şi ele, miroseau a loc neaerisit. Deschise o uşă şi le spuse să intre.

— Aici o să dormim? întrebă Jeeter.

— Aici. Numai camera asta o mai am. Astă seară e plin la noi.

— E tare frumos, spuse Jeeter. Nici nu-mi trecea prin minte că e atât de frumos pe la hoteluri. Dacă m'ar vedea Lov acum!

In cameră se găsia un singur pat. Era larg şi înalt.

— Cred că o să ne putem înghesui în patul ăsta, spuse Jeeter. Eu o să mă culc la mijloc.

— E mai mult loc decât vă trebue, spuse omul, dar poate că o să vă mai pot face rost de un pat, pentru unul dintre voi.

Ieşi şi închise uşa.

Jeeter se aşeză pe pat şi îşi descălţă bocancii. Plini de praf, ei căzură cu sgomot puternic pe duşumeaua goală. Dude se aşeză pe un scaun şi privi prin cameră, zidurile, tavanul. Tencuiala galbenă se cojise pe-alocuri. Atârnau bucăţi, gata să cadă la cea dintâiu atingere.

— Mai bine am face să ne culcăm, spuse Jecter. Nu văd de ce să rămânem aşezaţi.

Îşi agăţă pălăria sa neagră de tăblia patului şi se lungi pe el. Bessie, îşi desfăcea părul în faţa oglinzii, deasupra mesei de toaletă.

— Acum ar trebui să mă vadă Ada, spuse Jeeter. E întâia oară, de când mă ştiu, că petrec o noapte la hotel. Pun rămăşag că Ada o să creadă că mint, când o să-i povestesc.

— N'are rost să te culci cu Bessie şi cu mine, spuse Dude. N'ai decât să te culci pe jos.

— Ia gândeşte-te, Dude, nu cumva nu vrei să mă laşi fără somn o noapte întreagă? Bessie vrea, aşa-i, Bessie?

Se auzi o bătaie în uşe şi mai înainte ca ei să fi putut răspunde, omul intră.

— Cum ai spus că te cheamă? întrebă el pe Bessie şi rămase tot timpul foarte aproape de ea.

— Doamna Dude... spuse Jeeter. Ţi-am mai spus odată.

— Ştiu, dar care e numele mic? Ştii ce vreau să spun, numele de fată.

Bessie se acoperi cu rochia, înainte de a răspunde.

— Bessie, spuse ea. De ce mă întrebi?

— Bine, Bessie, Asta-i tot ce voiam să ştiu.

El ieşi, închizând uşa.

— Oamenii ăştia dela oraş au purtări ciudate, spuse Jeeter. Niciodată nu ştii la ce să te aştepţi dela ei.

Dude îşi scoase ghetele şi haina şi aşteptă ca Bessie să se culce. Ea se aşezase pe jos, ca să-şi scoată ciorapii şi pantofii.

Jeeter se ridică în capul oaselor şi aştepta şi el ca Bessie să sfârşească. Aproape de ei, o uşe se închise cu atâta putere, încât una din bucăţile de tencuială căzu de pe tavan pe jos şi pe pat.

Deodată, cineva bătu din nou la uşe şi intră fără a aştepta răspuns. De astă dată, era un om pe care nu-l mai văzuseră încă.

— Vino puţin pe coridor, Bessie, spuse el.

Aşteptă afară, până ce Bessie se sculă şi se apropie de uşe.

— Eu? întrebă ea. Ce ai cu mine?

— Vino aici, Bessie, în camera asta. In a voastră staţi prea îngrămădiţi.

— Or fi găsit alt pat, spuse Jecter. Se vede că or fi băgat de seamă că au mai multe paturi decât credeau.

El şi cu Dude o priviră pe Bessie cum îşi adună îmbrăcămintea şi iese din cameră. Ea ţinea

într'o mână rochia, pantofii şi ciorapii, în cealaltă pălăria. După ce se închise uşa, casa se cufundă din nou în tăcere.

— Oamenii ăştia dela oraş au obiceiuri ciudate, aşa-i Dude? spuse Jeeter întorcându-se pe o parte şi închizând ochii. Nu sunt ca ăia de pe la noi, dela Fuller.

— De ce nu te-ai dus să te culci tu în celălalt pat? întrebă Dude. De ce a chemat-o tocmai pe Bessie?

— Cu oamenii ăştia dela oraş nu poţi să ştii. Au obiceiuri atât de ciudate că fac de multe ori lucruri, de nu le înţelegi de fel.

Amândoui rămaseră treji încă o jumătate de oră, dar nici unul dintre ei nu vorbi. Lumina tot mai ardea, însă ei nu încercară măcar să o stingă.

Duşumeaua din coridor trozni şi Bessie intră cu hainele în mână.

— Ce-i Bessie, nu-ţi place patul ce ţi l-au găsit? întrebă Jeeter, ridicându-se din pat. De ce te-ai întors?

— Nu ştiu, dar mi se pare că am nimerit din greşală în alt pat, spuse ea. Oricum, mai era cineva înăuntru.

Dude îşi freca ochii, orbit de lumina electrică. El o privi pe Bessie.

— Negreşit că Bessie e o evanghelistă frumoasă, aşa-i? spuse Jeeter, uitându-se la ea.

— Nici n'am mai avut vreme să mă mai îmbrac, urmă ea. A trebuit să plec numaidecât.

— Omul ăla trebuia să ştie dela început ce face. N'are nicio noimă să pui pe oameni să-şi schimbe noaptea patul! Ar trebui să lase pe

oameni în patul lor, şi să putem dormi.

— De! Oamenii sunt ciudaţi într'un hotel. Spun multe tare ciudate şi fac multe tare ciudate... N'am mai văzut asemenea lucru. Imi pare bine că am rămas aici, pentrucă nu m'am plictisit deloc astă noapte. E mare deosebire faţă de drumul tutunului.

O nouă bătaie în uşe şi un om o deschise. O privi pe Bessie şi-i făcu semn să vie la uşe.

— Vino 'ncoa, Bessie, spuse el. E o cameră pentru tine, la capătul celălalt al coridorului.

El aşteptă lângă uşa întredeschisă.

— Am fost adineaori în altă cameră. Era un bărbat în pat.

— Nu-i nimic. Ai un pat la capătul coridorului. Haidem. O să-ţi arăt drumul.

— Fir'ar a dracului de treabă, spuse Jeeter. N'am mai văzut niciodată aşa ceva. O s'o istovească pe sărmana Bessie, tot punând-o să alerge toată noaptea dela un pat la altul. Pare-mi-se că niciodată n'o să mai calc în hotelul ăsta. Nu poţi să dormi în tihnă.

Bessie îşi strânse hainele şi ieşi. Uşa se închise şi ei o auziră cum se îndepărtează pe coridor, împreună cu omul.

— Eu socotesc că acuma ea o fi având ce-i trebue şi că n'o să mai trebuiască să schimbe patul. Oricum, n'o să mai stau de veghe ca să văd dacă-i aşa.

Dude adormi şi el după câteva minute.

In zori, Jeeter se sculă şi se îmbrăcă. Dude se sculă după câteva minute. O aşteptară pe Bessie

o jumătate de ceas, stând amândoi aşezaţi în cameră. In cele din urmă, Jeeter se ridică şi ducându-se la uşe, se uită pe coridor, în amândouă direcţiile.

— Cred că o să trebuiască s'o căutăm pe sora Bessie, spuse el. Poate că s'a rătăcit şi că nu mai poate găsi camera noastră. Azi noapte era beznă şi aici, la oraş, lucrurile îşi schimbă înfăţişarea ziua.

Deschiseră uşa şi merseră până la capătul coridorului. Toate uşile erau închise şi Jeeter nu ştia pe care s'o deschidă. Primele două, pe care le deschise, erau goale, dar următoarea nu. Apăsă clanţa şi intră. In pat dormiau două persoane, dar femeia nu era Bessie. Jeeter se dădu înapoi şi încercă în camera următoare. Nici aici uşa nu era încuiată şi Jeeter trebui să străbată toată camera şi să privească faţa femeii, pentru a se asigura că nu e Bessie. Nu o găsiră nici în celelalte camere în care intrară şi Jeeter nu ştia ce să mai facă. In ultima odaie pe care o cercetară, nu se afla decât un pat de o singură persoană şi în clipa în care Jeeter era pe cale să închidă uşa, femeia deschise ochii şi se ridică. Jeeter o privia fără a şti ce să facă. Când femeia se trezi pe deplin, zâmbi şi-l chemă.

— Ce vrei cu mine? îngână Jeeter.

— Ce cauţi aici? întrebă ea.

— O caut pe Bessie şi pare-mi-se că trebue s'o caut în altă parte. Dacă mai stau mult aici şi te privesc, sunt în stare să-mi pierd minţile.

Ea îl chemă înapoi, dar el îi întoarse spatele şi o luă la fugă. Dude îl ajunse.

— Ei, fir'ar a naibii de treabă, Dude, spuse

Jeeter. N'am văzut niciodată în viaţa mea atâtea fete frumoase. Hotelul e plin cu femei. Negreşit că dacă mai rămân mult aici, intru în păcat. Trebuie să ieşim de aici fără zăbavă.

Lângă capătul de jos al scării, îl văzură pe omul care le închiriase camera în ajun. Citia ziarul.

— Suntem gata de plecare, spuse Jeeter, dar nu putem găsi pe sora Bessie.

— Femeia care era cu voi ieri seara?

— Chiar aşa. O cheamă sora Bessie.

— Mă duc să v'o aduc, spuse el, îndreptându-se spre scară. Dar ce-are la nas? Aseară n'am observat, dar am văzut azi dimineaţă. Mă trec fiori, prin spate, când mă uit la ea.

— Aşa s'a născut, spuse Jeeter. Faţa lui Bessie nu e plăcută la vedere, dar are o fire bună. Dude o ştie, pentru că e însurat cu ea.

— Are nasul cel mai pocit pe care l-am văzut vreodată, spuse omul, urcând treptele. Pentru ultima dată mă mai las păcălit aşa, pe întuneric.

După vreo cinci minute, el coborî din nou, împreună cu Bessie. Omul mergea înainte, Bessie îl urma.

In stradă, unde lăsaseră maşina, Jeeter găsi punga cu biscuiţi şi brânza şi începu să înfulece cu lăcomie. Dude îşi umplu pumnul cu biscuiţi şi-i vârî în gură. Câteva case mai departe era o bodegă. Intrară să bea ceva.

— Nu prea arăţi să fi dormit mult azi noapte, spuse Jeeter. N'ai putut dormi, Bessie?

Ea căscă şi-şi frecă obrajii cu palmele. Se îmbrăcase în grabă şi nu se pieptănase. Părul îi atârna în mănunchiuri încolăcite pe faţă.

— Se vede că hotelul era plin azi noapte, spuse ea. Din vreme în vreme, cineva venia să mă cheme şi mă ducea în altă cameră. In toate odăile unde am fost, mai era cineva în pat. Parcă nimeni nu ştia unde e patul meu. Işi petreceau timpul spunându-mi să mă duc să mă culc într'altul. N'am putut dormi. Doar o oră, spre dimineaţă, Mulţi bărbaţi mai trag la hotelul ăsta.

Ieşiră din bodegă, Se suiră în automobil şi o luară spre cartierele elegante ale oraşului. Bessie căsca şi încerca să doarmă pe scaunul său.

Vânzarea stejarului negru nu se arătă dimineaţa mai lesnicioasă decât în ajun. Nimeni nu voia lemne, cel puţin de felul celor pe care le vindea Jeeter.

Către ora trei, erau cu toţii obosiţi de căutat cumpărător.

Sora Bessie voia să se întoarcă şi Jeeter deasemeni. Bessie era somnoroasă şi ostenită. Jeeter începea să înjure, oridecâteori vedea trecând pe cineva. Părerea sa despre locuitorii din Augusta era şi mai rea decât fusese înainte de această călătorie. Blestema fiecare dolar din oraş.

Dude avea zor să se întoarcă, spre a putea claxona la fiecare răscruce.

Bessie cumpără benzină şi Jeeter plăti cu banii care-i rămăseseră. Motorul nu le mai dădu de lucru şi merseră vreo douăzeci de kilometri cu viteză destul de bună.

— Ia să oprim puţin, spuse Jeeter.

Dude opri, fără a spune o vorbă şi toţi trei se dădură jos, Jeeter începu să desfacă frânghia şi sârma cu care erau legate lemnele.

— Ce mai vrei să faci? întrebă Bessie, văzându-l că aruncă bucăţile de lemn.

— Vreau să arunc toată pacostea asta şi să-i dau foc, spuse el. Poartă nenoroc să duci ceva la oraş şi să-l aduci înapoi acasă. Nu e bine să faci asemenea lucru. O să le asvârl pe toate afară.

Dude şi cu Bessie îl ajutară şi în câteva minute, lemnele erau îngrămădite în şanţ, dealungul drumului.

— Da' nici n'am de gând să las pe cineva să se folosească de ele, spuse Jeeter. Dacă bogătaşii din Augusta nu vor să-mi cumpere lemnele n'o să le las aici, ca să vină şi să le ia fără bani.

El adună un braţ de frunze uscate, le vârî sub lemne şi le dădu foc. Frunzele începură să ardă şi un nor de fum se înălţă în aer. Jeeter aţâţă flacăra, cu pălăria şi aşteptă ca lemnul să ia foc şi să fie mistuit.

— Drumul ăsta la Augusta n'a fost cu noroc, spuse el. Niciodată nu mi-a mers atât de prost. In alte dăţi, tot vindeam până la urmă lemnele cu câteceva, măcar cu douăzeci şi cinci de cenţi. Dar de astă dată, s'ar fi zis că nu le vrea nimeni nici fără bani.

— Eu o să mă mai duc într'o zi să mai dorm la hotelul ăsta, spuse Bessie chicotind. Ce-am mai petrecut azi noapte. Astea câteva ore mi-au făcut mare bine. Fără îndoială că oamenii ăia ştiu cum să se poarte cu cucoanele.

Aşteptară să ardă lemnele, ca să se poată întoarce acasă. Frunzele se prefăcuseră în scrum şi flacăra se stinsese. Stejarul nu voia să ia foc.

Jecter strânse o grămadă mai mare de frunze,

le dădu foc şi începu să arunce câte o bucată de lemn. Focul luci voios timp de câteva minute, apoi se stinse, sub greutatea stejarului verde.

Jeeter privia cu tristeţe. Nu ştia ce să facă să dea foc lemnului. Atunci, Dude scoase puţină benzină din rezervor şi o turnă peste grămada de lemne. O flacără enormă, de patru-cinci metri, se înălţă în văzduh. Dar ea se stinse peste puţină vreme, lăsând în şanţ o grămadă de lemne înegrite.

— De, mi se pare că nu-i mai pot face nimic stejarului ăsta afurisit, spuse Jeeter, urcându-se înapoi în maşină. Se vede că nu mă pot scăpa de lemnul ăsta păcătos. Nu pot să-l vând, nu pot să-l ard. Pare-mi-se că diavolul s'a vârît în el.

Porniră din nou, stârnind un vârtej de praf gălbui şi în curând se apropiară de drumul tutunului. Dude conducea încet, prin nisipul gros şi alb şi claxona tot timpul.

XVII.

După întoarcerea dela Augusta, Jeeter plănui o călătorie cu automobilul până în districtul Burke, ca să-l vadă pe Tom. După cum auzise dela mai mulţi oameni, care îl văzuseră, Tom era proprietarul unei întreprinderi înfloritoare de traverse de cale ferată. Cei care avusesră treburi prin apropierea şantierului, îi povestiseră lui Jeeter, îndată ce se întorseseră la Fuller, că n'au cunoscut vreodată pe cineva care să câştige atâţia bani ca Tom. Jeeter era aproape tot atât de mândru de Tom cât şi de Dude.

Altceva nu se ştia despre Tom Lester. Deacea Jeeter voia să meargă să-l vadă. Mai întâiu voia să afle exact câţi bani câştigă şi apoi să-i ceară o sumă săptămânală.

Nici Bessie cu Dude n'aveau de gând să stea liniştiţi acasă, cât timp automobilul lor putea merge. Drumul la Augusta nu le răcise entuziasmul pentru automobil, după cum nu-l răcise pe cel al lui Jeeter. Osia strâmbată, parbrizul spart, lacul de pe caroserie scrijelit, găurile din perne, roata şi cauciucul de schimb vândute, toate acestea erau doar lucruri care se întâmplă

la o maşină. Aripa strivită şi arcul din spate rupt, micşoraseră cu mult grija pe care toţi o purtau automobilului. De altfel, după primul lor accident, când Dude dăduse peste căruţă, lângă Mc Coy şi ucisese pe negru, tot ce se mai putea întâmpla automobilului nu mai avea vreo însemnătate.

A doua zi dimineaţă, Jeeter spuse — ca şi cum i-ar fi trecut întâmplător prin minte — că i-ar plăcea să se ducă să-l vadă pe Tom, în districtul Burke.

Dude, care era pe cale să umple radiatorul cu apă, se opri să vadă ce spune Bessie. Ea tăcu şi Dude luă iar găleata şi umplu radiatorul, până ce apa curse afară. Jeeter se îndepărtă ca să-i lase lui Bessie vreme de gândire. Se duse spre locul din dosul casei, ca şi cum ar fi vrut să stea deoparte până ce ea se hotărăşte dacă vrea să plece sau nu. Totuşi, Jeeter rămase destul de aproape ca să poată supraveghia automobilul. Bessie era în stare de orice, când el nu băga de seamă şi nu voia să-i vadă plecând fără el.

— Urcă-te repede şi s'o ştergem, şopti Bessie agitată, împingându-l pe Dude spre maşină. Să ne grăbim, până nu ne vede tatăl tău.

Jeeter, în picioare lângă puţ, privia pe deasupra buruienilor. Nu-i trecea prin minte că plănuiesc să plece fără el.

Când îl auzi pe Dude dând drumul la motor, se repezi în spre automobil. Dar Dude avusese vreme să ambreieze şi automobilul străbătu curtea ca o săgeată, în direcţia drumului tutunului.

El întoarse la maximum roţile din faţă, înconjură arborii şi trecu şanţul fără să încetinească. Totul durase o clipă şi Jeeter nu avusese vreme să alerge după ei. In picioare, el îi privia cum se îndepărtează.

— Ei, drăcie, aşa treabă n'am mai văzut! Nu ştiu de ce vor să scape de mine. M'am purtat totdeauna cu Bessie cu cinste şi omenie. Când îmbătrâneşti, tinerii îşi închipuie că nu-ţi mai place să te plimbi cu maşina. Se duc singuri şi te lasă acasă.

Rămase uitându-se la ei, până ce se pierdură în zare. De pe prispă, Ada şi Ellie May priviau cum se depărtează automobilul. Veniseră în pragul uşii, cum auziseră uruitul motorului. Amândouă ar fi vrut să se plimbe şi ele, dar nici nu fuseseră lăsate să se urce în automobilul cel nou.

Jeeter duse un scaun pe prispă şi se aşeză, aşteptându-i să se întoarcă. Rămase toată dimineaţa ursuz şi tăcut. La ora mesei, când Ada îi spuse să vină în bucătărie ca să mănânce biscuiţi şi brânză, Jeeter nu se mişcă de pe scaun. Ada intră înapoi în casă, fără a stărui. Aveau atât de puţin de mâncare, încât ea era foarte mulţumită că nu vine. Brânza şi biscuiţii pe care-i adusese dela Augusta, abia ajungeau pentru o persoană, două şi fiindcă el nu voia să plece de pe prispă, ea şi cu Ellie May vor avea mai mult de mâncare. Cât despre bunica, nu avea însemnătate. O să i se dea fărâmiturile de brânză şi biscuiţi, după ce vor fi sfârşit ceilalţi de mâncat. Jeeter mânca totdeauna atât de repede, încât ceilalţi n'aveau deloc vreme să-şi ia partea cuvenită. Jeeter mânca, de parcă de fiecare dată

ar fi fost ultimul prilej când mai poate pune ceva în gură.

Ada şi cu Ellie May se aşezară la masă şi-l lăsară singur pe Jeeter.

Mai târziu, după masă, când Bessie şi Dude se întoarseră, Jeeter continua să-i aştepte pe prispă. Când îi zări sosind, se sculă şi merse după automobil, până la locul unde îl ţineau de obiceiu, lângă vatra din curte. Era tot furios, dar pentru moment nu se mai gândea la supărarea lui. Ardea de nerăbdare să afle dacă îl văzuseră pe Tom.

— L-aţi văzut pe Tom? întrebă el pe Bessie. Ce făcea? Mi-a trimis ceva bani?

Ada ieşi să asculte. Bunica îşi reluă locul obişnuit de după pom şi ascultă, cu ochii înviorăţi de curiozitate. Ellie May se apropie mai tare.

— Tom nu mai e ca altădată, pe vremea când îl cunoşteam mai bine, spuse Bessie, clătinând din cap. Nu ştiu ce i s'a întâmplat.

— Cum aşa? întrebă Jeeter. Ce-a făcut?... ce-a spus? Unde sunt banii pe care mi i-a trimis?

— Tom nu ţi-a trimis bani. Şi mi se pare că nu vrea să te ajute. Tom e un băiat rău.

— Ar fi trebuit să mă luaţi cu voi, Bessie, spuse Jeeter. Îl cunosc pe Tom mai bine decât mă cunosc pe mine. A fost totdeauna copilul meu cel mai drag. Ceilalţi se supărau mereu pe mine. Dar Tom niciodată. Era un băiat bun, în tinereţe.

Bessie îl asculta pe Jeeter vorbind, dar nu voia să mai pomenească despre faptul că au ple-

cat fără el. Era un lucru terminat. Făcuseră drumul şi se întorseseră.

De ce nu m'aţi luat cu voi la Tom?

— Tom lucrează cu vreo sută de boi, spuse Dude. Fusese foarte impresionat de numărul boilor pe care-i întrebuinţa fratele său pe şantierul de traverse. Nici nu-mi trecea prin gând că există atâţia boi prin locurile astea.

— Când a spus Tom că vine să mă vadă? întrebă Jeeter.

— Tom a spus că nu se mai întoarce niciodată aici. Mi-a zis să vă spun că rămâne unde se găseşte.

— Nu se potriveşte cu Tom să spună asemenea lucruri, spuse Jeeter scuturând din cap. Poate că are atâta treabă că nu poate lipsi.

— Nu e asta, spuse Bessie. Tom a vorbit chiar aşa cum ţi-a spus Dude. A spus că nu se mai întoarce niciodată pe aici. Nu vrea.

— Nu se potriveşte cu Tom să vorbească aşa. Tom şi cu mine ne-am împăcat totdeauna bine în toate privinţele. N'am avut niciodată ceartă unul cu altul, cum aveam mereu cu ceilalţi copii. Ei asvârleau cu pietre în mine şi mă loviau cu bâtul, dar Tom nu făcea asta niciodată. Era totdeauna de treabă, pe când stătea cu noi. Nu înţeleg de ce să se fi schimbat acum şi să ajungă ca ceilalţi.

— I-am spus în ce sărăcie vă aflaţi, tu cu maică-sa, urmă Bessie. I-am spus că, de cele mai multe ori, n'aveţi în casă nici făină nici carne şi că nu mai puteţi lucra pământul şi scoate recolte şi Tom a răspuns că n'ai decât să te

duci cu Ada la azilul de bătrâni şi să rămâi acolo.

— N'ar fi trebuit să spui lui Tom că n'am de gând să mai lucrez pământul. Anul ăsta o să scot o recoltă frumoasă de bumbac, dacă-mi fac rost de seminte şi de guano. Celelalte pe care le-ai spus sunt adevărate. Mai toată vremea crăpăm de foame. Nu-i o minciună.

— Oricum, aşa a răspuns. A spus să vă duceţi la azil şi să rămâneţi acolo.

— Nu se potriveşte deloc cu Tom să vorbească aşa. Pentru întâia dată îmi spune Tom asemenea lucru. Nu înţeleg de ce vrea să mă duc la azil cu maică-sa. Mi se pare că ar face mai bine să-mi trimită ceva bani. Sunt tată-său.

— Eu socot că lui Tom nu-i pasă de asta, spuse Bessie. Se gândeşte numai la sine.

— Dacă aş fi mai tânăr! N'aş cere nimănui nimic, nici chiar băiatului meu. Dar Tom nu mai e acelaşi. Credeam că o să-mi trimită ceva bani, mie şi bătrânei sale mame.

— Şi pe urmă, Tom a spus că poţi să te duci dracului, spuse Dude lui Jeeter.

Bessie făcu o săritură înainte. Ea îl apucă pe Dude de gât şi-l scutură atât de tare, încât s'ar fi părut că o să i se desprindă capul şi o să cadă la pământ. Il scutură până ce el isbuti să-i scape din mână.

— Nu trebuia să-i spui asta lui Jeeter, strigă ea. E foarte rău să vorbeşti aşa. Nu cunosc alt păcat mai mare. Diavolul încearcă să te smulgă dela mine şi să te împiedice să ajungi predicator.

— Ei drăcia dracului, urlă Dude. Era să mă strângi de gât! N'am spus eu asta... Tom a

spus-o. Astea au fost cuvintele lui, nu ale mele. De ce sări pe mine? Nu ţi-am făcut nimic.

— Doamne Isuse! exclamă Bessie. N'o să ajungi niciodată predicator dacă vorbeşti aşa. Mi-ai făgăduit să nu mai înjuri. De ce nu te ţii de cuvânt?

— N'o să mai fac, spuse Dude cu căinţă. Işi amintise că automobilul era al ei. Nu spuneam nici acum, dacă nu mă durea gâtul.

Jeeter se învârtia împrejurul automobilului, căutând să se liniştească de pe urma celor ce auzise din partea lui Tom. Nu putea crede că Tom a ajuns unul dintre oamenii care le spun părinţilor să se ducă dracului. Işi dădea seama că Tom s'a schimbat mult, din vremea când trăiau împreună.

Se opri în spatele automobilului şi se uită la locul unde fusese prinsă roata de schimb, când zări o scobitură mare în caroserie. Işi aţinti privirea asupra ei, cât timp dură convorbirea dintre Dude şi Bessie.

— Dacă înjuri aşa, n'o să poţi predica duminica viitoare, spunea ea. Oamenilor cum se cade nu le place ca Domnul să le trimită predicile Sale prin nişte predicatori care înjură.

— N'o să mai fac. N'o să mai înjur niciodată.

Jeeter le făcu semn să vină lângă el, în spatele maşinii. Le arătă caroseria scrijilită. In mijloc era o scobitură lungă de vre-o douăzeci de centimetri, care împărţia caroseria în două părţi aproape egale.

— Cine v'a făcut asta? întrebă el, arătând cu degetul.

— Mergeam înapoi, ca să ieşim de pe şantier

şi ne-am lovit de un pin înalt, răspunse Bessie, şovăind puţin. Nu ştiu cum de s'a întâmplat. Parcă toate se potrivesc să-mi strice automobilul nou. Nu mai seamănă deloc cum era când am plătit pe el opt sute de dolari la Fuller, la începutul săptămânei astea.

Dude trecu mâna peste locul ciocnit. Bucăţile de lac uscat se împrăştiară în nisipul alb. Încercă, frecând locul, să facă să pară scobitura mai mică.

— Da' tot merge bine? întrebă Jeeter. S'a lovit numai la caroserie. Tot merge bine, nu-i aşa?

— Cred că da, spuse Bessie, dar face larmă mare când coboară... şi când urcă, deasemeni.

Ada se apropie şi se uită la spatele lovit al maşinii. Il frecă, până ce sgârie şi mai tare lacul. Bucăţele căzură în nisip, la picioarele ei.

— Cum arată Tom acum? întrebă Ada pe Bessie. Trebue să se fi schimbat, de atâta vreme.

— Seamănă mult cu Jeeter, spuse Bessie. Nu mai seamănă cu tine.

— De! murmură Ada. Era o vreme când aş fi spus tocmai dimpotrivă.

Jeeter se uită întâiu la Ada, apoi la Bessie. Nu înţelegea cele spuse de Ada.

— Ce-a spus Tom când a aflat că te-ai măritat cu Dude? întrebă Jeeter.

— N'a spus multe. Mi se pare că nu prea s'a sinchisit.

— Tom a spus că atunci când a cunoscut-o pe Bessie, era o târfă de jumătate de dolar, spuse Dude. I-a spus în faţă şi ea n'a răspuns nimic. Pare-mi-se că el ştia ce spune, pentru că Bessie nu l-a făcut de mincinos.

Sora Bessie îl apucă din nou pe Dude de gat şi reîncepu să-l scuture cu putere. Jeeter şi Ada se uitau la ei. Ellie May auzise totul, dar nu se apropiase.

Dude se desprinse mai repede ca întâia dată. Incepea să înveţe cum să scape.

Fir'ai a dracului! strigă el, lovind-o cu pumnul drept în faţă. N'ai de gând să mă laşi în pace.

— Dude, spuse drăgăstos Bessie. Mi-ai făgăduit să nu mai înjuri. Oamenilor de treabă nu le place să audă o predică rostită de un predicator care înjură.

Dude înălţă din umeri şi se depărtă. Incepea să fie obosit de chipul în care Bessie săria asupra lui, de câte ori spunea ceva ce nu-i plăcea ei.

— Când începe Dude să predice? întrebă Jeeter.

— O să ţie o predică scurtă dumineca viitoare în sala şcolii. Am şi început să-l învăţ ce trebue să spună.

— Eu socot că ar trebui să ştie singur, spuse Jeeter. E nevoie să-l înveţi tot, aşa-i? Nu ştie nimic?

Ei, nu e aşa obişnuit să predice ca mine. Eu îi zic ce are de spus şi el le învaţă. N'o să-i trebuiască multă vreme şi o să ştie singur, iar atunci n'o să mai fie nevoie să-l învăţ. Răposatul bărbatu meu mi-a spus într'o sâmbătă seara cum trebue să predic şi a doua zi, m'am dus la şcoală şi am predicat trei ceasuri în şir. Nu e greu, dacă te-ai deprins. Dude mi-a şi

spus despre ce o să vorbească Duminică. Acuma ştie ce-o să spună, când va sosi clipa.

— Despre ce predică duminecă?

— Despre oamenii care poartă cămăşi negre.

— Cămăşi negre? Pentru ce?

— Intreabă-l pe el. Ştie.

— Cât îmi dau eu cu socoteala, ăsta nu-i un subiect de predică. Intâia dată aud vorbindu-se de asta.

— N'ai decât să vii duminecă la şcoală la predică. O să aflii despre ce e vorba.

— O să predice pentru cămăşile negre sau împotriva lor.

— Impotriva lor.

— De ce, soră Bessie?

— Nu e treaba mea să-ţi vorbesc de predicile lui Dude. N'ai decât să vii să-l auzi la şcoală. Predicatorilor nu le place să se povestească dinainte cele ce vor să le spună. Dacă s'ar face aşa, n'ar mai veni nimeni să-i asculte.

— Poate că nu m'oiu fi pricepând prea mult la predică, dar n'am mai auzit vorbindu-se ca cineva să fi predicat despre oamenii care poartă cămăşi negre... împotriva cămăşilor negre. N'am văzut vreodată oameni cu cămăşi negre.

— Se cuvine ca predicatorii să predice împotriva a ceva. N'ar folosi la nimic să predice pentru ceva. Trebue să fie întotdeauna împotriva a ceva.

— Nu m'am gândit până acum aşa, spuse Jeeter, dar se vede că e un grăunte de adevăr în ce spui. Totuşi, ia te uită, de pildă, Dumnezeu şi raiul... N'ai predica împotriva lor, aşa-i, soră Bessie?

— Predicatorii buni nu vorbesc de Dumnezeu şi de rai şi de asemenea lucruri. Ei vorbesc totdeauna de ceva cum e iadul şi diavolul. Şi la lucrurile astea, trebue să fii împotriva lor. Un predicator nu trage folos dacă vorbeşte pentru Bunul Dumnezeu. Trebue să predice împotriva diavolului şi a tot ce e rău şi vinovat. Asta le place oamenilor să audă: le place să li se vorbească de lucruri urâte.

— Negreşit că ştii să câştigi pe oameni, soră Bessie, spuse Jeeter. Bunul Dumnezeu trebue să fie tare mândru că are o evanghelistă ca tine Numai că nu ştiu ce-o să creadă el de Dude Mai ales, când o să înceapă să predice împotriva oamenilor cu cămaşe neagră. Nu cred să se afle aşa ceva prin ţară.

Jeeter se aplecă şi pipăi partea lovită a caroseriei. Sgârie cu unghia subrafaţa lucioasă, până ce aproape tot lacul se fărâmă şi căzu jos.

— Ia sfârşeşte de stricat maşina mea, spuse Bessie. N'aveţi pic de minte? Tot sgâriind, Ada şi cu tine i-aţi luat aproape toată vopseaua.

— Bessie, nu cumva vorbeşti în glumă? Nu stric nimic maşinii, mai rău decât era stricată înainte.

— Oricum, să nu mai pui mâna pe ea.

Jecter se depărtă şi se rezemă de colţul casei O privia ţintă pe Bessie, fără a spune nimic.

— De când v'am lăsat să puneţi mâna pe automobilul meu, s'a stricat aproape de tot. Ar fi trebuit să am mai multă minte şi să nu vă las să vă atingeţi de el, spuse Bessie. L-ai încărcat cu bucăţi de stejar, ca să le duci

la Augusta şi ai găurit toate pernele din spate.

— N'o să mă mai iei niciodată cu maşina? întrebă Jeeter, stând în picioare, lângă colţul casei.

— Sigur că nu! N'o să te mai plimbi niciodată cu automobilul meu nou. De aia n'am vrut să vii cu noi la Tom, azi dimineaţă. Nu vreau să te mai apropii de el.

— Fir'ar a dracului să fie, dacă aşa ţi-e gândul, să faci bunătatea şi să pleci de aici. — El se legăna când pe un picior, când pe altul şi trăgea de scândurile putrede din spatele lui. — Tot nu-mi place să te văd pe-aici.

Bessie nu ştia ce să spună. Il căută din ochi pe Dude, dar nu-l putu vedea nicăieri.

— Vrei să mă goneşti?

— Am şi început. Ţi-am spus odată s'o ştergi de pe pământul meu!

— Pământul nu-i al tău. E al căpitanului John. El e proprietarul.

— E pământul Lesterilor. Căpitanul John n'are mai mult drept pe pământul ăsta, decât pe oricare altul. Bogătaşii din Augusta pot veni să ne ia tot ce avem, dar pământul meu nu pot să-l ia. Fir'ar a dracului să fie de treabă, taică-meu l-a stăpânit şi tată-său l-a stăpânit înaintea lui. Tare-aşi vrea să văd cine o să mă împiedice să te dau afară... Hai, şterge-o!

— Dude şi cu mine n'avem unde să mergem. Acoeprişul casei mele e putrezit de tot.

— Nu-mi pasă. Să te duci unde vrei, treaba ta, dar să pleci dela mine. Dacă nu mă laşi să mă plimb cu maşina ta de câte ori mi-e poftă,

n'ai decât s'o ştergi. De altminteri, m'am săturat să mă uit la găurile din nasul tău pocit.

— Putregaiu scârbos şi bătrân! strigă Bessie, repezindu-se la el şi sgârîndu-i faţa cu unghiile. Eşti un fecior murdar de târfă, asta eşti. Aşi vrea să te trimită Dumnezeu drept în iad şi şi să te lase acolo o veşnicie.

La auzul strigătelor lui Bessie, Ada veni în fugă spre colţul casei. Când îl văzu pe Jeeter cu faţa însângerată, fu cuprinsă de o furie nestăvilită. Incepu s'o lovească pe Bessie cu pumnii şi picioarele.

Dude se ivi în goană şi se uită la bătaie, cum toţi trei se loviau şi se sgâriau cât puteau mai tare. De după un pom, Ellie May privia cu faţa râzătoare.

Bessie dădu înapoi. Ada şi Jeeter se uniseră împotriva ei şi nu le mai putea ţine piept. Ea alergă până la automobil şi sări înăuntru. Jeeter, găsind pe jos un băţ, o lovi de mai multe ori. Ada îl luă la rândul ei şi o împunse în coaste. Vârful ascuţit o înţepa mai rău decât loviturile pe care Jeeter i le dăduse în cap şi pe umeri. Urla de durere.

Ellie May şi bunica ieşiră de după pomi, ca să vadă mai bine.

Dude sări la volan şi conduse, cât putea mai repede, automobilul spre drum. Trecuse de partea sorei Bessie. Ii plăcea prea mult să conducă maşina, ca s'o lase pe Bessie să plece singură, pentru un fleac de ceartă.

Bătrâna Lester, care privise bătaia dela început, alergă prin curte, ca să se ascundă după un alt arbore, de unde putea vedea mai bine ce

se petrece. Dar tocmai pe când trecea între doi pomi, spatele maşinii o lovi, o răsturnă şi trecu peste ea.

Bessie se aplecă peste portieră, ameninţând cu pumnul şi strâmbându-se la Jeeter şi la Ada. Toţi se luară după maşină, până la drumul tutunului.

— Feciori de târfă, urla Bessie cu glasul ei cel mai ascuţit. Copii de curvă, toţi câţi sunteţi!

Ada ridică un pietroiu şi-l aruncă din toate puterile în spre maşină. Dar Bessie cu Dude se aflau la mai mulţi metri depărtare şi pietroiul Adei nu ajunse nici măcar la trei sferturi din distanţa până la ţintă. Ea ar fi trebuit să ştie, că nu e destul de puternică să asvârle pietre atât de mari. Piatra avea aproape mărimea unei rotiţe de maşină de gătit.

XVIII.

După ce praful stârnit de automobil căzu din nou pe drum, Ada cu Jeeter se întoarseră în curte. Bătrâna Lester rămăsese întinsă pe jos, cu faţa înfiptă în nisipul alb şi aspru. De după colţul casei, Ellie May privise la cele întâmplate.

— O fi murit? întrebă Ada, privindu-l pe Jeeter. Nu crâcneşte şi nu se mişcă. Cred că nu mai poate trăi cu faţa atât de strivită.

Jeeter nu-i răspunse. Era prea preocupat să-şi rumege ura împotriva lui Bessie, pentru a se mai putea gândi la altceva. Aruncă o privire asupra bătrânei şi străbătând curtea, dispăru în spatele casei. Ada se sui pe prispă şi rămase acolo câteva minute, cu ochii ţintă la bătrâna Lester. Apoi intră în casă şi închise uşa.

Bătrâna Lester încercă să se întoarcă, spre a se putea ridica şi intra în casă. Nu-şi putea mişca nici braţele, nici picioarele decât cu dureri de nesuferit şi i se părea că i s'a despicat capul în două. Automobilul o lovise atât de violent, încât nu-şi dădea seama de ce i se întâmplase. Cele două roţi din stânga trecuseră peste ea, una pe spate, alta peste cap. Nu ştia

ce i se întâmplase. Dar voia din răsputeri să se poată ridica şi să se culce pe pat. Cu o supremă sforţare, ca îşi adună toate puterile, ca să-şi ridice capul şi umerii de pe nisipul atât de aspru şi isbuti să se întoarcă. Apoi rămase nemişcată.

După ce sfârşi de băut nişte apă din puţ, Jeeter porni printre buruieni, sgâriind pământul cu vârful piciorului, ca să judece cât era de uscat. I se părea că solul e umed, tocmai cât trebue pentru arat, dar voia să se asigure, căci era convins că va putea împrumuta un catâr de undeva şi să se apuce săptămâna următoare de arat şi de semănat.

In timp ce el mergea printre buruienile care-i veniau până la mijloc, Lov alerga pe drumul tutunului, gâfâind, fără pălărie. Il strigă pe Jeeter cum intră în curte şi Jeeter ieşi în grabă dintre buruieni, ca să-l întâmpine şi să-l întrebe ce s'a întâmplat.

Lov purta salopeta lui de lucru, neagră şi murdară. Cea pe care o purta la magazie, când umplea vagonetele cu cărbuni. Işi pierduse pălăria, când o luase la fugă pe drum spre Jeeter şi nu se mai oprise ca s'o ridice. Părul lui Lov, roşu aprins, îi stătea ţepos pe creştet. De obiceiu, îi cădea pe frunte şi pe ochi.

O văzu pe bătrână întinsă în curte şi încetini fuga, ca s'o privească, dar nu zăbovi. Continuă să alerge, până ce se găsi faţă în faţă cu Jeeter.

— Ce cauţi aici la ora asta, Lov? întrebă Jeeter. De ce nu stai să lucrezi la magazie?

Câteva minute, Lov nu putu vorbi. Trebui să

aştepte până-şi regăsi suflarea. El se aşeză pe pământ. Jeeter se ghemui pe jos lângă el.

Nu erau departe de puţ. Când Lov se întâlnise cu Jeeter, Ellie May stătea lângă puţ şi bea din găleată, dar de astă dată nu fugi numaidecât. Aşteptă ca Lov să se aşeze, ca să poată auzi ce are de spus lui Jeeter.

— Ce e, Lov? întrebă Jeeter. Ce s'a întâmplat la magazie de alergi aşa?

— Pearl!... Pearl!... a plecat

— Unde a plecat? întrebă Jeeter liniştit, dezamăgit că nu află ceva mai interesant. Unde a plecat, Lov?

— A fugit la Augusta!

— La Augusta? spuse Jeeter, ridicându-se. Credeam că a plecat în pădure, pentru câtăva vreme, cum i s'a mai întâmplat. Ştii cumva de ce a fugit la Augusta?

— Nu ştiu, răspunse Lov, cred că a fugit aşa, fără pricină. Nu văd altceva. Azi dimineaţă nu i-am făcut nici un rău. Am aruncat-o doar pe pat. Mi-a scăpat din mână şi n'am mai văzut-o.

— Ce voiai să-i faci?

— Nimic. Voiam doar s'o leg cu nişte frânghii, ca să văd dacă aşa o scot la capăt. Mă gândiam că dacă o leg, o să fie nevoită să rămână pe pat. Aşi fi deslegat-o eu în curând.

— De unde ştii că a fugit la Augusta? Poate că s'a dus numai în pădure. Ţi-a spus că se duce la Augusta?

— Nu mi-a spus nimic.

— Atunci ce te face să crezi că s'a dus acolo şi nu în pădure?

— Habar n'am avut până ce nu l-am întâlnit

la magazie pe Jones Peabody şi mi-a spus că, întorcându-se dela Fuller cu un camion gol, a întâlnit-o aproape de Augusta. Mi-a spus că s'a oprit s'o întrebe unde se duce şi dacă eu ştiu că a plecat de-acasă, dar n'a vrut să-i răspundă. El spunea că Pearl părea moartă de frică. Atunci, a venit pe loc să mă înştiinţeze. Işi dădea cu socoteala că eu nu ştiu de nimic.

— Pearl e întocmai ca şi Lizzie Belle. Lizzie Bella a fugit tot aşa la Augusta. Jeeter pocni din degete şi clătină din cap. Nu ştiam unde e, până am întâlnit-o acolo, pe stradă. Am întrebat-o de ce a fugit aşa, fără să spună nimica maică-sei şi mie, dar n'a vrut deloc să-mi răspundă. Eu îmi închipuisem că a plecat undeva în pădure, dar, dela prima căutătură, mi-am dat seama că e Lizzie Belle. M'am uitat la ea. Avea o rochie frumoasă şi o pălărie, dar eu nu m'am lăsat păcălit. Ştiam că e Lizzie Belle, cu toate că n'a vrut să-mi răspundă. Lucrase toată vremea asta la o filatură, de partea cealaltă a fluviului. Atunci am aflat de ce fugise, fiindcă Ada mi-a spus. Ada mi-a spus că Lizzie Belle avea poftă să poarte o rochie frumoasă şi o pălărie şi că s'a dus să lucreze în fabrică, pentru ca să poată cumpăra câte avea poftă.

— Pearl nu mi-a spus niciodată că are poftă de o rochie frumoasă şi de o pălărie. Eu câştig un dolar pe zi la magazie şi i-aşi fi putut cumpăra rochie şi pălărie, de mi-ar fi spus că are poftă de ele. Dar Pearl nu mi-a spus niciodată nimic... N'a spus niciodată nimănui nimic. Dormia pe blestemata aia de saltea şi nu-mi răspundea niciodată, când îi ceream să facă ceva.

— Eu socot că tot ce-ai mai bun de făcut, e s'o laşi acolo unde e. Nu-i plăcea aici, pe drumul tutunului şi dacă ai aduce-o înapoi, ar fugi iar, la fel de repede. E tot ca şi Lizzie Belle, Clara şi celelalte fete ale mele. In clipa asta nu pot să-mi amintesc de toate numele lor, dar erau la fel. Toate voiau rochii la modă. Nu se mulţumiau cu stamba pe care mama lor o croia pentru ele. Nici Ada nu e mulţumită, dar n'are ce-i face. Intr'asta, micuţele semănau cu mama lor.' Pe Ada am dăscălit-o şi am făcut să-i treacă pofta să facă la fel ca ele. Nu mai îmi vorbeşte de rochii la modă şi de pălării, numai de o rochie pentru înmormântare. Tot mai vorbeşte de o rochie la modă pentru ziua morţii sale, dar n'o să aibe şi ea ştie asta. O să moară şi o să fie înmormântată în rochia galbenă pe care o poartă acum. Adei i-am făcut să-i treacă pofta de plecare, dar cu fetele n'am mai putut. Erau prea multe ca să le poată ţine în frâu un singur om. Aşa că au şters-o.

— Poate că o să se întoarcă, spuse Lov. Ce zici, Jeeter, nu crezi că s'ar putea întoarce?

— Cine... Pearl? Nu, în locul tău, nu m'aşi bizui pe asta. Lizzie Belle a fugit şi nu s'a mai întors niciodată. Şi nici celelalte nu s'au mai întors.

— Nu ştiu de ce, dar nu-mi place s'o pierd aşa. Era o fetiţă atât de drăgălaşe.. cu buclele ei lungi şi blonde, care-i atârnau pe spate. Mă gândiam că m'ar supăra că creasca şi să arate mai bătrână. Câteodată mă aşezam pe prispă şi mă uitam pe fereastră cum îşi piaptănă şi îşi perie buclele în cameră...

— Sigur că e adevărat, spuse Jeeter. Pearl avea cel mai frumos păr bălaiu pe care l-am văzut vreodată. Păcat doar că avea obiceiul prost să stea totdeauna singură, pentru că mi-ar fi plăcut să rămână pe lângă mine, acasă. Dacă şi Ada ar fi fost tot atât de frumoasă! Dar, chiar în tinereţe, Ada era atât de urîtă, că te speriai, uitându-te la ea. N'am mai văzut o femeie mai urâtă prin tot ţinutul, în afară de blestemata aia de Bessie, evanghelista. Găurile alea pocite de pe faţa ei — nu e bine pentru cineva să se uite la ele.

— Pearl se dichisea totdeauna multă vreme, aşa cum fac femeile. Incercam să-i spun mereu că nu se găseşte fată mai frumoasă ca ea prin locurile astea, dar nu voia să mă asculte. Şi pe urmă, tot stând cu ea împreună, m'am obişnuit s'o văd în fiecare zi şi nu ştiu ce să mă fac acum, când a plecat la Augusta. O să-mi lipsească mult cozile ei blonde şi faţa drăgălaşe. Şi nu ştiu să fie ceva mai frumos de privit decât ochii ei albaştri-deschis — de privit disdedimineaţă, mai înainte ca soarele să fie prea sus şi să-i lumineze prea tare. Dimineaţa era lucrul cel mai frumos pe care un om îl poate vedea. Dar şi restul zilei erau tare frumoşi şi câteodată mă aşezam şi tremuram din toate mădularele, atât de mult doriam s'o strâng bine în braţe. Socot că n'o să uit niciodată ce ochi frumoşi avea dimineaţa, tocmai la răsăritul soarelui.

— Lov, nu ţi-ar plăcea cumva s'o iei la tine pe Ellie May? propuse Jeeter. Ea n'are bărbat şi e pe cale să nu mai capete niciodată unul,

doar dacă nu ţi-ar veni ţie cheful s'o iei. Vă pipăiaţi bine voi doi, acum câteva zile, în faţa casei. N'ai avea poftă s'o iei dela capăt?

— Crezi că dacă m'aşi duce s'o caut la Augusta, ar veni cu mine înapoi acasă? spuse Lov. Crezi, Jeeter?

— Cine... Pearl? spuse Jeeter. Nu te sfătuiesc. Ţi-ai pierde vremea căutând-o, în loc să lucrezi la magazie. Cum îţi spuneam, Pearl e ca şi Lizzie Belle şi Clara şi celelalte fete. Gândul că o să poarte rochii frumoase le-a întors capul. Niciuneia nu-i plăcea stamba pe care o croia mama lor pentru ele.

— Dar, Pearl... poate să păţească ceva la Augusta...

— Lizzie Belle şi Clara au scos-o la capăt, aşa e? Nimeni nu le-a făcut nimic. Acum, ca să ne întoarcem la Ellie May, ar trebui s'o iei la tine. Ea atât aşteaptă, să meargă la tine pentru multă vreme. Şi n'o să se culce pe o saltea.

— Câteodată, când vedeam părul lung şi blond care-i atârna pe spate, mă prindea plânsul. Mă uitam atâta vreme la părul ăla frumos şi la ochii ei, că mi se făcea frică să nu înnebunesc, dacă n'o să pot pune mâna pe ea, dacă n'o să-i pot privi până'n fundul ochilor. Dar niciodată nu mă lăsa să mă apropii şi cred că de aia îmi veniau lacrimi în ochi. Niciun bărbat în tot ţinutul nu s'a simţit singur ca mine atât de multă vreme! Pearl era atât de frumoasă că, negreşit a făcut un păcat că s'a purtat aşa cum s'a purtat.

— Ei! Şi Ellie May o să trebuiască să-şi găsească pe undeva un bărbat. Nu poate să-şi petreacă toată viaţa aici. După ce Ada şi cu

mine o să murim, n'o să mai aibe cine să se îngrijească de ea. Dacă rămâne singură acasă, negrii o să vie pe aici cu zecile. Dacă rămâne singură, o să se culce negrii cu ea, peste puţină vreme.

— Ultimul dar pe care i l-am cumpărat lui Pearl a fost un şirag de mărgele verzi. I l-am dat şi ea şi l-a pus la gât şi Dumnezeu mi-e martor că asta a făcut-o cea mai frumoasă fată, de care am auzit vorbindu-se vreodată în ţară.

— Dacă ţi-ar plăcea s'o iei cu tine pe Ellie May, i-aş spune să se dichisească şi să se pregătească de plecare, spuse Jeeter.

— Poate că aş putea s'o iau pe Ellie May pentru o vreme... şi poate că nu. Incă nu ştiu ce-o să fac cu Pearl. Dacă aş putea s'o hotărăsc să se întoarcă.

— Ellie May are...

— Ellie May are o mutră pocită, spuse Lov. Nu ştiu dacă mi-ar plăcea s'o privesc toată viaţa.

— O să te obişnueşti încetul cu încetul, spuse Jeeter. Pe mine nu mă mai supără. M'am obişnuit să văd despicătura aia. Nici nu mai bag de seamă.

Lov se ridică şi se sprijini de puţ. Rămase multă vreme tăcut, cu privirea pierdută în depărtare, pe deasupra buruienilor înalte. Jeeter îl privea, curăţându-şi un băţ cu briceagul.

Ellie May se găsia atunci după un alt pom. Se strecurase pe rând pe după trunchiuri, în timp ce Lov cu Jeeter stăteau de vorbă. Isbutise să se apropie îndeajuns, ca să poată auzi ce vorbesc.

Deodată, Lov se întoarse şi o privi pe Ellie May. Ea îşi ascunse repede capul după pom,

mai înainte ca el să fi avut vreme să-i vadă faţa.

— Trebue să mă întorc la magazie, spuse el. Trenul de marfă trebue să sosească în curând şi el goleşte totdeauna toate vagonetele cu cărbuni. Trebue să fiu acolo să le umplu, înaintea sosirii trenului de călători. Cei dela tren se înfurie grozav, când găsesc vagonetele goale, pentru că atunci trenul trebue să aştepte până ce le umplu iar.

Jeeter îl întovărăşi până în drum. Nu-şi aduseră aminte de bătrâna Lester, decât atunci când o văzură culcată în nisip. Era întinsă pe pântece, cu faţa lipită de pământ, dar isbutise să se apropie puţin de casă.

— Ce i s'a întâmplat? spuse Lov.

— Dude şi cu Bessie au dat cu maşina peste ea, la plecare. Incercau să fugă, mai înainte ca să am vreme să-i ard lui Bessie încă o chelfăneală şi au trecut peste ea. Acum ştiu câte parale face evanghelista aia. N'o să mai calce pe pământul meu. S'a purtat foarte urât cu mine, în privinţa maşinii. Nu voia să mă ia cu ea.

Lov se apropie de locul unde bătrâna zăcea în nisipul alb. Nu mai sângera şi părea că nu mai suflă.

— Pare moartă, spuse el. E moartă, Jeeter?

Jeeter coborî ochii spre trupul întins pe jos, şi împinse cu vârful piciorului unul dintre braţe.

— Nu e încă ţeapănă, dar nu cred să-şi mai vie în fire. Ajută-mă s'o duc până în câmp. O să sap o groapă pentru ea.

Luară trupul de mâini şi de picioare şi îl aşezară între buruieni. Jeeter se duse să aducă o sapă din pod.

— Gândeşte-te la ce ţi-am spus cu privire la Ellie May, spuse Jeeter. O să ţi-o trimit astă-seară, tocmai la vreme să-ţi gătească masa. Ellie May n'o să se poarte cu tine ca Pearl. Ellie May n'o să se culce pe o saltea.

Lov se îndepărtă pe drumul tutunului, în direcţia magaziei cu cărbuni. Îşi târa picioarele, şi nisipul îi pătrundea în ghete. Nu întoarse capul.

Jeeter se duse pe câmp cu sapa în mână şi începu să sape o groapă, în care să-şi pună mama. Săpă în ţărână vreo zece, cincisprezece minute, apoi o strigă pe Ellie May. Ea aştepta, ascunsă după un arbore, ca Jeeter să-i spună să meargă la Lov.

— Dichiseşte-te şi du-te la Lov şi ai grije de toate lucrurile lui, spuse Jeeter, sprijinindu-se alene pe sapă. Când o să vie seara la masă, tu să-i găteşti ce-o să-ţi ceară.

Ellie May se repezi spre casă, fără să-i mai lase răgaz să-şi sfârşească explicaţiile. Nu mai putea aştepta.

El începu să sape, mări groapa.

Nu trecuseră nici cinci minute şi Ellie May ieşi din casă şi se năpusti în drum. Jeeter aruncă sapa şi fugi după ea, strigând-o.

— Să vii mâine dimineaţă, după ce pleacă Lov la lucru şi să ne aduci ceva de mâncare, auzi? urlă el. Lov câştigă la magazie un dolar pe zi şi are de mâncare mai mult decât îi trebue. Maică ta şi cu mine n'avem nimic aici. Câteodată ne e tare foame. Să nu cumva să uiţi asta.

Ellie May străbătuse curtea în fugă şi acum gonia pe drumul tutunului. Abia începuse Jeeter

să vorbească şi ea se şi afla la mai bine de o sută de metri. El ar fi vrut să-i spună să-i aducă a douJa zi dimineaţă o salopetă de-a lui Lov, împreună cu mâncarea. Dar ea părea atât de grăbită să ajungă la Lov, că nu mai voi s'o întârzie. O să se ducă încă odată a doua zi şi o să-i aducă salopeta.

XIX.

Trecuse vremea aratului. In primele două săptămâni ale lui Februarie, timpul rămăsese uscat şi pământul fărămicios. De peste şase-şapte ani nu se mai văzuse o vreme atât de bună pentru arat şi semănat. De obiceiu, pe vremea aceea, ploua tot timpul şi pământul era mereu ca un burete ud, dar în acest an, cerul se înseninase dela mijlocul lui Februarie şi îndată după sfârşitul ploilor de iarnă, o briză uşoară uscase glia.

Imprejurul lui Fuller, fermierii, care se pregătiau să recolteze bumbac, isprăviseră de arat de la sfârşitul lunii. Semănăturile timpurii îi făceau să nădăjduiască pentru la toamnă o recoltă de un sac de fiecare pogon, dacă vremea se va păstra călduroasă în timpul cât încolţeşte bumbacul. Toţi fermierii vor întrebuinţa cât guano vor putea cumpăra şi dacă s'ar putea cumpăra şi răspândi îngrăşăminte din belşug, fiecare pogon ar produce un număr mare de kilograme de bumbac. Un sac de pogon, aceasta era cantitatea la care râvneau toţi fermierii din regiunea Fuller. Dar de obiceiu, gârgăriţele şi ploile mari de vară înju-

mătăţeau recoltele. Şi pe de altă parte, chiar dacă ar fi fost un an bun pentru bumbac, preţul ar fi căzut şi mai jos ca de obiceiu. Nimănui nu-i plăcea să lucreze un an întreg, ca să vândă bumbacul toamna, cu şase, şapte cenţi.

In timpul când se ardeau ierburile şi pinii şi în cel al aratului, Jeeter nu făcuse nimic. Incă nu era prea târziu ca să se apuce, dar nu avea catâr şi nu putea obţine credit să cumpere seminţe şi guano. Anii trecuţi el se mai legănase în nădejdea că, până la urmă, tot o să găsească cineva să-i dea un catâr şi credit, dar începea să-şi dea seama că era fără rost să mai spere. Ar mai fi putut să-şi amâne planurile de recoltă pentru anul următor, dar nădejdile sale erau mult mai slabe ca odinioară. Din an în an, se simţia căzând din ce în ce mai jos, înţelegea că situaţia lui se înrăutăţia mereu, iar acum încrederea lui în Dumnezeu şi în pământ era atât de sdruncinată, că orice dezamăgire i-ar fi putut lua minţile. Incă nu putea înţelege de ce nu are şi nu va avea niciodată nimic. Şi nimeni nu i-ar fi putut-o spune. Era taina de nepătruns a vieţii sale.

Dar, chiar dacă anul acesta nu putea cultiva bumbac, putea măcar să se pregătească. Putea să dea foc buruienilor şi stejarilor pitici şi pinilor tineri. Putea să-şi pregătească pământurile, pentru cazul că o întâmplare neprevăzută i-ar da prilejul să semene o recoltă. Trebuia să-şi pregătească pământul pentru cazul...

Era în ziua de întâiu Martie, spre sfârşitul după amiezii. El se îndreptă, prin dosul casei, spre grupul de stejari pitici. Pe vechiul câmp

de bumbac, buruienile îi ajungeau mai sus de mijloc. El scormonia cu piciorul pământul dintre buruieni şi se gândia că tot nu e prea târziu ca să încerce să obţină credit la magazinele din Fuller. Ştia că, de o zi, era fără de rost să mai arzi pământul şi să-l ari, dar o urmă din anotimpul nou plutea în aerul cald de Martie. Chiar după ce se sfârşise de ars şi de arat, prin ţinut mai plutea mireasma pământului de curând arat, mireasma fumului de pin şi de buruieni arse. El inspiră adânc, îşi umplu trupul cu aroma dătătoare de viaţă.

— Poate că Dumnezeu o să-mi dăruiască un mijloc să-mi pregătesc recolta, spuse el. El face pământul şi soarele şi ploaia... Ar trebui să ne dea tot el, şi seminţe şi guano.

Jeeter tot mai credea că o întâmplare neprevăzută îi va îngădui să-şi păstreze în viaţă trupul şi sufletul. Tot mai avea speranţe.

Soarele, pe apuse, mai încălzea încă şi mângâierea aerului era dulce. De opt zile, nopţile nu mai erau friguroase. Acum oamenii puteau rămâne seara aşezaţi pe prispă, fără să se înfioare de răcoarea lui Februarie.

Briza sufla dinspre răsărit. Fumul alb al focurilor de iarbă îşi răsucia colacii spre apus, în partea opusă casei şi drumului tutunului. Jeeter, în picioare, privia cum focul se îndepărtează încet de el, îl privia cum aleargă pe pământ, sub buruienile roşcate. Erau de ars mai multe sute de pogoane. Câmpurile înţelenite, unele de zece sau cincisprezece ani, erau acoperite cu iarbă uscată. Peste câmp, se vedea păduricea de pini şi stejari pitici. Focul va arde şi va mocni încă

două, trei zile, până să se stingă singur colo, la marginea pârâului.

— Dacă Tom şi băieţii mei mai mari ar fi aici, poate că m'ar ajuta să-mi fac rost de seminţe şi guano, îşi spuse el. Ştiu de unde aşi putea să împrumut un catâr, dacă aşi avea seminţe şi guano. Dar fără ele, catârul nu mi-ar folosi. N'ar încolţi nimic în brazde, numai buruieni şi stejari negri.

Se întoarse şi se aşeză pe treptele din spatele casei, aşteptând ora de culcare. Privia înaintea lui dâra lungă, galbenă, a focului de pe câmp.

Se înoptase de mult, când el se ridică şi intră în casă. Dela fereastra camerei, lângă care îşi trăgea bocancii, Jeeter privia vrăjit focul îndepărtat, pe care întunericul îl colorase în roşu-aprins. Focul se întinsese pe colinele din zare şi tot ce cuprindea cu privirea era lucirea care mistuia cerul. Alte limbi de foc încercuiseră câmpurile, ca nişte şerpi încolţiţi şi ardeau de amândouă părţile casei. In mijloc, acolo unde, după amiaza, el aprinsese primul chibrit, era acum o gaură mare şi neagră în pământ. Pământul va rămâne negru până la prima ploaie.

Stătu multă vreme treaz, după ce Ada adormise. In casă domnia linişte deplină, acum când nu mai era nimeni să le ţie tovărăşie.

Jeeter se întorcea când pe o parte, când pe alta, turburat de mireasma fumului de pin şi de iarbă, care umplea noaptea. In acelaşi timp, mirosul de pământ răscolit de curând pătrundea de undeva, departe de tot. El privia în aer, la tavanul negru, drept deasupra sa şi îşi jura că se va scula în zori, ca să se ducă şi să

împrumute un catâr. Va ara o bucată de pământ şi va cultiva bumbac, chiar dacă pentru asta, ar trebui să-şi cheltuiască tot restul zilelor sale.

Atunci adormi, cu inima plină de patimă pentru pământ şi izurile sale ameţitoare, hotărît să-şi răscolească din nou ogorul şi să facă să încolţească în el bumbac.

Focul arse puternic toată noaptea. Se întinse din ce în ce mai spre apus, de unde creşteau pinii tineri şi trecu printre tufişurile de stejar pitici, lăsând trunchiurile negre şi afumate. Ele nu mureau, aşa cum muriseră pinii cei tineri.

Spre răsărit se iviau zorile şi vântul se întoarse spre miazănoapte, isgonind, înainte de ivirea zilei, o ultimă briză nocturnă. Focul se înteţi, sub izbitura vântului, de amândouă părţile casei şi se îndreptă din nou spre locul de unde pornise. Ajuns acolo unde vegetaţia se isprăvia împrejurul terenului ars, el trebuia să se stingă. Intre timp, câmpurile de amândouă părţile casei, vor fi mistuite de foc. Apoi nu va mai rămâne decât să se ardă terenurile din depărtare, acolo, spre pădurice şi pe coline, unde se înălţa acum, deasupra pomilor, vâlvătaia albastră şi flacările mari, roşii.

In apropierea casei, sub vântul dimineţii, focul de iarbă creşcu şi se înălţa mai sus. Se apropie putin câte puţin de casă şi în curând nu fu despărţit de ea decât prin porţiunea strâmtă de nisip. Dacă o briză mai tare va aţâţa focul, într'o clipă când arde mai tare, bucăţile de iarză arzânde vor flutura pe lângă casă, pe jos şi pe acoperiş. Când răsări soarele, vântul încovoie flacăra şi o goni

prin iarba uscată. Smulse de vânt, bucăţi mici de jar şi flacări căzură ca o ploaie deasupra casei. Unele se stingeau, după ce ardeau până la capăt, altele lăsau scântei lucitoare, încrustată în şindrila uscată ca iasca, ce acoperea de cincizeci de ani casa. In acoperiş erau crăpături, acolo unde bucăţile de lemn putrede fuseseră smulse de furtunile de toamnă şi în aceste crăpături scânteile se răspândiră repede.

De obiceiu, Jeeter şi Ada se sculau odată cu soarele. Venise ceasul. Dar niciunul din ei nu se apropiară de fereastră şi uşa nu se deschise, Dormiau amândoi.

Intr'o clipită, acoperişul roşu-aprins deveni o mare de scântei sburând în vârtejuri. Putrezită în cursul a două generaţii de ploile toamnei şi iernei, arsă de soarele de plumb al primăverii şi verii, şindrila, uscată ca iasca, ardea cum ard cărbunii într'un cuptor. In câteva secunde, acoperişul fu în flăcări, şi dură doar câteva minute, până ce grinzile uscate şi pline de răşină să se prăbuşească pe duşumea şi pe paturi. După o jumătate de oră de când se iscase focul, casa nu mai era decât un morman de cenuşă neagră şi fumegândă. Ada şi cu Jeeter nici nu-şi dăduseră seama de ce li se întâmplă.

Câţiva fermieri din împrejurimi zăriseră fumul şi flacările, când se ridicaseră. Cea mai mare parte dintre ei alergară pe drumul tutunului şi pe câmp, în speranţă să ajungă la vreme la Lester, ca să mai salveze mobilele. Doar când se apropiară, îşi putură da seama de repeziciunea cu care casa, îmbibată cu răşină, arsese toată.

Când veniră Lov cu Ellie May şi Bessie cu

Dude, vreo treizeci de oameni erau strânşi împrejurul cenuşii aprinse. Nu mai era nimic de făcut. Nu se mai putea salva nimic. Vechiul automobil al lui Jeeter era prefăcut într'o grămadă de fiare vechi, de culoarea ruginii.

Câţiva oameni apucară nişte ramuri lungi de stejar şi scormoniră prin grămada de scrum, nădăjduind să descopere cadavrele şi să le scoată afară, mai înainte de a arde de tot. Dar căldura cenuşii îi sili pe toţi să se dea, pentru moment, la o parte.

— Domnul a blestemat casa asta, spuse Bessie. El nu voia să rămână mai multă vreme în picioare Domnul fie lăudat.

Nimeni nu o luă în seamă pe Bessie.

— Jeeter e mai fericit, acuma, acolo unde se află, spuse unul dintre fermieri. Mai toată vremea muria de foame şi nu mai putea cultiva bumbac. Socot că băieţii săi ar fi trebuit să stea pe lângă el şi să-l ajute ca să-şi lucreze pământul.

Primul lucru pe care-l făcu Lov la vederea cenuşii fumegânde fu să-şi amintească de rugăminţile stăruitoare pe care i le făcuse Jeeter, cu privire la grija pe care trebuia s'o aibe de trupul său, după moarte. Dar acum nu mai avea însemnătate, căci rămăsese prea puţin din trupul lui Jeeter.

Când cenuşa se mai răci puţin, oamenii scoaseră cele două cadavre şi le întinseră sub arborele care creştea la marginea drumului. Ramurile verzi ale arborelui se roşiseră puţin, dar el se găsia prea departe de casă pentru a fi cuprins de foc. Ceilalţi pomi din curte, arseseră la fel de repede ca şi casa însăşi.

Incepură numaidecât să se ocupe de mormânt. In dosul hambarului pentru porumb, ars şi dărăpănat, oamenii găsiră o sapă şi două trei hârleţe, cu beţele rupte şi arse. Il întrebară pe Lov unde doreşte să se sape groapa. Hotărîră s'o sape între stejarii negri. Astfel, dacă cineva, peste unul sau mai mulţi ani, ar începe să lucreze pământul, nu era nici o primejdie să are prea curând mormântul.

Săpară groapa şi cărară rămăşiţele pe două prăjini făcute din ramuri de stejar. Coborîră cadavrele şi unul dintre oameni îi ceru lui Bessie să spună o scurtă rugăciune, mai înainte să se astupe groapa. Dar ea nu voi să se roage pentru Jeeter şi Ada. Nu le mai rămase altceva de făcut decât să arunce ţărână în groapă, şi să netezească pământul cu dosul hârleţelor.

Cea mai mare parte dintre fermieri se grăbiră să se întoarcă acasă, ca să mănânce. Nu mai era nimic de făcut.

Lov se aşeză sub arborele singuratec şi privi mormanul de cenuşe negricioasă. Bessie şi cu Dude mai rămaseră şi ei puţin. Voiau să plece împreună cu Lov. Ellie May rătăcea la oarecare distanţă. Se uita, dar nu se apropia niciodată indeajuns, ca Lov sau ceilalţi s'o poată vedea.

— Eu socot că asta e tot ce se putea întâmpla mai bun bătrânului Jeeter, spuse Lov. Se omora, îşi mânca inima, tot gândindu-se la recoltă. Doar asta năzuia el în viaţă... să cultive bumbac. Numai atâta ştia. Socot că astăzi nu prea se mai află mulţi ca el. Azi, cei mai mulţi oameni nu se gândesc decât să se ducă să lucreze într'o filatură. Dar nu se pot duce

toţi la fabrică, trebue să mai rămână cineva pe-aici, ca Jeeter, până în clipa când se duc şi ei. N'are nici un rost pentru ei să dorească recolte. Nu câştigă de pe urma lor bani, nu scot nici măcar din ce să trăiască. Dacă isbutesc să culeagă puţin bumbac, se găseşte cineva care să i-l ia. S'ar spune că Cel-de-Sus nu mai vrea să se cultive recolte, cum voia altădată. Altminteri, s'ar îngriji mai mult de cei sărmani. I-ar putea sili pe cei bogaţi să împrumute banii lor în loc să-i păstreze. Nu pot pricepe cum fac ei că adună toţi banii din ţinut. Mai drept ar fi ca banii să se împartă între toţi oamenii.

Dude răscolia cenuşa, în nădejdea să găsească ceva. In casă nu existase nici un obiect de valoare, dar lui îi plăcea să scotocească prin cenuşe şi să scoată câte o farfurie de tinichea răsucită de foc, sau o clanţă de faianţă. Se aflau acolo scheletele de fier ale paturilor, al căror lemn arsese, apoi cuiele şi şuruburile. Aproape tot restul casei era de lemn sau ştofă.

— Una dintre dorinţele lui Jeeter s'a împlinit, spuse Lov. Nu s'a împlinit chiar de tot, dar oricum, într'un fel, tot s'a întâmplat cum a vrut el. Imi spunea mereu că nu vrea să-l duc după moarte în pod şi să-l las acolo. Asta din pricina celor ce s'au întâmplat cu tatăl său. Când i-a murit tatăl, Jeeter şi oamenii care stăteau de veghe, l-au pus noaptea în pod, cât timp s'au dus la Fuller să cumpere tutun şi băutură. L-au pus în pod, ca să nu i se întâmple nimic în lipsa lor. A doua zi, când au vrut să-l îngroape, un şobolan mare a sărit din coşciug. Il găurise în vremea când stătuse în pod şi

mâncase o parte din faţă şi din gâtul bătrânului Lester. De asta se temea Jeeter şi mă punea să-i făgăduiesc de două-trei ori pe zi că n'o să-l închid în pod după moarte. N'avea de ce să se teamă aşa, pentru că de mulţi ani nu mai sunt şobolani în pod, afară doar când se întorc să vadă dacă nu s'a mai pus acolo porumb.

— Nu cred ca Dumnezeu să-l fi iubit prea mult pe Jeeter, spuse sora Bessie, Jeeter trebue să fi fost un mare păcătos. în tinereţea lui, pentru că Domnul n'a fost bun cu el, cum a fost cu mine. Dumnezeu ne cunoaşte pe toţi. Ştie când suntem buni şi când suntem pradă diavolului.

— Ei, acum nu mai are însemnătate, spuse Lov. Jeeter a murit şi nu se mai frământă să-şi lucreze pământul. Asta-i era cel mai drag, dar din multe pricini n'a putut niciodată s'o facă mai bine. Lui Jeeter i-ar fi plăcut mai curând să cultive o recoltă frumoasă de bumbac, decât să ajungă în raiu.

— De s'ar fi dus la Augusta să lucreze într'o filatură ca alţii, n'ar fi avut atâtea necazuri. Când un om nu poate găsi credit, nu câştigă bani, dacă se îndărătniceşte să rămână la ferma lui.

— Eu cred că Jeeter avea dreptate, rosti Lov. Era un om căruia îi plăcea să facă să crească recolte pe ogorul său. Uzinele nu sunt potrivite pentru oamenii care au asta în sânge. Uzinele seamănă puţin cu automobilele... merge să te joci cu ele, dar nu te cuprinde dragostea, ca pentru pământ. Pământul se îngrijeşte doar de oamenii care îşi ţin picioarele pe el. Când oamenii stau pe duşumele de scânduri, în case,

când merg pe străzi de ciment, pământul nu-i mai ia în seamă.

Dude se depărtă de cenuşe şi se scutură de fulgii negrii. Se aşeză pe jos şi privi drept înainte, fără a vorbi. Ellie May rătăcia în depărtare. Părea că se teme să se apropie de cenuşa casei.

— Oricum... Ada n'a murit într'o rochie la modă, spuse Lov. Eu nădăjduiam că o să poată. E păcat, dar n'avem ce-i face. Rochia veche a ars pe ea şi am înmormântat-o cum a făcut-o Cel-de-Sus. La urma urmei, poate că a fost mai bine decât să aibe o rochie la modă. Dacă ar fi murit de bătrâneţe, sau ceva asemănător, tot n'ar fi avut rochie la modă. Ar fi trebuit s'o înmormântăm în rochia ei de ani de zile. Pe de-o parte, a fost mai bine pentru ea că s'a întâmplat aşa. A murit fără să ştie că n'are rochie la modă. Nu mai avea însemnătate dacă rochia e destul de lungă sau nu.

Nimeni nu vorbi de bătrâna bunică, dar Lov se simţia mulţumit la gândul că murise cu o zi înainte. I se părea că nu s'ar fi cuvenit s'o pună în aceeaşi groapă cu Jeeter şi Ada şi nici măcar în acelaşi câmp. Atât de nesuferită le fusese, încât ar fi însemnat să profite oarecum de Jeeter şi de Ada, încât ei sfârşiseră prin a Lester lângă ale lor. Trăise atâta vreme alături de Jecter şi de Ada, încât ei sfârşiseră prin a o socoti doar drept un lucru, drept o uşe sau o scândură. Dar, se gândia Lov, ea avusese o parte bună: nu se plânsese niciodată de cât suferise. Trăia atât de mult alături de Jeeter şi de Ada, încât până la urmă pricepuse că ar fi fost zadarnic

să se plângă. Dacă ar fi crâcnit, Jeeter şi Ada ar fi trântit-o jos cu un pumn.

Dude se urcă cel dintâiu în maşină şi sora Bessie se grăbi să-l urmeze. Aşteptară să se suie şi Lov, ca să se poată întoarce acasă şi să pregătească ceva de mâncare. După ce se sui Lov, Ellie May se aşeză lângă el, în spatele maşinii. Dude scoase automobilul din curte şi o luă pe drumul tutunului, spre magazia cu cărbuni şi fluviul mocirlos şi roşiatec.

Aproape numaidecât, Dude începu să claxoneze.

Când ajunseră în vârful primei dune, Lov se întoarse şi privi prin perdeaua maşinii la pământul Lesterilor. În soarele dimineţii, nu putu să vadă decât un lucru: vatra mare de cărămizi, care se înălţa, neagră de tot, ca o piatră de mormânt.

Dude luă mâna de pe butonul claxonului şi se întoarse către Lov.

— Pare-mi-se că o să împrumut de undeva un catâr, seminţe şi guano şi o să samăn nişte bumbac, spuse el. Socot că anul o să fie bun pentru bumbac. De! poate că o să scot câte un sac de pogon, cum spunea tata mereu.

Tipărită în luna Octombrie 1945
de Editura **FORUM** Bucureşti
la Tip. „Cartea de Aur" s.a.r.
Lucaci 35 // reg. com. 339/935

STEFAN HEYM

OSTATECI

Roman

Stefan Heym, scriitor ceh, refugiat în Statele Unite, a repurtat un succes fără precedent în 1943 cu „Ostateci".

In acest roman, sentimentele şi psihologia ocupă tot atâta loc cât şi actualitatea sau aventura.

Romanul este alcătuit din crâmpeie de viaţă; viaţa e uneori frumoasă, alteori înspăimântător de crudă. De aceea paginile lui sunt rând pe rând humoristice, senzaţionale, duioase, romantice, realiste.

Scenele succesive se îmbină unele cu altele, legate de firul unei intrigi admirabil construite şi legate de gândul profund al autorului, de cugetarea socială, umanitaristă — pe care el a ştiut, ca o urzeală s'o ţese dealungul celor 370 pagini ale romanului.

Cartea lui Heym, atât de vie — atât de populară în America, încât a fost folosită de scenariu al unui film cu Luise Rainer şi Paul Lukas — se citeşte ca un roman de aventuri, dintr'odată. Apoi în cursul zilelor ce urmează te pătrund ideile ce le cuprinde şi îţi stăruie în minte — ca nişte prieteni prea de timpuriu pierduţi, — Milada, faţă plină de avânt, Breda, Janoşik cu poveştile lui, Prokosh şi Lobkovitz, rivalii, sau D-rul Hallerstein, veşnicul spectator.

Chiar dacă toţi aceşti oameni, nu ştiu pentru ce au trăit, ei pricep, până la urmă, pentru ce trebue să moară.

Lei 2500.—

Nr. 28

Editura Forum

LEI 6000